

Hans Elbeshausen

*Med byen som mulighedsrum
for læsning og litteratur*

*En fremadrettet evaluering af netværksprojektet
København læser*

*Udarbejdet for Københavns Biblioteker
Danmarks Biblioteksskole 2009*

Indholdsfortegnelse

KØBENHAVN LÆSER – LÆSNING OG LITTERATUR SOM OPLEVELSE	5
Indledning	5
<i>København læser</i> – en realistisk utopi	6
KØBENHAVN LÆSER – EN FREMADRETTET EVALUERING	8
Formålet med denne undersøgelse og evaluering	8
Nogle uddybende anmærkninger	10
KØBENHAVN LÆSER – DET POSITIVE REGNSKAB	16
Profil af de besøgende og tilfredshed	16
Mediedækningen af <i>København læser</i>	22
Festivalens organisering	27
Sammenfattende bemærkninger	32
ET BIDRAG TIL KONCEPTUDVIKLINGEN - KØBENHAVN LÆSER	34
Indledning	34
Innovation og værdi	35
<i>København læser</i> – med fokus på oplevelser	38
Oplevelsesmiljøer og hverdagsæstetiske skemaer	40
Fem miljøbeskrivelser	42
Det særlige ved oplevelser – set med den enkeltes øjne	46
Forslag: oplevelsesparadigmer og oplevelsernes særlige kvalitet	50
KØBENHAVN LÆSER – DET UDVIDEDE PRODUKTBEGREB	52
Den overordnede produktpolitik	52
Produktets tre serviceniveauer	55
KØBENHAVN LÆSER – AT ORGANISERE EN LÆSEFESTIVAL	59
Indledning	59

<i>København læser</i> – et åbnet netværksprojekt	60
Netværksmodellen med fokus på klynger	63
Netværksmodellen og arrangementernes geografi	63
Sammenfatning	65
KØBENHAVN LÆSER – KOMMUNIKATION SOM PARTICIPATION OG SYNLIKGØRELSE	68
Indledning	68
Kommunikation og forandring	68
Kommunikation udadtil	71
Sammenfatning	73
KØBENHAVN LÆSER – PARTNERSKABELSE I LITTERATURFORMIDLINGEN	74
Indledning	74
Den næsten umulige opgave og et løsningsforslag	75
Styregruppen – et partnerskab i innovation og konceptudvikling	76
Sammenfatning	79
KØBENHAVN LÆSER – ET RESUME	80
LITTERATUR	85
Videnskabelig litteratur	85
Avisartikler	86
Avisartikler (udvalgte artikler til medieanalyse fra InfoMedia: 1. 04.08 – 30. 11.08)	86
Selvevalueringsrapporter fra Københavns Biblioteker (der anføres kun de rapporter, der henvises til evalueringen)	87
Interviews	88
Observationer	88
Fotografier	88
BILAG	89

Bilag 1:	89
Bilag 2	91
København læser - Selvevaluering	91
Bilag 3	97
Bilag 4	99

Indledning

I ugen før den årlige bogmesse i Forum (København) havde *Københavns Biblioteker* arrangeret en kulturel event af den større slags. Festivalen startede fredag, den 7. november med en opmærksomhedsvækkende begivenhed ved Metrostationerne, hvor bibliotekarerne forærede masser af bøger væk - til et noget overrasket, men meget bogbegærligt publikum. Uddeling af boggaver til de metrokørende københavnere gik hos bibliotekspersonalet under betegnelsen *boguddeling*. Aktiviteten var tænkt som en markering af, at københavnere uanset alder, etnisk og social herkomst eller kulturelle smag skulle samles i bogens, litteraturens og læsningens tegn. Boguddeling var en invitation til en festival, der fik navnet *København læser*.

Tanken om at en hel by lod sig suge ind i litteraturens univers og i en periode var optaget af læsning og bøger, havde noget udfordrende og befriende over sig. *København læser* havde til hensigt netop at udfordre københavnere gennem alle slags litteratur. Glæden ved læsningen skulle sættes i centrum i en hel uge og for alle, der havde lyst til at opleve litteratur på en ny måde. Med andre ord, der var tale om et veritabelt kulturpolitisk projekt, der oven i købet udfordrede sig selv, idet læsningen og litteratur ikke bare skulle skubbes i gang eller hjælpes på vej. Nej, der blev skruet op for ambitionerne. *København læser* ønskede at organisere en festival, hvor læsningen blev en synlig del af byens rum, hvor litteraturen knyttede an til oplevelse og glæde, og hvor bøger skabte kontakter mellem mennesker.

Hvis man studerer programmet nærmere, så falder tre ret markante ting i øjnene. For det første er det den mangfoldige og afvekslende vifte af kulturelle begivenheder, der vækker interesse. På Kulturhuset Bispebjerg kunne man for eksempel se på malerier, som kunstneren Mogens Høver havde fremstillet - inspireret af Bert Brechts *Svendborg Digte*; ikke nok med det: man kunne også høre Marianne Knorr synge Brecht-sange. På Islands brygge fortalte Klara K., hvad det vil sige i vore dage at udøve håndværket som bogbinder. På Østerbro inviterede *Lokalavisen Østerbro* deres læsere til at skrive en såkaldt *Østerbro læser* avis, der efterfølgende skulle husstandsomdeles. På hovedbiblioteket ville forfatter Frank Langmack tilbringe syv døgn i et glasbur for at skabe en roman, der ironisk nok fik arbejdstitlen "Skabelsen".

For det andet viser programmet, at der ikke kun var tale om en håndfuld aktiviteter; men det lykkedes arrangørerne at søsætte mere en 150 begivenheder, fordelt over hele Københavns Kommune, hvilket i sig selv måtte have været en større logistisk og organisatorisk opgave. Begivenheder skulle være appellerende, lokalt forankrede og af gedigen kvalitet. Samtidig skulle man undgå kannibaliseringen, hvor bibliotekerne indbyrdes sloges om deres brugere, der pludselig blev til potentielle kunder til arran-

gementerne. Københavns Kommunes størrelse og dets veludbyggede transportsystem taget i betragtning, så blev 150 bogbegivenheder for den enkelte litteraturinteresserede til mange valg, i og med at begivenhederne var koncentreret på en uge. Ved afslutningen af *København læser* ventede der så en anden litteraturfestival på Københavnerne, der var veletableret og havde mediernes bevågenhed.

For det tredje kan man i programmet få øje på en ny og anderledes form for samarbejde mellem offentlige og private organisationer. *Københavns Biblioteker* arbejdede sammen med store forlag og andre vægtige kulturpolitiske interessenter for at virkeliggøre denne kulturelle event. Samarbejdspartnere var der mange af på både lokalt og centralt niveau. Cirka 40 virksomheder og organisationer var direkte engageret i *København læser*. For også at understrege mangfoldigheden i dette samarbejde skal der fremhæves *Café Teatret, Børnekulturhus Amager, Paludan Bogcafé, Brønshøj Kirke, Illum Books og Christianshavns Apotek*.

Partnerskaber mellem offentlige og private organisationer er ikke kun strategisk nytænkning, men også en samarbejdsform, hvor der tages højde for kompleksiteten og mangfoldigheden på det kulturelle område. At partnerskabet lykkedes for *København læser* var i sig selv en bemærkelsesværdig bedrift – taget den aktuelle forlagskrise i betragtning. At få forlagene og andre interessenter til at udvise interesse for litteratureventen, til at engagere sig og at stille ressourcer til rådighed, har ikke været en nem opgave. Den bliver muligvis endnu sværere til næste år på grund af den tiltagende ressourceknaphed i forbindelse med den globale økonomiske krise.

København læser – en realistisk utopi

Man kan spørge sig, om det overhovedet gav mening at organisere en event for alle københavnerne med bogen og læsningen i centrum. Vi befinder os trods alt i en tid, hvor mange mener, at bogen er på vej ud af det offentlige rum, og hvor læsningen er en aktivitet, der tilhører enten skolens og uddannelsens regime eller foregår i det private og kun for læserens forlystelses og fornøjelses skyld. Realistisk betragtet er *København læser* en utopi – i ordets dobbelte betydning: på den ene side var der tale om et idealistisk kulturpolitisk initiativ; på den anden side havde vi at gøre med en fremadrettet kulturel event, der banede vej for bibliotekerne for andre samarbejds-konstellationer, nye måder at være synlige på og i en vis forstand også uprøvede formidlingsformer.

København læser som litteraturfestival kan derfor også betragtes både som en ny samarbejdsform og som et anderledes vidensmedie. Vidensmediet vil i dette tilfælde sige: Når litteratur og læsning organiseres via en festival, videregives viden på en specifik og oplevelsesorienteret måde. De kommunikative sider i litteraturformidlingen bliver fremhævet; oplevelse og underholdning har indflydelse på, hvordan viden og dens tilegnelse struktureres.

Der findes mange gode grunde til, hvorfor bogen og læsningen som en fælles og offentligt iscenesat virksomhed har noget idealistisk over sig: Mediekonkurrencen er stor, læsningen ses for det meste som en nødvendig teknisk færdighed og ikke som en æstetisk praksis; bogen er blevet til et symbol på Gutenbergs efterhånden ret så fjerne verden, og internettet er det moderne, det vil sige det nærværende og samtidigt globale kommunikationsmedium, virtuelle fællesskaber er blevet til et supplement til familie, arbejdsplads og foreningsliv, og endelig findes der mange oplevelses- og kulturtilbud i globale byer som København. Hvorfor så en litteraturfestival til, der havde til hensigt at fremme læselysten og gør litteraturen synlig?

Imidlertid var projektet fremadrettet i flere henseender. København som et stort fællesskab, der er samlet om litteraturen – denne tanke har et potentiale, der både rækker tilbage i byens historie og netop i øjeblikket vinder styrke igen. At finde sammen og skabe en følelse af samhørighed alene med afsæt i litteraturen og læsningen er fascinerende, fordi for en lille stund sættes der en parentes om det, der kunne adskille mennesker fra hinanden.

I København havde for eksempel læseselskabet *Athenæum* i det 19. århundrede forsøgt at virkeliggøre denne tanke. Her samledes det læsende publikum; medlemmerne fik stillet et bibliotek og et righoldigt tilbud af dagblade og periodiske skrifter til rådighed. I dag er det de efterhånden mange læseklubber, hvor man – i det virtuelle rum og på bibliotekerne - diskuterer litteratur. Mødet mellem mennesker i litteraturens navn har en utopisk værdi, fordi interaktionen, tale og interesse koncentrerer sig om det kulturelle og æstetiske.

I *København læser* havde man netop understreget det ukonventionelle. Danskfagets læseplaner var gemt væk. Læsningen blev koblet til glæden og lysten, til det overraskende og det udfordrende, til kulturarven og det kulturelt eksperimenterende. Der blev indbudt til at opleve litteraturen samtidigt med at man drøftede, hvad god litteratur og litterær underholdning var. Højtlesning og historier, digte og fortællingen skulle lyttes til med åbent sind. Det var det æstetiske og oplevelsesorienterede, ikke det funktionelle og kompetencegivende, man ville opdyrke og kultivere. Oplevelsen skulle ikke være et supplement til en allerede eksisterende kulturel begivenhed; oplevelsens umiddelbarhed skulle komme til syne i de begivenheder, der udgør *København læser*.

Et yderligere fremadrettet aspekt var litteraturens synlighed og præsens. Det at præsentere læsning og litteratur ikke kun der, hvor disse aktiviteter normalt hører til, men at placere dem i byens mangfoldige rum, krævede en slags associativ eller sociologisk fantasi – både i forbindelse med planlægningen og med oplevelsen. At høre eller læse digte i poesifjerne omgivelser, at kombinere finkulturelle og højtritualiserede handlinger med hverdagsagtige gøremål – dette efterlader spørgsmål til både litteraturen og hverdagens rutiner.

Oplæsninger i forbindelse med et besøg i zoologisk have – det var måske ikke så uvant en kobling; men litteratur på apotekets recepter hørte til de mere sjældne begivenheder. Og hvad med *Pølser og poesi*? Der var tale om en gedigen allitteration; så var det fascinerende at forestille sig, at slagteren var blevet til den yderste forpost i grænselandet mellem madkunst og litteraturformidling. Der ville i givet fald være tale om en større autokommunikativ manøvre - med kontekstforskydninger og kodeændringer, der ville resultere i en ændret metatekst og en ny appel om litteraturens kulturelle præsens. *Pølser og poesi* var i realiteten et fyraftensarrangement med avantgardistisk litteratur – uden en vaskeægte slagter, dog med servering af pølser og øl i et galleri i Kødbyen. Man kan håbe på, at bibliotekerne samt de andre arrangører også efter festivalens afslutning fortsætter med at være kvalitetsbevidste, fantasifulde og oplevelsesorienterede ledsagere for litteraturen og læsningen i byens mangfoldige rum.

Det fremadrettede og det frisættende ved bogbegivenheden og læsefestivalen *København læser* var desuagtet knyttet til prosaiske og ret virkelighedsnære spørgsmål. Hvordan kan accepten af og interessen for bogen og litteraturen højnes? Hvordan kan biblioteker, der er ramt af nedskæringer og nedadgående udlånstal for bøger, gøre sig positivt bemærket i det kulturpolitiske landskab og overfor politiske beslutningstagere? Kan læselysten og glæden ved litteraturen føre til et nyt og mere appellerende image? Kan Reach-Out aktiviteter som f.eks. boguddeling føre til mere synlighed og positiv opmærksomhed, når det gælder bibliotekernes kulturformidlende rolle i videnssamfundet.

Større legitimitet, et ændret image, den positive omtale, nye samarbejdsrelationer og strategiske alliancer med vægtige aktører i den kulturelle arena, synliggørelsen af folkebibliotekernes mangesidighed – disse uafviselige målsætninger står i direkte vekselvirkning med de fremadrettede ideer om nye former for litteratur- og kulturformidling. København fik en ny kulturel event, bogbegivenhed og læsefestival, der i ugen op til BogForum skulle fremelske lysten til læsning, litteratur og ikke mindst til bogen. Koncepter for skabelse, formidling, tilegnelse og nydelse af litteratur blev tematiseret og reflekteret for *Københavns Bibliotekers* vedkommende gennem 150 bogbegivenheder koncentreret på en uge.

København læser – en fremadrettet evaluering

Formålet med denne undersøgelse og evaluering

Hensigten med *København læser* er at vise, at læsning, historiefortælling, litteraturproduktion er en del af byens liv. Litteraturen skal være synlig i byen og dette i en hel uge. Københavns Biblioteker skal skabe en begivenhed med gennemslagskraft, der

både skal være bred og markeret; begivenheden skal vise, at biblioteker, bøger og forfattere er centrale aktører i kulturlivet – både nationalt og på europæisk plan. Og den skal desuden bidrage til at fremme glæden ved læsning og skabe mulighed for, at denne glæde deles med andre. Sådan kan man læse i Københavns Bibliotekers ansøgning til Biblioteksstyrelsens udviklingspulje.

I ansøgningen formuleres der en række mål til at blive realiseret på forskellige niveauer: a) *København læser* som biblioteksinternt projekt er lig med kompetenceudvikling og vidensdeling i biblioteksvæsenet og et nyt koncept for kultur- og litteraturformidling. B) Som eksternt projekt har *København læser* til formål for det første at etablere strategiske samarbejder med aktører på den kulturelle scene, for det andet at nuancere bibliotekernes image ved at vise den brede vifte af muligheder, som denne kulturinstitution rummer, og for det tredje at præcisere dens rolle i videnssamfundet og over for de politiske beslutningstagere.

Evalueringer plejer at være målinger af virkninger eller processer og en vurdering af, om de anvendte ressourcer har ført til de forventede resultater. Også denne evaluering beskriver og vurderer virkninger og processer; en opgørelse over anvendte ressourcer er dog ikke uden videre mulig; en sådan opregning forudsætter for det første en entydig afgrænsning af projektet *København læser* fra de opgaver og aktiviteter, som *Københavns Biblioteker* udfører som normale driftsopgaver. Drift og projekt har dog til tider været sammenfaldende.

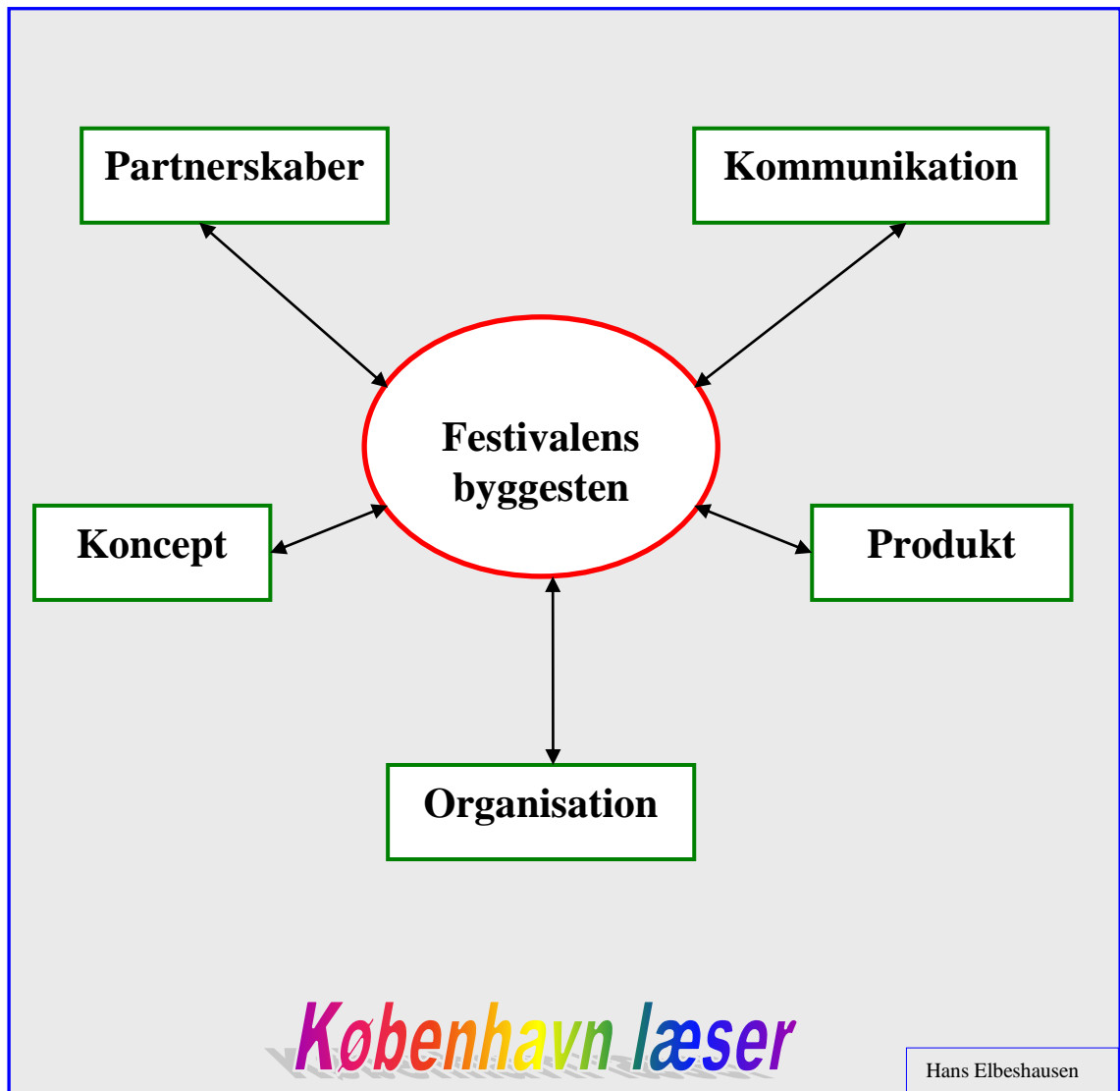
En anden, måske større udfordring kan relateres til festivalens åbne programstruktur, der i princippet tillader alle aktører med interesse i denne begivenhed at lade deres projekter indgå i programmet. Man kender ikke alle aktørernes bevæggrunde og succeskriterier eller deres anvendte ressourcer, og derfor vil det være vanskeligt at sætte ressourceforbruget i relation til de ønskede og/eller opnåede resultater. Det er for det tredje vanskeligt at adskille håndfaste resultater fra immaterielle og symboliske effekter. Selvom det i princippet kunne lade sig gøre at bruge bogudlånet som indikator, vil det være synd for et projekt som *København læser* at fokusere på udlåntal for bøger eller musikbærende materialer. Større legitimitet og et ændret image, et fremsynet koncept for kulturformidlende aktiviteter eller generering af viden om samarbejder – det kunne være lige så vigtige pejlemærker i en bæredygtig udviklingsproces.

Evalueringen skal – ud fra erfaringer fra første festival i november 2008 – derfor ses som et bidrag til den fremadrettede og fortløbende konceptudvikling, således at *København læser* får en profil, der er klar og reflekteret, implementeret i organisationen og kendt udadtil.

Det er blevet aftalt at beskrive og vurdere de aktiviteter og processer, der i 2008 har været med til at opbygge en forventning til den kommende event. Udvikling af en po-

sitiv forventning bliver vurderet i forholdt til, hvordan *København læser* internt i organisationen bliver modtaget, hvordan der via medierne skabes publikumsbevågenhed og hvordan de autokommunikative processer udvikler sig. Senere blev omfanget af evalueringen præciseret, således at den også skulle omfatte partnerskabelsen mellem offentlige og private organisationer.

Evalueringkoncept for *København læser*

Nogle uddybende anmærkninger

Jeg vil efterfølgende uddybe nogle af de problemstillinger, der er knytter til de formulerede formål og målsætninger med *København læser*. En sådan uddybning forekommer mig at være nødvendig, fordi succeskriterierne, som de fremstår i Køben-

havns Bibliotekers ansøgning til Styrelsen for Bibliotek og Medier, ikke har været ret specifikke.

København læser er en litteraturfestival med fokus på læsning og bøger. Der skal

- være et stort antal af arrangementer med litteraturen på dagsorden;
- udarbejdes en model for, hvordan man som by kan arbejde med at inddrage hele befolkningen i litteraturens verden;
- kan opnås relationer til mindst 10 eksterne samarbejdspartner

København læser har til hensigt at være en litteraturfestival. Begrebet *festival* er i sig selv ikke videre selvforklarende, og definitioner er ret varierende. Med festival menes på den ene side fremvisningen af en særlig æstetisk kvalitet, der på grund af forskellige omstændigheder ikke lader sig realisere inden for (kunst)institutionernes normale repertoire, drift eller budget. Her minder festivalbegrebet om det noget ældre begreb *festspil*, der betegner kunstneriske aktiviteter, der ses ved festlige anledninger. De er ofte sæsonbestemte og har en stor merværdi for publikum, lokalbefolkning og kunstnere.

Men festivalformen har udviklet sig; i de sidste 15 til 20 år er mange festivaler blevet mere eventprægede og marketingsorienterede. Ved festivaler med eventkarakter er den æstetiske kvalitet ofte et kompromis mellem kunst og penge. Kunstens fremadrettede, eksperimenterende og nyskabende aspekter er blevet nedtonet noget; det populære og folkløristiske træder mere i forgrunden, også fordi det sælger og appellerer til et bredt publikum.

Hensigten med *København læser* er at invitere hele befolkningen til en litterær festival. Så må der satses på en festivaltype, der ikke enstrenget, men appellerer til flere sociale eller æstetiske segmenter. Inden for litteraturen kunne der fokuseres på bestsellere eller kriminalromaner, hvor den smalle litteratur får en mere stedmoderlig behandling: Joanne K. Rowling frem for Katinka My Jones. Tages folkebibliotekernes historie og identitet med i betragtning, vil det dog være oplagt at finde en balance mellem forskellige genre, æstetiske niveauer og formidlingsformer. Da festivalen organiseres som et netværksprojekt, er ikke kun bibliotekernes værdimæssige ståsted afgørende for festivalens udformning. Boghandlernes, forlagernes og andre aktørers interesser og holdninger vil også komme til at afspejle sig i festivalen. Hvilken slags festival har *København læser* tænkt sig at blive? – dette kommer blandt andet også an på det litteraturbegreb, man lægger til grunde for begivenhederne.

Den løbende og uddybende drøftelse af festivaltypen er nødvendig. Folkebiblioteker har omfattende erfaringer med at afholde arrangementer, men begrænset viden om at arrangerer festivaler. De store forlag råder over store erfaringer med at markeds-

føre litteratur og at deltage i eller organisere litteraturrelaterede aktiviteter. Andre partnere har deres specifikke tilgang til formidling af viden og oplevelse. Når man i styregruppen drøfter festivaltypen og -form, vil det være vigtigt, at disse drøftelser sker med henblik på, hvordan synergien mellem de forskellige tilgange og erfaringer til litteratur og litteraturformidling fremmes.

Bøger og litteratur er komplekse tegn, der har specifikke sociale koder. Litteratur er på en og samme tid en brugsgenstand og et identitetsskabende element, der signalerer kulturel status og bidrager til selvrealisering, som er både underholdende og dannende. Litteratur er med andre ord en kulturgenstand, der appellerer forskelligt i forskellige kulturelle miljøer og sociale omgivelser. *København læser* må som en markeret kulturel begivenhed alene på grund af dens omfang, længde og sigte relatere sig til mange menneskers holdninger, smag og behov. Derfor er vigtigt at se nærmere på, om der skabes identifikationspunkter for mange og ofte ret uensartede forventninger til litteratur og læsning.

Centralt er spørgsmålet, hvordan konceptet for *København læser* spiller sammen med de mange forventninger, som Københavns borgere måtte have til en festival med fokus på litteratur og læsningen. Det vil være interessant at drøfte, hvordan litteraturens sociale koder og festivalens appelkarakter spiller sammen. Kan der tages højde for forskellige læsersegmenters behov? Er det muligt at appellere til alle, uden at man bliver overhørt af de fleste? – der bliver med andre ord spurgt efter festivalens profil, netværksprojektets identitet og folkebibliotekernes faglige og professionelle ståsted.

København læser er en bogbegivenhed og en læsefestival. Man skulle mene, at bøger og læsning direkte hænger sammen, og at bøger bliver købt, fordi man ønsker at læse dem eller læse i dem. Bøger købes, og der købes flere bøger end for ti år siden - men der læses mindre. Der købes seks bøger, men der læses kun én (Information; 13. marts 2009). Dette er i sig selv en paradoksal kendsgerning. Paradokset afspejler muligvis samarbejdspartnerne forskellige interesser i *København læser*.

Køb af bøger og læsning er åbenbart ikke længere koblet til hinanden. At læse bøger er blevet til ét blandt flere motiver for købet. Når man forestiller sig, at bogkøbet i sig selv er en tilfredsstillende dvs. en impulsbåren og lystbetonet handling, så står bibliotekernes litteraturformidling foran en ret interessant og udfordrende opgave.

Folkebibliotekernes primære opgave har som bekendt bestået i at stille informationsbærende materialer heriblandt bøger til rådighed. At læse og at læse med glæde: dette har man hidtil overladt til læseren selv. Ønsker man nu – hvilke grunde der så end må være til dette forehavende – at fremme læseglæden og at intensivere læsningen, så kræver det en anden grad af involvering fra bibliotekernes side end hidtil og muligvis andre formidlingsformer. Man burde således drøfte og undersøge, hvilken

rolle bogen spiller i forbindelse med læsningsrelaterede aktiviteter, og hvordan der kunne skabes en appellerende aktivitetsprofil, der både gavner læsning og bogkøb hhv. bogudlån. For bibliotekerne består opgaven blandt andet også i at finde indikatorer, der ikke begrænser sig til det kvantitative, så som udlånstal, men også tager højde for læselysten som en decideret holdning til kultur og litteratur.

For det andet påvirker afkobling af bogkøbet og læsningen *København læser* og folkebibliotekerne på en særlig måde. Forlagene og boghandlere kan nøjes med at bøgerne bliver solgt; om de også bliver læst, er i denne sammenhæng noget underordnet. At låne bøger er i sagens natur en funktionsbestemt handling, der foretages af lånerne ofte for at tilegne sig viden, for at blive oplyst eller underholdt. Man kan formode, at lån af bøger ikke i samme grad er en lystbetonet og impulsbåren handling. For bibliotekerne består således opgaven i at styrke interessen for viden, fremme glæden ved at læse og øge dermed opmærksomhed på bogen som kulturelt signifikant symbol. Læsningen må være bibliotekernes vej frem eller - hvis man vil – tilbage til bogen. Der skal fokuseres på læsningen som en socialt værdsat handling. Hvad angår *København læser*, så er der tale om en læsefestival og en bogbegivenhed – måske også i den rækkefølge. Det kunne derfor være interessant at se nærmere på, hvordan læsefestivalen og bogbegivenheden bliver kombineret med hinanden i de enkelte events.

København læser har fokus på bogen, litteraturen og læsningen; disse tre ting bringes sammen i en festival, der direkte er relateret til den øgede oplevelsesorientering, som den vestlige kultur i de sidste 20 år er blevet præget af. Rammen for og forventninger til oplevelser spænder vidt. Hvad folkebiblioteker angår, så betyder denne nye oplevelsesorientering et mere grundlæggende dilemma. Oplysning og oplevelse kan ses som modpoler; de kan dog også være komplementære størrelser, der i et vist omfang supplerer hinanden.

At opleve er en proces, der har appelkarakter. Oplevelser kan betragtes som produktets og processens immaterielle side. Bogen indbyder til oplevelser via dens kunstneriske udformning. Litteraturens særlige oplevelseskvalitet – i det omfang det drejer sig om skønlitteraturen – grunder i læserens beslutning om for en kort stund bevidst at overgive sig til værkets præmisser og fascinationskraft. Læser og forfatter mødes i værket, når de er blevet enige om at sætte al tvivl om værkets egenrådighed til side og overgiver sig til fiktionens særlige autenticitet. Højtlesningen eller fortællingen bliver til en oplevelse, når det lykkes at fascinere tilhørerne gennem det talte ord.

Hvad angår *København læser*, er det dog vigtigt at holde sig for øje, at eventen som helhed og ikke kun dens enkelte arrangementer skal være en oplevelse. Oplevelsesværdien skal derudover være høj og markeret, hvis man ønsker at konkurrere med beslægtede events og at blive husket af de besøgende til næste år. Når der henvises til oplevelsesværdiens vigtighed, så sker det også ud fra en overvejelse om, at oplevelser

sjældent er løsrevet fra tidligere erfaringer og viden. Oplevelsesrammen rummer derfor mere og andet end den umiddelbare fascination og nydelse. Appellen retter sig ligeledes mod tidligere erfaringer. På den måde vinder oplevelsesdimensionen i dybde og bliver mere raffineret. Den umiddelbare og nydelsesorienterede oplevelse skal stå side om side med den berigende og den raffinerede. Det kan være interessant over tid at følge med i, hvordan oplevelsesprofilen for *København læser* udvikler og forandrer sig. Er *København læser* ment som en folkelig begivenhed, bør eventen appellere bredt. Henvender man sig til det i forvejen læsende publikum, bør formidlingen af læseoplevelser være mere specifik, og man bør overveje om der fokuseres på udvalgte segmenter i tilstrækkeligt omfang.

Sammenfattende kan man pege på en række valg, der skal træffes, når konceptet for *København læser* skal præciseres og videreudvikles. Den type festival, man beslutter sig for, har konsekvenser for både valget af samarbejdspartnere, sammensætning af programmet og vægtningen af de litteraturformidlende aktiviteter.

Spørgsmål vedrørende vægtning af bogbegivenhed og læsningsaktivitet forsøger jeg at komme ind på i det afsnit, der hedder koncept. Under punktet *produkt* drøfter jeg nærmere, hvordan det enkelte arrangement og festivalen som produkt kunne være udformet. Her vil jeg komme ind på produktets tre forskellige niveauer. Vekselvirkningen mellem oplysning og oplevelse er ret central, når det gælder konceptudviklingen. At finde en – eller den for *København læser* – rette balance mellem disse to poler vil være afhængig af de livsstilssegmenter, man har besluttet sig for at satse på. I afsnittet *koncept* vil jeg se nærmere på livsstilssegmenter ud fra et oplevelsesperspektiv. Afsnittet med overskriften *kommunikation* drejer sig om at se nærmere på, hvordan festivalens gennem skrift og ord appellerer til sit potentielle publikum. *Organisation* er stikordet til at se på rammen for festivalen og samspillet mellem centrale og decentrale enheder. Afsnittet om *Partnerskabelse* belyser samspillet mellem *Københavns Biblioteker* og de for festivalen potentielt centrale interessenter.

Denne fremadrettede evaluering er først og fremmest et bidrag til konceptudviklingen for *København læser*. Da interessenterne regner med, at eventen også gentages til næste år, så beskrives og vurderes det lige afholdte forløb samtidigt med, at der fremsættes nogle forslag, formuleres modeller og anbefalinger, der bygger på erfaringer fra *København læser 2008*. Jeg vil starte med at sammenfatte resultaterne af den afholdte festival. Det gøres blandt andet for at fremhæve, at *København læser 2008* har været en succes og for at undgå, at den reflekterende metode ved konceptudviklingen skygger for den skete udviklingen og synliggørelse.

Kommentarer til undersøgelsesmetoden

Der er først og fremmest tale om en kvalitativ undersøgelse. Tekster i form af avisudklip, interviews, selvevalueringsrapporter, referater og iagttagende deltagelse er i

centrum for evalueringen. Dertil kommer et spørgeskema, der er blevet uddelt ved forskellige arrangementer under *København læser*.

- Avisudklip såvel som andet offentligt tilgængeligt materiale dækker perioden fra april til december 2008. Dette materiale er blevet analyseret ud fra af en indholdsanalytisk tilgang.
- Selvevalueringsrapporterne, der i princippet skulle udarbejdes af alle afdelinger under *Københavns Biblioteker*, har været tiltænkt to funktioner. To tredjedel af bibliotekerne har afleveret selvevalueringsrapporten – hvilket må anses for at være tilfredsstillende. For det første var selvevalueringer ment som en dokumentation og refleksion af den enkelte afdelings relation til og erfaring med festivalen som helhed. For det andet skulle de bruges til at sammenligne bibliotekernes vurdering med brugernes – hvor det var muligt. Man må efterfølgende konstatere, at selvevalueringerne har været af ret svingende kvalitet, og at de biblioteker, der har været mest kritiske over for denne type af dataindsamling, har leveret de mest værdifulde bidrag.
- Spørgeskemaet skulle bruges til tre ting: for det første skulle det måle brugernes tilfredshed med festivalen; for det andet skulle de levere oplysninger om de besøgenes profil, så som alder, køn og bosted; for det tredje blev der spurgt til, hvordan festivalen var blevet synliggjort. Der skal tilføjes to anmærkninger. 1. Af de 600 udleverede skemaer er knap 200 blevet besvaret. Hovedbiblioteket, bibliotekerne på Amager og biblioteket i Sydhavn står for mere end halvdelen af besvarelserne. Der findes kun et fåtal besvarelser fra ikke-biblioteks organisationer. 2. Børnearrangementer fylder en del i programmet; de få besvarelser fra børnearrangementer stammer imidlertid fra børnenes forældre. Derfor vil jeg mene, at spørgeskemaundersøgelsen indeholder vigtige oplysninger; men de tillader ikke generaliserende udsagn og bruges derfor som indikatorer.

Det vil have været vigtigt at vide, hvor mange personer der besøgte *København læser* såvel som de enkelte arrangementer. Men festivalens åbne struktur har ikke tilladt nogen optælling. Ved de arrangementer, jeg selv deltog i, svingede besøgstallet fra 5 til 75. Selvevalueringernes eller avisernes sporadiske oplysninger tillader heller ikke noget kvalificeret skøn.

København læser har selv udarbejdet en mindre evalueringsrapport; den vedlægges som bilag. Jeg forudsætter rapporten kendt og refererer fra den, men kun når der skal markeres forskelle, eller dens konklusioner skal udbygges.

København læser – det positive regnskab

I indledningen har jeg skitseret de muligheder, som karakteriserer *København læser*. Det er især fire punkter, der markerer potentialet af denne bogbegivenhed og læsefestival:

- at organisere læsning og litteraturformidling på en ny og oplevelsesorienteret måde;
- at gøre litteraturen og læsningen synlig i byens mangfoldige rum;
- at bidrage til vidensdeling og kompetenceudvikling med særlig fokus på kulturformidling;
- at udvikle samarbejdet mellem offentlige og private organisationer.

I dette kapitel beskrives de resultater, der er opnået i løbet af efteråret 2008. I ansøgningen til *Styrelsen for Bibliotek og Medier* har man valgt at definere få og forholdsvis åbne succeskriterier. I evalueringen har jeg bestemt mig for nærmere at belyse tre punkter uden dog selv at kvantificere målene. De tre punkter er: a) besøgerprofil og besøgstilfredshed; b) mediernes opmærksomhed og kvalificeret omtale; c) festivalens interne organisering samt arrangørernes tilfredshed med organisationsformen.

Profil af de besøgende og tilfredshed

Festivalens børnearrangementer

Som allerede nævnt indeholder programmet en række arrangementer, der direkte henvender sig til børn. Desværre har jeg ingen specifikke data om, hvor mange børn der har besøgt de enkelte arrangementer, og jeg har heller ikke nogle udtalelser fra børn om deres tilfredshed med *København læser*. Jeg råder dog over en række oplysninger, der tillader en forsigtig vurdering af festivalens børnedel.

Jeg selv har deltaget i børnearrangement ”Eventyrlige fortællinger for børn” med John Normand, hvor der var ca. 15 børn mellem 5 og 10 år og 3 voksne til stede. Stemningen var god; børnene oplevede en time med koncentreret historiefortælling. Kunstnerens evne til at sætte sig ind i børnenes forudsætninger og lytte til deres behov samt hans talent for at inddrage de unge tilhørere i fortællingens univers – alt det skabte en god stemning og et dialogisk arrangement. Jeg vil betegne arrangementet som ret vellykket. Det har dog været svært for de mindste at holde koncentrationen i en hel time. Derfor skrumpede tilhørerskaren en smule hen mod slutningen.

De spørgeskemaer, der direkte indikerer børnedeltagelse, men er udfyldt af voksne, vidner også om stor tilfredshed med de afholdte arrangementer. En mor, der havde besøgt ”Klaskepot og alle de andre” udtalte:

Han var en god historiefortæller. Min søn var vild med ham Rune T. Kidde. (Sydhavn; 12.11.08)

Går man selvevalueringsrapporterne igennem, så finder man en række brugbare oplysninger om antallet besøgende og bibliotekarernes vurdering af børnearrangementer. Biblioteket i Solvang Centret oplyser, at deres arrangementer henvendte sig til småbørn og skolebørn og blev til dels gennemført i samarbejde med skolebibliotekarerne og andre biblioteker. Omkring 460 børn besøgte de afholdte arrangementer, hvis jeg altså ikke har regnet forkert. Arrangementerne beskrives som vellykkede; det store skolearrangement med 350 børn kom i stand, fordi bibliotekerne havde fået tilskud fra et lokalt netværk.

Bibliotekerne i Vanløse og Sydhavn samt på Østerbro beretter ligeledes om vellykkede børnearrangementer, hvor der var et tilpas stort antal børn tilstede.

Den gratis (for brugerne) visning af Cirkeline filmen i biografen med efterfølgende lodtrækning om Cirkeline i bogform ... samt vores del af Carl-Quist Møller-arrangementet må grundet det store fremmøde til begge dele betegnes som rigtig gode oplevelser. (Vanløse Bibliotek)

Københavns Hovedbibliotek (Børn og Unge) fremhæver to forskellige arrangementer som særdeles vellykkede. Til et formiddagsarrangement mødte der ca. 135 deltagere op. Det andet arrangement fremhæves, fordi umage par mødtes og var helt opslugte af hinanden.

Hvad mediedækningen angår, skal der differentieres mellem landsdækkende og lokale medier. Jeg kan tilslutte mig Marie-Louise Hoffmanns vurdering (Hovedbiblioteket Børn & Unge), for så vidt angår de landsdækkende medier eller de landsdækkende mediers regionale tillæg. Hun har ønsket sig mere udførlige beretninger om arrangementer, der henvendte sig til børn. I de store aviser f.eks. var børnearrangementer under *København læser* ikke særligt synlige. Det var mestendels lokalaviserne plus andre lokale kommunikationskanaler, der orienterede om, hvad børn i forskellige aldre kunne forvente sig af *København læser*. Lokalaviserne brugte også flest ord (Brønshøj Posten 06.11.08; Lokalavisen Valby 05. 11.08; Vanløse Posten 31.10.08; Vanløse Bladet 04.11.08; eller Vesterbro Bladet 05.11.08). Det skete oftest i form af en grundig foromtale.

Det kan således diskuteres, om og ud fra hvilket perspektiv de landsdækkende medier skulle berette om børnearrangementer for *København læser*. Umiddelbart vil jeg mene, at de lokale medier er bedst egnede til at dække børnearrangementerne, for så vidt de er lokalt forankrede, og det gælder om at orientere forældre, skoler eller børneinstitutioner. Men de mere almene børne- og kulturpolitiske implikationer og muligheder, som læsefestivalen rummede, kunne der godt være skrevet mere udførligt

om. Det ser ud, som om medierne ikke i det fornødne omfang var opmærksomme på en af de centrale målsætninger for *København læser* - nemlig at fremme glæden ved at læse.

Ud fra de foreliggende oplysninger kan man kun komme til den konklusion, at litteraturfestivalen på børneområdet var været en succes – både hvad angår antallet af afholdte arrangementer, det pæne besøgstal, samarbejdsrelationer og publikumstilslutning. Mediedækningen kan fremover sikkert blive bedre – specielt når man tænker på de overordnede børne- og kulturpolitiske perspektiver. Men det skal dog fremhæves, at veltilrettelagt medieomtale forudsætter, at bibliotekerne og projektledelsen forsyner medierne med relevante informationer. Dette kræver ressourcer og mange timer til pr-indsatsen. Besøgstallene lå højt, at publikumstilslutningen var stor. Den lokale medieomtale – kan man formode - må have bidraget til dette. Om der er andre kommunikationsveje (lokale netværk), der har fremmet eller kunne fremme succes, må undersøges særskilt.

Besøgerprofil og besøgertilfredshed

De besvarede spørgeskemaer tegner et ret klart billede af, hvem der har deltaget i *København læser* – og for det meste i de arrangementer, der henvender sig til voksne. Den yngste deltager, der har besvaret spørgeskemaet, var 13 år og den ældste 84 år gammel. Aldersprofilen for de knap 190 besvarelser ser sådan ud:

Alder	13-29	30-64	65 - 84
	24 %	56 %	20 %

Sammenligner man disse tal med den tilsvarende aldersfordeling for Københavns Kommune, så er gruppen af de 13 – 29-årige underrepræsenteret. I Københavns Kommune udgør denne aldersgruppe 33 %. Gruppen af de 65 - 84-årige er tilsvarende overrepræsenteret. Denne gruppe udgør 10 % på kommunalt plan. Der skal dog tilføjes, at *København læser* ikke kun har tiltrukket besøgende fra Københavns Kommune. Knap en femte del ikke er bosat i kommunen; men kun ret få deltagere kommer ikke fra regionen ”Hovedstaden”.

Hvad angår kønsfordelingen, så må man konstatere, at *København læser* åbenbart tiltrækker kvinder frem for mænd.

	Mand	Kvinde
Køn	28 %	72 %

Hvis vi ser på de tilbagemeldinger, der vedrører brugernes tilfredshed med de afholdte arrangementer, så tegner sig følgende billede. På spørgsmål rettet mod tilfredsheden med det enkelte arrangement da uddeler de besøgende aldeles gode karakterer:

	meget gode	Gode	dårlige	meget dårlige
Vurdering af det enkelte arrangement	106	58	0	0

Hvad angår *København læser* som festival, så er de besøgende stadig meget positive, men den store begejstring over det enkelte arrangement gælder ikke i samme omfang festivalen som helhed. Det kan der være forskellige grunde til. For det første kan der være tale om en metodisk bias. Spørgeskemaerne blev for det mest uddelt i forbindelse med et bestemt arrangement. Ved besvarelsen kan man være påvirket af den singulære oplevelse og have glemt dens organisatoriske kontekst. Oplysninger vedrørende *København læser* var blevet nedtonet eller ikke var så præsentable ved besvarelsen.

	Det har jeg savnet i lang tid	Interessant og overraskende	Solidt - dog uden de store overraskelser	Den slags arrangementer findes der alt for mange af i København
KØBENHAVN LÆSER som helhed	23	128	13	0

Vi kan også have at gøre med et kommunikations- eller formidlingsproblem. Det er meget muligt, at det er det specifikke arrangement, den besøgende er blevet præsenteret for, da kunstnere eller foredragsholderen blev introduceret, eller da selve begi-

venheden blev italesat. Måske havde arrangørerne helt glemt at fortælle om arrangementet og dets større kontekst. Det var tilfældet, da jeg besøgte en event for et ungt publikum på Nørrebro. Det kan således godt tænkes, at koblingen til helheden kunne ikke foretages af den besøgende, og det enkelte arrangement fremstod som isoleret.

	Det ved jeg ikke	Det gør Køb. Biblioteker
Hvem arrangerer KØBENHAVN LÆSER?	49 %	51 %

Denne formodning støttes blandt andet af den kendsgerning, at ca. halvdelen ikke var klar over, hvem der arrangerer *København læser*. Denne oplysning er i sig selv lidt overraskende, fordi mange arrangementer blev afholdt på et bibliotek. Spørgeskemasvar indikerer, at en del besøgende har sat lighedstegn mellem det enkelte arrangement og *København læser*. I det tekstfelt, der skulle udfyldes, når man havde sat kryds ved *det gør*, kan man f.eks. læse: Kvarterhuset Jemtelandsgade, forlaget Gyldendal eller Bibliotekerne og Arnold Busk. Her er det blevet tydeligt, at det enkelte arrangement åbenbart tegner festivalen.

Den mest sandsynlige forklaring vil dog være, at *København læser* endnu ikke er et genkendeligt brand. Fordi udviklingen af et entydigt og identificerbart mærketegn bygger på oplevelser og kontakt, skal der en rum tid og nogle erfaringer til, før et brand kan nedfælde sig i den besøgendes bevidsthed. *Københavns Biblioteker*, Gyldendal eller Kvarterhuset i Jemtelandsgade er genkendelige mærketegn med et specifikt image. *København læser* er det endnu ikke. Denne antagelse støttes blandt andet ved, at ca. en håndfuld respondenter enten undlader at svare på dette spørgsmål eller direkte siger, at de ikke kender noget til *København læser*. I evalueringens anden del vil jeg under overskriften *kommunikation* kort komme ind på, hvordan et overordnet image kunne skabes.

Der er sammenhæng mellem tilfredsheden og aldersfordelingen. Det fremgår ret tydeligt af tabellen, at det yngste besøgssegment er mere afventende end to andre grupper. Dette gælder både spørgsmål vedrørende *København læser* som helhed og det enkelte arrangement; tilbageholdenhed er dog mest udpræget, hvad angår festivalen som helhed. Forholdet mellem godt og acceptabelt ligger for aldersgruppen over 65 på omkring 30 til 1; for 13 til 29-årige er forholdet 3 til 1. En mulig forklaring kunne være, at konkurrencen på oplevelsesmarkedet er hård og har sat sine spor i de unges bevidsthed. Oplevelsesorienteringen har været en del af deres socialisering; og man kan formode, at medieevents og reality-shows har påvirket forventningerne til og perceptionen af lignende begivenheder. Med andre ord fascinationskraften af *København læser* skal være rimelig markant, før denne aldersgruppe anser litteraturfe-

stivalen og bogbegivenheden som noget, der adskiller sig fra og kan konkurrere med andre events.

Hvad synes du om KØBENHAVN LÆSER som helhed?	Aldersgruppe			Total
	13-29	30-64	65 og ældre	
Det har jeg savnet i lang tid	3	11	8	22
Interessant og overraskende	26	72	20	118
Solidt - dog uden de store overraskelser	10	2	1	13
Den slags arrangementer findes der alt for mange af i København	0	0	0	0
Total	39	85	29	153

De besøgende har været tilfredse med *København læser 2008*; de har også givet udtryk for, at de godt kan tænke sig også til næste år at deltage i festivalen. Knap 75 % synes så godt om de oplevelser, den service eller viden, de har fået i år, at de regner med at komme igen til næste. Selvom man ikke skal overvurdere denne meningstilkendegivelse, så synes jeg alligevel, at arrangørerne har opnået et imponerende resultat.

	ja	måske	nej
Jeg regner med at deltage i KØBENHAVN LÆSER til næste år	73 %	25 %	2 %

Opgaven må således bestå i at bygge videre på dette fundament. Målsætningen for *København læser 2009* må være, at der skal skabes en almen forventningshorisont. Forskellen mellem individuelle forventninger og en almen forventningshorisont lader sig beskrive på følgende vis. Positive individuelle forventninger: Det var godt i år, jeg regner med, at det også bliver godt til næste år, derfor regner jeg med at deltage igen. Almen forventningshorisont: Det er givet, at det bliver godt, derfor skal man deltage hver gang.

Sammenfattende kan man sige, at det lykkedes for arrangørerne af *København læser* at organisere en bogbegivenhed og læsefestival, der vandt genklang hos københavnere. Tilfredsheden med de enkelte arrangementer har været stor; knapt 75 % regner med også at deltage i 2009. Jeg har dog kun sporadiske oplysninger om de faktorer, der har været udslagsgivende for de besøgendes positive vurderinger. Der nævnes i spørgeskemaerne for eksempel, at arrangementet fandt sted i pæne og indbydende omgivelser, at formidlingsformen var spændende, eller at kunstneren eller foredragsholderen havde et interessant emne eller en begivenhedsrig aktivitet at byde på. Disse oplysninger er dog ret sporadiske. Jeg kan derfor ikke sige, hvad oplevelsesværdien har bestået i for de enkelte besøgende. Det er således heller ikke muligt at sige noget om, hvad der menes med spændende formidling eller interessant indhold, eller hvad publikum ved de enkelte arrangementer anså for at være interessant eller spændende. Informationer af denne art er nyttige, når det gælder tilrettelæggelsen af næste års festival. Måske har arrangørerne af de enkelte arrangementer fået flere tilbagemeldinger desangående.

Mediedækningen af *København læser*

Mediedækning for *København læser* var generelt ret tilfredsstillende. Som det fremgår af referatet fra styregruppemøde (18.02.09) blev festivalen nævnt 73 gange i aviserne inkl. webkilder og har været i Kulturnyt (P1 Danmarks Radio) og i TV2 Lorry, mens begivenheden var i gang. Mediedækning var både orienterende og vurderende. Mange af de enkelte arrangements blev foromtalt eller optaget i aktivitetskalendere. Heller ikke når det gjaldt de overordnede kulturpolitiske perspektiver, holdt pressen sig tilbage med vurderende kommentarer.

Tidsrytmen for publiceringen af artiklerne er interessant at se nærmere på. Den første artikel bringes den 30.04. 2008 i Berlingske Tidende under den noget pessimistiske overskrift "København drukner i bogfestivaler". Der tales om kannibaliseringen og tvivles på, om der plads til endnu en litterær festival. Så kommer der efterfølgende et par artikler, der slår samme tone an. Igen i Berlingske Tidende (3.05. 2008) kan man læse, at den rette vision for *København læser* endnu ikke var fundet; der suggeres også, at det hele virker ret hyggeligt og noget provinsielt, men at skribenten ikke kan få øje på et virkeligt litterært rum.

De kritiske røster forsvinder efterhånden, og en mere nøgtern tone vinder frem. Fra starten oktober berettes der om de ting, der vil ske i november i forbindelse den nye bogbegivenhed. Der citeres fra Berlingske Tidende, men citatets indhold kunne også være aftrykt i de andre landsdækkende aviser.

Læseglade københavnere har noget at se frem til, når arrangementet "København læser" finder sted for første gang den 7. – 13. november. På åbningsdagen vil 100 bibliotekarer dele gratis bøger ud i Metroen, og flere apoteker vil give kunderne et digt med hjem i posen skrevet til anledningen af bl.a. Benny Andersen, Steffen Brandt, Klaus Rifbjerg og Naja Marie Aidt. Arrangementet byder desuden på bogdating, sms-digte og litterære byvandring. Der er Københavns Biblioteker, der har taget initiativ til København Læser, som skal være en årlig begivenhed op til BogForum. (Berlingske Tidende 1.10.2008)

Det er sådan set ikke noget at indvende mod denne form for omtale; den giver sig heller ikke ud for at være andet end en foromtale – holdt i en nøgtern og venlig tone. Men – kan man så indvende – er foromtaler nok, når der skal informeres om det specifikke ved *København læser*, om hensigter, visioner og meninger med denne begivenhed? Får læserne f.eks. at vide – kan man spørge -, hvorfor apotekerne giver deres kunder et digt med hjem? Pressen beretter om *København læser* mest ud fra kendte parametre: Der fremhæves det nye, det store og det overraskende.

At denne litteraturfestival er ny og en begivenhed, der, hvis man følger Informations vurdering, sprænger de vante rammer – det tages op, og det skrives om. Det er f.eks. tallene 150 og 100, man bider mærke i. Pressen er fascineret af de 100 bibliotekarer, der står i kø for at dele bøger ud, og de over 150 arrangementer, der venter på bogglade københavnere. Det er superlativer, der gør eller skal gøre denne litterære begivenhed til interessant information. *Gyldendal inviterer til maraton-torsdag* (Politikken.dk 12.11. 2008). Under kategorien *stor* hører også, at Danmarks største læseklub med flere hundrede mennesker mødes på Københavns Rådhus.

Så har vi det overraskende, der består i tre ting. Den første overraskelse er glasburet, som herberger forfatteren Frank Langmack i en uge. Her skal han skabe en roman i syv dage, hvad der fik Information (6.11. 2008) til på en og samme tid at lade sig fascinere af ideen og udvise ironisk distance. Det andet, der overrasker, er henvisningen til gratisprincippet: Bøger deles gratis ud, der er gratis adgang samt uddelingen af gratis poesi på apoteket. For det tredje gøres det paradoksale til det overraskende: poesi og pølser; digte på recept eller spørgsmålet, hvorfor skal københavnere nu have en litteraturfestival, når de uden pause og tid til at tænke sig om skal videre til BogForum.

Hvordan hænger nu *København læser* og BogForum sammen - dette spørgsmål var mange aviser optaget af. At spørgsmålet stilles er oplagt; mere interessant er imidlertid, hvorfor pressen ikke prøvede at besvare spørgsmålet. Her kunne der ligge en opgave for arrangørerne af *København læser*. Når festivalen lægges klos op af BogForum, så må der være en mening med det. Jeg vil derfor anbefale, at styregruppen for

København læser drøfter og ekspliciterer samarbejdsmulighederne med BogForum og redegør både internt og eksternt for, hvad fordelene (og ulemperne) med denne strategiske alliance består i. God formidling på dette punkt vil mindske en del af den tvivl og usikkerhed, der kommer til udtryk i spørgsmålet om den rette tidsmæssige placering.

Som arrangør kan man ikke have noget imod, at medierne beretter om *København læser* på deres måde. Når man kender spillereglerne, kan man invitere sig selv til at deltage i dette spil. Det har arrangørerne bag eventen gjort med stor succes. Det lykkes efter min mening ret godt at blive omtalt i medierne. Selv det i starten så kritiske Berlingske Tidende ændrede mening og skrev til opstarten af *København læser* med tydelig henvisning til folkebibliotekernes historie om den store læsesal, som København havde udviklet sig til i begyndelsen af november 2008.

Man kan dog spørge, om det i længden er nok at følge mediernes spilleregler, og om det lykkes at trænge igennem med et budskab, der er mere nuanceret. Pressedækningen af *København læser* virkede trods alt noget famlende, hvad angik festivalens indhold og formidlingskoncept. Medierne skabte dernæst en forståelsesramme, der byggede på det spektakulære ikke nødvendigvis på det sublime og oplysende. Til næste år er *København læser* ikke længere en ny, hidtil uset og uvant bogbegivenhed. Vil litteraturfestivalen også blive omtalt om et år, hvis der kun er 115 og ikke 200 arrangementer? Hvem eller hvad skal erstatte Frank L. i glasburet på Hovedbiblioteket? Det kan godt være, at det nye, store og overraskende har virket i år; men vil det også om et år gøre indtryk på medierne? Eller spurgt på en anden måde: Mister *København læser* noget af sin seriøsitet, hvis den føler sig tvunget til at søge efter det spektakulære?

Jeg vil derfor foreslå, at der oprettes en formidlingsgruppe, der sørger for at medierne få stillet noget baggrundsmateriale til rådighed, der indeholder informationer om festivalens vision og formidlingskoncept, dens oplevelsesværdi og specifikke målgrupper. Medierne kunne inviteres til at fortælle den historie, som arrangørerne gerne vil have frem i offentligheden. Det kræver information og kontakter og en mediestrategi. At den slags strategisk kommunikation kan skabe mening og føre til resultater har blandt andet kommunikationsgruppen bag *documenta* i Kassel vist. Måske kunne arrangørerne og styregruppen hente inspiration derfra. (Limberg 2008)

Lokalaviserne startede med deres beretninger noget senere end de landsdækkende aviser. Vanløse Posten var – så vidt jeg kan se – den første lokalavis, der skrev om *København læser*. Selvom lokalaviserne også bruger de samme fortælle- og opmærksomhedsstrukturer som de store aviser, kan der dog konstateres en lille forskel. Lokalavisernes beretninger har mere orienterende karakter; de kan til tider være ret detaillerede og indeholder ofte praktiske oplysninger; f.eks. at billetter kan hentes på biblioteket eller gratis tilmelding kan ske på følgende telefonnummer. Festivalens lo-

kale forankring spillede en ret prominent rolle. Der blev f.eks. fremhævet, at man i Valby havde sammensat et lokalt program (Lokalavisen Valby 05.11. 2008) eller at din lokale café måske ville holde foredrag om ny børnelitteratur (Vanløse Posten 07.08. 2008).

Jeg er sikker på, at den type artikler er overordentligt nyttige og har en vigtig kulturpolitisk funktion på bydelsplan. I artiklerne havde det lokale tydeligvis fået en appelfunktion; der blev skabt identifikationspunkter for bydelens borgere. Det stemte således godt overens med, at *København læser* ville gøre litteraturen og læsningen synlig i byens mangfoldige rum. Lokalaviserne gjorde de lokale arrangementer til et særligt tilbud for borgerne i Valby, på Amager eller Nørrebro. At arrangementer "Om klimaforandringer og sange i højskolesangbogen", "Læs Arveloven med advokaten" eller "Spoken word digte og poetry slam" fandt sted i samme uge og i samme bydel, betød imidlertid ikke, at de enkelte arrangementer nødvendigvis blev til en sammenhængende helhed. Der manglede en fortælling, der skabte mening med forskelligheden. Sætninger som "Slip din indre læsehest løs" eller "til denne fejring af læselysten" – vel de meste anvendte floskler - virkede ikke helt overbevisende.

Den lokale forankring af arrangementer via pressen var vigtig på mange måder; den var appellerende, orienterende og mobiliserende. Bibliotekerne blev skuffede, hvis spændende arrangementer ikke fik pressens opmærksomhed (Selvevaluering Biblioteket Ørnevej). Imidlertid kan lokalaviserne perspektiv også være medvirkende til, at arrangementerne blev frigjort fra festivalens helhed. Når de blev forankret i bydelens særlige kulturliv og skulle matche de lokale forventninger, så var der ikke så meget plads til det generelle. Det er vigtigt for succesen, at arrangørerne på det lokale og centrale plan fremover er opmærksomme på, at de enkelte arrangementer ikke fremstår som isolerede begivenheder. Man kan derfor godt forstå, at bibliotekerne var kedde af, at f.eks. det fælles logo ikke har kom med i foromtalen. (Selvevaluering for Vigerslev Bibliotek).

En tættere forbindelse mellem det enkelte arrangement til festivalen som helhed kunne også være opnået ved, at pressen fik lejlighed til at supplere det lokale perspektiv med en tematisk anlagt omtale. På den måde kunne den lokale appelfunktion kombineres med den nye og fremadrettede form for kultur- og litteraturformidling. Opgaven kunne med fordel være blevet løst ved, at en formidlingsgruppe havde udarbejdet baggrundsmateriale om den overordnede vision med festivalen. Sammenfattende kan man sige, at de lokale medier har en væsentlig funktion i at synliggøre *København læser*, skabe en mening med festivalen og facilitere meningsforhandlinger mellem arrangørerne, interessenterne og de besøgende. Det lykkedes i 2008 at få synliggjort mange arrangementer.

Om medierne også blev brugt af potentielle besøgende til at blive opmærksomme på og orientere sig om *København læser*, er svært at afgøre. I det uddelte spørgeskema

blev der spurgt om, hvordan de besøgende har stiftet bekendtskab med festivalen. Mediernes rolle i denne sammenhæng ser ud til at have været ret beskeden. Den fjerne kommunikation, dvs. hjemmesiden og medierne, var åbenbart ikke slået igennem på samme måde som den nære kommunikation. Programmet, den direkte og den synlige kommunikation på bibliotekerne scorer højest. Bibliotekernes plakater fremhæves af flere respondenter som et medium, der var særlig godt til at fange deres opmærksomhed.

	programmet	hjemmesiden	medierne (avis, fjernsyn, radio)	en bekendt	på anden vis
Hvordan er du blevet opmærksom på KØBENHAVN LÆSER?	29 %	7 %	11 %	19 %	34 %

Afslutningsvis kan jeg sige, at selvevalueringsrapporterne vurderer mediedækning noget forskelligt. I Vanløse for eksempel vurderes mediedækning som fin – med gode omtaler i TV og de større aviser. På Sydhavns Bibliotek mener man, at den har været for dårlig. Her håber man, at omtalen bliver bedre, når festivalen er bedre forankret. Husum og Brønshøj Bibliotekerne fremhæver, at den gode kontakt til den lokale presse er vigtig, hvis man ønsker at gøre sig bemærket. Valby Bibliotek kommer med et forslag, der kan være nyttigt at følge op på.

Her i opstarten skal mediedækningen være massiv for ikke at drukne i alt det andet, København hele tiden kan tilbyde deres borgere. Det kræver en del inden *København læser* bliver til en del af københavnernes kulturopfattelser, som f.eks. Kulturnatten er. Det ville være ideelt. (Selvevaluering Valby Bibliotek)

Jeg vil anbefale, at der i 2009 afsættes de fornødne ressourcer til at styrke kommunikationen og PR-delen, i hvert fald hvis målet er, at *København læser* om få år skal være en fast og bestandig del af københavnernes fælles kulturhorisont. Opgaverne skal løses såvel på centralt som lokal plan. Vigtigt i denne forbindelse er også, at der udarbejdes en kommunikationsstrategi, der direkte er rettet mod det unge besøgssegment. Hos denne gruppe fik medierne mindst opmærksomhed (7 %) i forhold til resten af de besøgende.

Festivalens organisering

Organisation

København læser følger den klassiske organisationsform, der også kendes fra andre biblioteksrelaterede udviklingsprojekter. Vi har en styregruppe, en projektgruppe med en projektleder og et forum, hvor bibliotekernes kontaktpersoner er repræsenteret. Kontaktpersonernes funktion består først og fremmest i at være i en udviklingsfremmende dialog med projektgruppen og projektlederen samt at facilitere de beslutninger, der træffes såvel på det centrale som det lokale plan. Kontaktgruppen afspejler ret godt festivalens decentrale karakter og hensigt, nemlig at gøre litteraturen synlig i byens mangfoldige rum. Styregruppen består af repræsentanter fra centrale kulturinstitutioner og forlag. Dens overordnede opgave er todelte; gruppen skal fremme partnerskabelsen mellem offentlige og private organisationer, bidrage til konceptudviklingen og gøre det nemmere for bibliotekerne at komme i kontakt og dialog med lokale samarbejdspartnere. Gruppen skal desuden vise vejen for andre interessenter til, hvordan man kan engagere sig i denne læsefestival.

Den efterfølgende organisering og implementering af festivalen blev ret forskellig på det enkelte bibliotek. På Hovedbiblioteket for eksempel tog afdelingerne sig af de enkelte arrangementer samtidig med, at der blev afholdt koordinerende møder til udvikling af ideer eller til evaluering af arrangementerne. I andre tilfælde var det først og fremmest én person, der både var bindeleddet mellem eget bibliotek og de andre enheder, der også skabte kontakter til samarbejdspartnere og desuden var ansvarlig for, at arrangementerne bliver gennemført. I nogle tilfælde kunne det godt gå hen at blive en-op-ad-bakke opgave - specielt når interessenterne i lokalområdet udviste en vis desinteresse overfor bibliotekarens henvendelser om samarbejde. Så var det godt, at kontaktpersonen havde afdelingslederens støtte og opbakning internt i huset. Hvis ikke det er tilfældet, er det kun meget, meget småt, hvad der kan lade sig gøre; og det kan være stressende i sig selv at have så mange bolde i luften (Interview med Christine Nederlund 30.10. 08).

Der var desuden målgruppe- hhv. aldersgruppespecifikke teamdannelser på tværs af organisationen. For eksempel tog et børneteam sig af udviklingen af arrangementsprofilen, der blev tilpasset børn og unges behov og forventninger. Den fokuserede form for festivalorganisering og programudvikling blev anset for vigtig og nyttig, hvad angik planlægningen og afholdelse af både de centrale og lokale arrangementer. Det blev fremhævet, at teamdannelsen var inspirerende og arbejdsbesparende, uden at man havde begrænset det enkelte biblioteks råderum (Interview med Lene Zibrandtsen, den 03.11. 2008).

Der er ikke så mange kommentarer, hvad selve organisationsstrukturen angår. Det fremgår af datamaterialet, at vigtige oplysninger blev sendt sent eller for sent af sted.

I processen var der noget usikkerhed vedrørende den økonomiske ramme, de enkelte biblioteker kunne arbejde ud fra. Om sene udmeldinger og ændringerne i økonomien skyldtes selve organisationsstrukturen eller andre faktorer, er værd at drøfte, man vanskeligt at afgøre. En festival af den størrelsesorden består af mange organisatoriske led; der skal tages hensyn til mange interessenter og tidsfrister. Projektledelsen vil ofte være bundet af tidsfrister og eksterne aktørers beslutninger, der ikke altid ligger hensigtsmæssigt i forhold til de enkelte enheders organisering af projektet. Dette kan man beklage, men det lader sig næppe ændre. Hvis man ønsker at finansiere flere projekter ved hjælp af eksterne midler, så hører korte tidsfrister, usikkerhed og et uafklaret besluningsgrundlag med til hverdagen.

Det er rigtigt, hvad der er blevet antydet i selvevalueringerne: Transparens skaber engagement. Men det er lige så rigtigt, at kommunikation tager tid. I et komprimeret forløb som dette kan det ske, at tidsfaktoren i kommunikationsprocessen skygger for transparensen. Derfor kan engagerede kontaktpersoner føle, at der mangler transparens i besluningsprocessen, hvilket ikke nødvendigvis skaber de bedste forudsætninger for den efterfølgende planlægning. Projekter af den størrelsesorden er imidlertid så komplekse, at ikke alle præmisser for projektets gennemførelse er på forhånd givet. Fleksibilitet vil hjælpe en del, når kompleksitet og usikkerhed skal håndteres. Det centrale spørgsmål er: Tillader organisationsformen en fleksibel håndtering af kompleksitet?

Jeg synes tilbagemeldinger om manglende transparens skal tages alvorligt, men jeg mener ikke, at der foreligger et grundlæggende problem med organisationsformen for *København læser*. Det empiriske materiale indikerer desuden, at den valgte organisationsform har fungeret efter hensigten. Projektlederen er blandt andet blevet rost for både sit engagement og præsens hele vejen igennem projektet og den kompetente håndtering af forespørgsler og spørgsmål. Tilbage meldinger tyder også på, at projektet *København læser* har ført til idéudvikling, vidensdeling og inspiration internt i organisationen. Derfor er der efter min mening ingen grund til at ændre på organisationsstrukturen. Men jeg vil anbefale, at projektledelsen drøfter med gruppen af kontaktpersoner, hvordan man øger transparensen og styrker fleksibiliteten i udviklingsrelaterede og eksternt finansierede projekter.

Festival versus arrangement

En af de centrale problemstillinger berører forholdet mellem festivalen *København læser* og de enkelte arrangementer. En festival kan defineres som en sammenhængende serie af opførelser, forestillinger og performances. Et arrangement er en velforberedt begivenhed - ofte af underholdende eller festlig karakter. Både festivaler og arrangementer er per definition veltilrettelagte aktiviteter af festlig eller underholdende art; det, der adskiller de to aktivitetstyper fra hinanden, er den serielle dimension. Et arrangement står alene og skal netop give mening som enkeltstående aktivi-

tet. Festivalen består af en serie eller en kombination af opførelser, performances og forestillinger. En festival giver således kun mening, hvis dens enkelte dele refererer til hinanden og dermed skaber en sammenhængende helhed. Centralt er spørgsmålet, hvordan festivalen og arrangementer under *København læser* er relateret til hinanden, hvem der definerer festivalens indhold, og hvem der har ejerskab til de enkelte festivalens byggesten - arrangementerne.

For at starte med det måske kontroversielle eksempel. Lørdag den 8. november 2008 afholdt Blågårdens Bibliotek en såkaldt "Computerspil-dag"; man havde inviteret Michael Valeur, forfatteren til mange computerspil, til at berette om spillenes interaktive historiefortælling. I programmet stod: *Prøv splinternye spil på 20 spilbaser*. Spildagen blev et kæmpe hit. Men – kan man så spørge - skulle dette arrangement indgå i festivalen; eksisterede der en naturlig sammenhæng og reference til andre arrangementer og festivalens tema? Hvem kan afgøre og ud fra hvilke kriterier, om arrangementer som dette skal indgå i festivalen eller om det skal dømmes ude?

På den ene side kan man mene, at computerspil-dag lå uden for festivalens tema. Der var dog andre eksempler, der havde den samme skæve tilknytning til helheden. Tager vi de dyriske byvandring, som blev gennemført af Københavns Bymuseum og var tænkt som en introduktion til kartozoologien ved forfatterne Tor Å. Bringsværd og Roger Pihl; det var heller ikke videre indlysende, hvorfor dette arrangement var med. På den anden side kan man synes, at der i begge tilfælde er tale om en bogbegivenhed. Begge emner er der blevet skrevet bøger om. Forfatterne optræder oven i købet ved samme lejlighed. Oplevelsesværdien for det ene arrangement er sikkert lige så stor som for det andet. Den ret åbne programstruktur gør det vanskeligt at drage en grænse mellem acceptable og for skæve arrangementer. Hvorfor skal de dyriske byvandring og computerspil-dagen så ikke være med? Dette bliver nok modspørgsmålet.

Problemstillingen bliver endnu mere kompleks, når det ikke kun gælder festivalens indhold og arrangementernes referencepunkter til festivalens tema, men også antallet af arrangementer. Så er det ikke længere et spørgsmål, om arrangementerne passer til festivalens programflade. Nu drejer det sig også om, hvem der giver, og hvem tager – specielt når dem, der normalt giver, har et særligt ejerskab til deres arrangementer.

Man kan nemt forestille sig, at relationerne mellem festivalen og arrangementer ender i en win-win situation, således at udbyttet for begge parterne bliver fordelagtigt. I tilfældet af *København læser* kunne det fælles udbytte bestå i et ændret image, større offentlig opmærksomhed, fælles generering af ideer, partnerskabelse, skabelsen af momentum i forhold til politiske beslutningstagere og meget andet. I bibliotekernes evalueringer er man opmærksom på, at man via *København læser* faktisk formåede at komme i en win-win situation. Men alligevel føres diskussionen vedrørende for-

holdet mellem festivalen og dens enkelte arrangementer ud fra en diskurs: What is in it for me?

København læser lægger beslag på alle ressourcer i efteråret – både hvad angår tid og økonomi. Er det hensigtsmæssigt at lægge så mange kræfter så koncentreret i én uge? Normalt ville de afholdte arrangementer have trukket mange flere publikummer. Er det rimeligt. (Valby Bibliotek – intern evaluering)

Man kan så spørge sig, hvorfor der ikke også fokuseres på den iøjnefaldende win-win situation. Bibliotekernes enorme ressourceforbrug bliver pludselig ret afgørende, når det gælder om at evaluere egen rolle og bidrag til festivalen. Der er en del mulige forklaringer for denne glidning i diskursen.

For det første har man ikke lavet en opstilling eller et regnskab for de langsigtede gevinster sammenholdt med det aktuelle ressourceforbrug. Sådant et regnskab vil ikke være nemt at opstille. Hvordan skal man vægte indikatorer som bogudlån, deltagelse i arrangementer, offentlig omtale og ændret holdning til folkebiblioteker? Det vil sige, at det enkelte biblioteks arrangementer på nuværende tidspunkt figurerer som en udgiftspost og en ressource, der blev foræret væk. På indtægtssiden har vi ikke andet end ord: Der kan på nuværende tidspunkt kun appelleres til at være tålmodig, for i længden vil det nok vise sig, *København læser* har været sine penge værd.

For det andet kunne glidningen i diskursen føres tilbage til, at kommunikationsprocessen i forhold til de enkelte biblioteker ikke var tilstrækkeligt inddragende og anerkendende. Der blev ikke skabt et dyberegående ejerforhold til festivalen. Denne mulighed gives der udtryk for i følgende tilbagemelding.

Endelig fornemmer jeg, at det nogle steder ... har været svært rigtigt at "føle for" KBH læser – altså at få det gjort til "vores KBH læser." Det har været "endnu en ting oppefra, som vi skulle opfylde" – og det har vi naturligvis gjort og fået noget helt ok fra hånden. Der er jo flere ting, "man skal", men det er måske netop ærgerligt, at fællesskabstanken ikke er nået længere ud. Der kan brede sig en fornemmelse af, at vi skal "opfinde" en række arrangementer, fordi vi skal og indenfor nogle på forhånd definerede rammer, og at det bliver det, der bliver det styrende og borgeren – fx – eller indholdet. Det er ærgerligt. (Mail fra Vanløse Bibliotek til projektledelsen. 26. november 2008)

En tredje forklaring kunne bestå i, at festivalens brede programflade forhindrede det enkelte bibliotek i skarpere at skelne mellem de arrangementer, der specielt var designet til lejligheden, og dem, man antageligvis selv ville have gennemført – i løbet af de næste to år og uden for *København læser*. Når næsten alle slags arrangementer

blev accepteret, så bad man ikke bibliotekerne om at bidrage med noget specifikt. Alt, hvad der drejede sig om bøger, læsning og fortællinger, kunne blive en del af programmet. Med til logikken hørte vel også, at man nedtonede udvælgelsesprincipper, der baserede sig på indhold, og erstattede dem med en numerisk størrelse. Skulle der være fire arrangementer – så blev der fire.

Festivalen blev til en ansamling af løst koblede arrangementer – dens indre kerne, idegrundlag eller sammenhængskraft kom til at fortone sig lidt i det uvisse. Denne åbne programstruktur havde mange fordele i forhold til de eksterne samarbejdspartnere. Partnerne kunne melde sig til, når de kunne se sig selv i programmet. De skulle ikke forbi en censor, der sagde god for det specifikke arrangement. På den måde kom der en interessant dynamik i programfladen for *København læser*. For det enkelte aktør betød den løse kobling dog, at man ikke udelukkende fokuserede på festivalen, men også på egne - såvel tidligere som fremtidige - arrangementsaktiviteter. Man havnede i en noget uvirkelig situation, hvor man pludselig befandt sig i konkurrence med sig selv. Når der oven i købet blev afholdt lignende arrangementer i bibliotekets nabolag, så fordobledes konkurrencen og man frygtede, at man skulle slås indbyrdes om de samme besøgende.

Derfor har vi en fornemmelse af, at de mange samtidige arrangementer i København under KBH LÆSER bevirker, at vi overstimulerer markedet i den betydning, at samtidigheden i arrangementerne gør at vi "stjæler kunder" fra hinanden. (Selvevaluering Vanløse Bibliotek. 3. juledag 2008)

Argumenter virkede overbevisende. Men det burde dog undersøges lidt nærmere, om der ikke også kunne foreligge en mulighed for, at en festival som *København læser* kunne vække interesse hos nye besøgsgrupper. Festivalens gæster behøver ikke at være identiske med bibliotekernes brugergrupper.

For det fjerde skal der henvises til den fare, at festival udvikler en slags egendynamik. Først er de katedraler i et ellers frodigt kulturlandskab, men beslaglægger med tiden megen opmærksomhed og dræner til sidst landskabet for energien. Det som i starten var ment som et supplement til de traditionelle aktiviteter, bliver først til et alternativ og senere til en erstatning. Denne mulighed er dog ren hypotetisk og er hentet fra festivallitteraturen. Der er ingen belæg i evalueringsmaterialet for denne tendens.

Jeg har diskuteret dette punkt mere udførligt, fordi bibliotekerne har reageret ret kraftigt på, at "deres" arrangementer blev brugt i en anden sammenhæng og måske med et resultat, som var skuffende for dem. Reaktionen er på sin vis meget naturlig; den afspejler et stærkt engagement og stor identifikation med deres bibliotek. Den viser også, at forholdet mellem *København læser* som festival og arrangementerne ikke er afklaret. Det vil efter min mening være en god ting at starte med eller komme

videre i, at projektledelsen og kontaktpersoner afklarer deres forventninger til hinanden. Et oplagt spørgsmål kunne være, hvor kan vi drage nytte af hinanden, og hvordan skaber vi en win-win situation, der også inddrager eksterne interessenter eller samarbejdspartnere.

Jeg vil komme med en anbefaling, der måske virker en anelse paradoks. Når der stort set hersker konsensus om, at der var for mange arrangementer, og at bibliotekerne havnede i en situation med gensidig konkurrence, så vil det egentlig være ret nærliggende at skære ned på antallet af arrangementer. Det vil jeg dog **ikke** anbefale, af tre grunde: a) en numerisk reduktion er på ingen måde en garanti for, at besøgstallene til de enkelte arrangementer stiger; b) en numerisk reduktion er heller ingen garanti for, at der sker en udvikling af nye ideer, idet konkurrencemomentet nedtones; c) en numerisk reduktion bidrager slet ikke til at få besvaret to centrale spørgsmål:

1. Hvordan hænger *København læser* som festival og de enkelte arrangementer sammen?
2. Skal man fortsat bruge supermarkedsmodellen, dvs. åben programflade med alle aktiviteter, der på den ene eller den anden måde minder om en bogbegivenhed? Eller skal man arbejde hen imod en model, der bygger på *enhed i mangfoldigheden*. Dette vil sige, at hvert arrangement gennemføres på dets egne præmisser, men alle arrangementer står i et indbyrdes forhold til hinanden og konstituerer en dialogisk struktur, der bestandig generer nye ideer og projekter.

I stedet for en numerisk reduktion vil jeg foreslå, at hvert biblioteket udvikler og gennemfører et passende antal arrangementer, der specielt er designet til læsefestivalen og bogbegivenheden *København læser*. Der tages udelukkende udgangspunkt i de overordnede hensigter med festivalen. Der ses også bort fra bibliotekernes øvrige arrangementsvirksomhed. Med passende antal mener jeg mindst to arrangementer. Den geografisk betinget konkurrence skal minimeres (herom mere i anden del); den idemæssige konkurrence bør til gengæld intensiveres.

Sammenfattende bemærkninger

København læser har på mange måder været en rigtig vellykket læsefestival og bogbegivenhed. Det lykkedes bibliotekerne og deres samarbejdspartnere at skabe et interessant og afvekslingsrigt repertoire af arrangementer. De besøgende var overordentlig tilfredse med de afholdte oplæsninger, rundvisninger, foredrag og events. 75 % gav allerede i år udtryk for, at de også til næste år agter at deltage i festivalen.

Mediedækningen af *København læser* var ligeledes meget tilfredsstillende. Både de store aviser og lokalaviserne skrev flittigt litteraturfestivalen. Selv de i starten kritiske ryster blev i tidens løb mere og mere begejstrede, især da de fik øje på et afbalanceret

og kvalitetsbetonet program. Mediedækningen skete i år på mediernes egne præmiser; man koncentrerede sig på det spektakulære, ikke det sublime eller mangfoldige. Målsætningen for *København læser 2009* må være, at der skabes en fortløbende dialog med medierne og i medierne; dialogen skal sikre, at festivalens idemæssige ståsted, dens differentierede arrangementsstruktur samt de mangesidige formidlingsformer tydeligere træder frem i de enkelte artikler, reportager og Tv-spots. *København læser 2008* blev fremstillet som en ny og overraskende event; *København læser 2009* bør mediemæssigt fremstå som en profileret begivenhed.

Københavns Biblioteker var drivkraften bag litteraturfestivalen. Selvom det ikke altid er nemt at presse en ny opgave ind i den daglige drift, har glæden til at skabe noget nyt på tværs i organisationen ikke fejlet noget. Bibliotekerne har næsten gennemgående udvist store interesse og engagement i forhold til *København læser*. Organisationsstrukturen har kunnet understøtte udvikling af nye ideer og vidensdelingen. Projektledelsen udviste stor præsens og engagement gennem hele processen. For at sikre kontinuitet, fremdrift, service og transparens i processen er det vigtigt, at projektledelsen i udgangspunktet også til næste år råder over de samme ressourcer som i 2008. En central opgave for projektledelsen vil bestå i at skabe en dynamisk vekselvirkning mellem festivalen og arrangementerne samt at udvikle et koncept for, hvordan samarbejdet mellem offentlige og private organisationer kan fremmes.

I evalueringens anden del vil jeg nærmere komme ind på, hvordan koncept, produkt, organisation, kommunikation og partnerskabelsen kunne udvikles videre.

Indledning

En fremadrettet evaluering kan starte mange steder. For eksempel kunne man begynde med at granske den videnskabelige litteratur for at øge indsigten i de strukturer og processer, der har præget *København læser*. Praksiserfaringer fra lignende projekter ville også kunne bruges til at se nærmere på, hvad andre har gjort, hvad de har gjort anderledes, og hvilke resultater de har opnået. En tredje mulighed er at gennemgå de for *København læser* foreliggende data for at besvare implicite eller eksplicite spørgsmål, der viser sig i det empiriske materiale.

Jeg har besluttet mig for at kombinere de åbne spørgsmål med at se på faglitteraturen. Jeg vil dog starte med en model, der illustrerer tyngdepunkterne i min tilgang til den fremadrettede evaluering. I Københavns Bibliotekers ansøgning til Styrelsen for Bibliotek og Medier har man understreget, at der er tale om et nyt koncept for litteraturformidling i hvert fald i en dansk sammenhæng. Det nye består for det første i, at man ønsker at promovere litteraturen i sin mangfoldighed. Derfor har det ikke været oplagt at foretage en sammenligning med Krimi-messen i Horsens. Denne aktivitet henvender sig på den ene side til et smalt læsersegment, men har på den anden side et overregionalt sigte. I *København læser* er den læsende by derimod i centrum.

En anden og i danske sammenhænge ny dimension er, at *København læser* er tænkt som et samarbejds- og netværksprojekt. Én af målsætningerne har netop været, at projektet skulle bidrage til at styrke samarbejdet mellem *Københavns Biblioteker* og et større antal aktører på den kulturelle scene. Her tænkes på organisationer, der fokuserer på litteratur og promoverer kultur med byen som ramme. Ambitionerne ender dog ikke der. Man ønsker også at arbejde sammen med aktører, for hvem det vil være oplagt og givtigt at tilføre deres produkter og services en kulturel oplevelsesdimension. Med andre ord: Det er ikke kun litteraturen, der skal promoveres bredt, men ved hjælp af samarbejdspartnere skal litteraturen vises og opleves som hverdagsæstetisk aktivitet i læsernes livsverden. Samarbejdspartnerne mangfoldige interesser i litteratur og kultur og ikke på forhånd konkrete, kendte, etablerede og velafgrænsede kulturelle institutioner skal være udgangspunktet for læsefestivalen og bogbegivenhed *København læser*.

På grund af de landvindinger, der udmærker *København læser*, er det oplagt at begynde med de spørgsmål, som viser sig i det empiriske materiale og at bruge faglitteraturen til at finde svar eller at kvalificere spørgsmålene. Det vil sige, at evalueringens anden del er en integreret del af den fortløbende udvikling, der startede med ansøgningen i 2007 og vil være vel afsluttet i 2010. I næste afsnit vil jeg kort fremlægge det perspektiv, der har været styrende for min erkendelsesinteresse og behand-

ling af empirien. Erkendelsesinteressen udledes af en model fra innovationsforskningen; mit modelvalg hænger sammen med, at arrangørerne af *København læser* ønsker at udvikle et nyt koncept for litteraturformidling og at forankre konceptet i den kulturelle og ikke kun i den biblioteksfaglige scene.

Innovation og værdi

Når vi antager, at *København læser* er en innovation, så kan man stille sig mindst to spørgsmål. For det første kan man spørge: Hvad gør en innovation til en innovation? Hvad består dens originalitet i? Hvilke produkter, processer eller ideer videreudvikles? Spørgsmål nr. 2 berører innovationens sociale anerkendelse eller udbredelse – anerkendelse i den fornyende organisation og udbredelse i relevante eksterne miljøer. Hvad gør, at innovationen udbredes hurtigt, og hvilke faktorer har indflydelse på, at en nyskabelse bliver accepteret? Jeg vil i dette afsnit først og fremmest beskæftige mig med spørgsmål nr. 2; det vil sige, at jeg beskriver betingelserne for innovationens udbredelse og accept.

Det er altid vanskeligt for en nyskabelse at blive accepteret, udbredt og brugt. En innovation skal have en erkendt værdi, før den bliver anerkendt og siver i gennem systemernes mange niveauer. Nyskabelsens sociale værdi er ikke noget, der er indlejret i selve innovationen. Et koncept eller produkt kan være nok så genialt; hvis der ikke er andre end opfinderen selv, der kender til dens genialitet, så er den værdiløs. Innovationens brugsværdi er i høj grad afhængig af dens brug, som både er domænespecifik og socialt forankret.

Dette betyder, at den kreative organisation og dens nyskabelse - i vores tilfælde Københavns Biblioteker og *København læser* – indgår i et dynamisk samspil med relevante institutionelle domæner (andre kulturformidlende organisationer) og centrale sociale omgivelser (det kultur- eller oplevelsesinteresserede publikum i København). For at være lidt mere konkret med henblik på *København læser*: For mig at se ligger det innovative potentiale ikke i begrebet *arrangement*, men i begrebet *festival*. Udfordringen består således i at få festivalkonceptet forankret i relevante domæner og at få brugerne gjort bekendt med det.

For det første relaterer innovative koncepter sig til den praksis, de normer og værdier, der ellers er gældende i de respektive institutioner. Når vi har med kulturformidling at gøre, så taler vi udover biblioteker også om museer, gallerier, litteraturhuse og arkiver. Der eksisterer så at sige et specifikt kreativitetsregime for det kulturformidlende domæne; dens rationale adskiller sig fra rationalet i det kunstneriske, det videnskabelige eller pædagogiske domæne. At organisere en festival kræver en særlig form for kreativitet; denne kreativitet må ikke forveksles med kunstnerens, der bygger på autenticitet. Organisatorisk kreativitet består derimod i at udklække nye og mere rationelle løsninger for organisationsinterne og -eksterne udfordringer. Læse-

festivaler er således en ny og kreativ måde at organisere kulturformidlende aktiviteter i oplevelsessamfundet på.

Nyskabelsen tager sådan set afsæt i et domænespecifikt regime, og den bliver målt i forhold til domænets gyldighedskriterier. Om festivalkonceptet for *København læser* accepteres som innovativt afhænger ikke eller ikke udelukkende af, om den innovative organisation er tilfreds med sin nyskabelse. Nyskabelsen skal bestandig holdes op mod den etablerede praksis og de i domænet gældende koncepter; først når innovationen går i gennem domænets nåleøje, er den accepteret som nyskabelse.

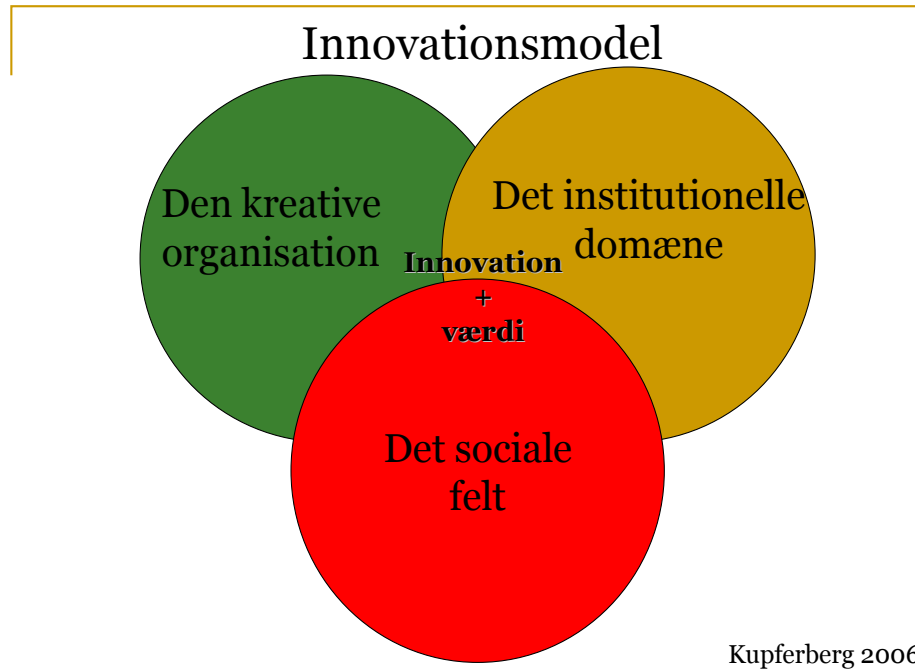
Jeg anser det domænespecifikke aspekt for aldeles vigtigt, fordi partnerskab og samarbejde etableres og udvikles i et felt med beslægtede organisationer. At være kendt som innovativ medspiller gør det trods alt nemmere at finde de passende legekammerater. Jeg kommer tilbage til dette punkt, når jeg senere drøfter partnerskabet for *København læser*. Kreativitetsnormen for det kulturformidlende domæne består i dialogen. Dialogen føres med det formål at udvide forståelseshorisonten for kulturelle produkter og processer.

Men ikke nok med det; at blive anerkendt som nyskabende inden for eget domæne, giver anerkendelse, men fører ikke nødvendigvis til social accept hos et bredere publikum. Det bliver alt for nørdet, hvis ens innovation kun anerkendes af dem, der i forvejen kender til den. En social innovation som demokratiet eller innovative sociale teknologier som web 2.0 er i en vis forstand værdiløse, så længe den ene kun bruges af politikere og den anden kun af biblioteksfolk. En væsentlig forudsætning for, at en innovation bliver til en innovation er, at den har værdi for andre end organisationen eller domænets øvrige aktører. Tilførsel af brugsværdier sker altid udefra fra et publikum, en menighed eller et andet socialt fællesskab. Før dette sker, skal innovationen have en genkendelig brugsværdi.

I en innovationsmodel, hvor der lægges vægt på organisationsperspektivet, er spillet mellem tre felter centralt: den kreative organisation; det institutionelle domæne og det sociale felt. Jeg vil efterfølgende koncentrere mig om det sociale felt. Ud fra oplevelsesøkonomiske teorier diskuterer jeg, hvad det er for et indhold og en dynamik, der karakteriserer de oplevelsesmiljøer, som kunne være tiltrukket af *København læser*. Ved hjælp af både sociologiske og psykologiske teorier sættes *læsefestival* i relation til oplevelsesmiljøer for at se, om og hvordan produktet og konceptet skal finjusteres. Modellen findes på næste side.

Det er måske vigtigt at spørge, hvem eller hvad det sociale felt består af? I selvevalueringerne kan man for eksempel læse, at festivalen naturligvis burde tage udgangspunkt i de brugersegmenter, som det bibliotekerne kender fra deres daglige arbejde. Men er det nu også rigtigt? Er det sociale felt, som *København læser* indgår i, sammenfaldende med de brugersegmenter, som bibliotekerne normalt kender til? At

starte med det kendte – den tanke er på sin vis ret indlysende; men stemmer den overens med hensigter og ambitioner for en læsefestival? Ville det ikke være oplagt at starte med spørgsmålet: Hvem er festivalens potentielle brugere?

Arrangeres *København læser* præcist ud fra bibliotekets viden om deres brugere, så er denne viden udledt af de erfaringer, der stammer fra den daglige drift eller de afholdte arrangementer. Det er fint hvis de samme brugersegmenter, der føler sig tiltrukket af bibliotekernes gængse arrangementer, også synes godt om denne markerede læsefestival og bogbegivenhed. Der er imidlertid ingen garanti for, at dette også er tilfældet.

Selvom *Københavns Biblioteker* som arrangør af festivalen fastholder, at en festival ikke grundlæggende adskiller sig fra deres øvrige arrangementer, kan de besøgende dog være af en anden opfattelse. Festivalens ramme og opsætning udsender - for mig at se - ikke nødvendigvis de samme signaler som de øvrige arrangementer. At de besøgende kun svagt identificerer *København læser* med bibliotekerne (en påstand der i øvrigt er belæg for i det foreliggende empiriske materiale), relativiserer den velkendte viden om brugersegmenterne. Denne problemstilling bør forfølges videre; det kan være afgørende, om ens viden for den videre planlægning er aktuel og gyldig.

Også af en anden grund er det oplagt at fremhæve det sociale felts betydning, når det gælder *København læser* som organisatorisk nyskabelse. Arrangøren og ikke mindst styregruppen har lagt megen vægt på, at den skrevne litteratur på en interessant og underholdende måde bliver kædet sammen med læserens mangesidige kulturelle og

litterære behov. Hvad der er interessant og underholdende, og hvilke kulturelle og litterære behov der forefindes – det afhænger ikke kun af den individuelle smag, men bestemmes også af samfundsmæssige faktorer som uddannelse og kulturelle trends.

Når man via en læsefestival ønsker at gøre læsere nysgerrige på de bøger, de endnu ikke har læst, så bør man finde ud af, hvem festivalens potentielle besøgende er, om de overhovedet gider festivals og hvad de som læsere er optaget af til dagligt. Man må flytte ind i læserens hus, kaste et blik i hans/hendes bogreoler, se på de litteraturrelaterede aktiviteter i læserens livsverden og interessere sig for de gøremål, der ellers sker i hans/hendes hverdag. Man må følge med hende til koncerter eller stå ved siden af hans staffeli eller høre hende fortælle om kunsten at vedligeholde en motorcykel. Med andre ord: man må lære hans eller hendes livsverden at kende for at kunne sammenstille et godt program og arrangere en underholdende festival. Den litterære kvalitet, en animerende ramme samt de besøgendes kulturelle og kommunikative behov – dette tilsammen udgør, om *København læser* brænder igennem som organisatorisk nyskabelse. Læsefestivalen er bibliotekernes organisatoriske nyskabelse, når det gælder kultur- og litteraturformidlingen.

***København læser* – med fokus på oplevelser**

Formålet og ideen med *København læser* har været en forventning om, at læsning af litteratur er eller kan blive til en god, glædelig og oplevelsesrig begivenhed. Under paraplyen *København læser* er der blevet arrangeret mere end 150 og ret forskellige events; hver enkelt af disse begivenheder er også et bud på, hvordan læsning, oplevelser og glæde hænger sammen. Da det er svært at evaluere glæden, vil jeg starte med fire påstande om, hvad glæden ved læsningen kunne være betinget af. Disse påstande bliver senere bliver udfoldet en smule.

- 1) Læseoplevelser er forskellige: den enes oplevelse, kan være den andens kedsomhed. Oplevelser beror på den enkeltes personlige præferencer og er tæt forbundet med ens kulturelle og sociale baggrund.
- 2) Oplevelser er aktiviteter, ikke tilstande. At kunne opleve glæden ved at læse bøger afhænger derfor ikke (alene) af bogen, men kan udvides af de aktiviteter, bøger plus andre medier indgår i.
- 3.) Læsning er kun en af mange aktiviteter på en læsefestival og bogbegivenhed. Kombinationen af forskellige aktiviteter opmuntrer til et mangefold af oplevelser og glæder.
- 4.) Litteraturfestivaler er ikke kun iscenesættelser af litteratur, bøger og læsning; de er i sig selv tegn, der er relateret til andre begivenheder på et groende oplevelsesmarked.

Jeg vil starte med en udtalelse af forfatteren Isabella Mieke-Renard til at uddybe mine påstande om læsning, glæde og oplevelser. Samtidigt kan udtalelsen bruges til at illustrere og præcisere, hvilke elementer der med fordel kunne indgå i et koncept for litteraturfestivalen *København læser*. Forfatterens udtalelse blev bragt i *Berlingske Tidende* den dag, festivalen blev åbnet.

Ih, hvor er det godt, I sætter fokus på festivalen, ... For den handler om at læse ikke bare de allermest populære bestsellere, men både digte, faglitteratur, aviser og også om de populære bøger. Bøger er jo fantastiske. Jeg har læst hele mit liv.... Min mor opdagede tidligt, at jeg gerne ville læse, og så var hun lidt af en bogpusher, der gav mig bøger, nogle gange også nogle, der måske var lidt for svære... Men jeg læste dem og fik store oplevelser, jeg læser altid. (Berlingske Tidende 7.11.2008)

Den lille tekst er på flere måder klassisk, idet den følger et genkendeligt mønster og ser på læseglæden fra et kulturspecifikt ståsted. For det første har vi den lille pige, som er glad for at læse, og hvis moder konstant udfordrer pigens intellektuelle evner. Motivationen var på plads, og de store oplevelser indfandt sig, da den lidt for svære bog alligevel blev læst. Stikordene er a) selvvalgt hengivelse til læsningen og b) glæden over at mestre udfordringer. Jeg vil komme tilbage til denne del af Isabella Mieke-Renards fortælling ved at sætte den i relation til konceptet oplevelsesintensitet og ”flow” effekt.

For det andet italesættes læsning som dialog mellem bogen og den enkeltes forventninger til og erfaringer med bogens indhold og form. Ved at udlægge læseprocessen som en intim og dialogisk aktivitet træder andre kulturelle mødeformer med litteraturen noget i baggrunden: skrivning, offentlig debat, fortællingen, højtlesning, iscenesættelse af litteratur i form af musik, maleri eller teater. På en litteraturfestival er også eller netop disse mødeformer centrale.

For det tredje udtaler forfatteren Isabella Mieke-Renard sig om bøger og litteratur, der iscenesættes i en kulturel event. At en forfatter synes, at bøger er fantastiske, og at læsning kan være kuriøs, overrasker ikke videre – heller ikke tekstens ekspressive tone. Sætningen, der til gengæld vækker interesse, har med den taksonomi at gøre og anvendes, når festivalens litterære genrer omtales: *de allermest populære bestsellers, digte, faglitteratur, aviser og også de populære bøger*. Her laves der en distinktion mellem *de allermest populære bestsellers* og *de populære bøger*.

Man kunne spørge – måske sig selv: Hvad er det i grunden, der motiverer eller retfærdiggør denne dog ret klare distinktion, som Isabella Mieke-Renard foretager? Det siges jo også, at bøger som sådan (som medium) er fantastiske. At litterær kvalitet vurderes forskelligt, siden enhedskulturen gik i opløsning, er en heller ikke særlig op-

sigtsvækkende nyhed. Er bøgernes udbredelse og deres popularitet tilforladelige kvalitetsindikatorer - kunne man så spørge videre.

Hvad angår *København læser*, kunne et noget mere præcist spørgsmål derfor være: Hvilken målestok for kvalitet anvender man, når man sammensætter et program? Hvor stammer denne målestok fra? Eller spurgt på en anden måde: Skal en læsefestivals kvalitet vurderes først og fremmest ud fra de bøger og forfatternavne, der er til stede?

Dette spørgsmål skal efterfølgende uddybes en lille smule; den uddybende manøvre bliver foretaget vha. det oplevelsesbegreb, som den tyske sociolog G. Schulze har fremlagt i bogen *Oplevelsessamfundet*. At jeg bruger oplevelse som begrebsligt afsæt, det hænger ikke så meget sammen med, at oplevelsesorienteringen i de vestlige samfund har været tiltagende i de sidste 20 år. Oplevelse og glæde har været nøgleord for læsefestivalen og bogbegivenheden *København læser*. Læseoplevelser motiveres af bøger og aktiviteter; motivation og inspiration er tæt forbundene med de oplevelsesmiljøer, læseren relaterer sig til. Bestsellere hos den ene læser findes i kassen med aflagt tøj hos den anden læser.

Oplevelsesmiljøer og hverdagsæstetiske skemaer

At specifikke typer litteratur og former for læsning tillægges forskellige betydninger og værdier er ikke så ny en problemstilling endda – heller ikke for folkebiblioteker. De skulle fra begyndelsen tage stilling til, om litteraturen og specielt skønlitteraturen var lødig eller ej. *Oplysning* har været og er bibliotekernes paradigme, når det drejede sig om at vurdere informationer. Skønlitteraturen måtte engang ikke være for underholdende eller klichéfyldt; helst skulle den være dannende eller i det mindste opbyggelig – denne optik har i langt tid hørt med til folkebibliotekernes katekismus. Det interessante i vores sammenhæng er, om *oplysning* stadig er det mest oplagte begreb til at klassificere en begivenhed som *København læser*.

I de sidste 20 år har oplevelser fået en mere fremtrædende rolle i kulturen. Det er ikke længere odiøst at spørge, om kulturelle aktiviteter i sig selv har en oplevelsesværdi. For den oplevelsessøgende er det heller ikke tilfredsstillende, når man først bagefter opdager, at en begivenhed har været sjov og oplevelsesmættet. Nu om stunder er vores deltagelse i kulturelle aktiviteter eller æstetiske events afhængig af, om begivenhedens forventelige oplevelsesværdi er høj. Ikke nok med det. Ofte sørger man selv for at højne oplevelsesintensiteten ved på forhånd at bringe sig den rette stemning.

Håbet om oplevelser er en del af vores handlings- og forventningshorisont. Der er tale om en ny handlingsform, der betegnes som oplevelsesorienteret og affektrational. Omfanget og indholdet i denne tilgang til oplevelser er forskelligt fra person til per-

son og gruppe til gruppe. *Oplevelse* er imidlertid et koncept, der bruges, når vi relaterer os til vores omverden og til vores egne handlinger. Vores forhold til oplevelser er blevet strategisk: vi opsøger dem og påvirker dem bevidst.

Folkebibliotekers fagpolitiske ståsted er fornuftsorienteret og informationsrational. I senmoderne samfund er den affektrationelle handlingslogik ikke til at komme uden om. En festival er defineret som en periode, der er reserveret til fest og nydelse, hvilket også gælder *København læser* – den skulle fremme glæden ved at læse. Ét af de mange spørgsmål man kunne stille er: Hvilken balance ønsker man skabt mellem oplevelse og oplysning, fest og fornuft, spænding og nøgternhed, og hvilke signaler sender man så ud til et oplevelseshungrigt publikum?

Et andet og lige så vigtigt spørgsmål er: Hvordan læser og fortolker de potentielle besøgende de tegn, som de opfanger om *København læser*? Det er hverken festivalen, litteraturen eller bogen som sådan, der garanterer, at en begivenhed har en høj eller lav oplevelsesværdi. En stimulus til oplevelse er ikke nødvendigvis indbygget i selve formen. Den muliggør oplevelser – men determinerer hverken oplevelsernes indhold eller intensitet. I sidste ende bliver de betydninger, som et potentielt publikum tillægger en festival, event eller hvilket som andet kulturelt tegn, udslagsgivende, når det gælder synlighed, accept eller genkendelighed på oplevelsesmarkedet. Selv de bedste bøger eller arrangementer kan falde til jorden, når de indrammes og/eller tolkes forkert.

Det er i denne sammenhæng vigtigt at holde sig for øje, at der ikke kun tales om individuelle præferencer og personlig smag. Individuelle præferencer er indlejret i og kan derfor ikke adskilles fra fælles betydningsrepertoarer og fortolkningsmønstre. Alt efter om man nu benytter sig af det ene fortolkningsmønster frem for det andet, vil ens syn på de mest populære bøger eller på bibliotekernes læsefestival falde forskelligt ud.

Det vil sige, bøger eller festivaler forstået som markerede kulturelle tegn kan betyde noget ret forskelligt; imidlertid er forskelle i vores tolkninger hverken tilfældige eller individuelle. De kan føres tilbage til de verdner, som den enkelte har del i. Publikum kan opdeles i sociale miljøer, hvor miljøer defineres som menings- eller værdifællesskaber. Fællesskabernes værdier og livssyn, deres meninger og holdninger applicerer den enkelte på kulturens mange forskellige tegn; musik, biler, byer, litteratur, spilleautomater, kirker kan således blive projektionsflader for oplevelser.

Vender vi tilbage til forskellen mellem *de allermest populære bestsellere og de populære bøger*, så er det nok nærliggende at antage, at forfatteren Isabella Miehé-Renard benytter sig af et finkulturelt skema til at klassificere bøgernes indhold og form. Ved de allermest populære bestsellere er der måske tale om en masseproduce-

ret og hurtigt konsumeret vare. Fordybelse, kontemplation eller dannelse forventes her ikke.

For ikke at ende i samme situation som pressen, når den omtaler BogForum og kritiserer BogForums fiksering på bestsellerlitteraturen, vil jeg foreslå, at *København læser* vurderes ud fra oplevelsesbegrebet; målestokken bliver de forskellige oplevelsesbehov, som er kendetegnende for de fem oplevelsesmiljøer, som jeg senere forsøger at skitsere. På den måde undgår man forhåbentligt to ting. For det første bliver man fri for at sammenholde det normsættende finkulturelle skema med de to andre skemaer, nemlig trivial- og spændingsskemaet; forhåbentlig undgår man også at lade sig styre af bogkulturens implicite værdidomme. For det andet holder man sig fra at blive for snæver i sine antagelser om, hvad der karakteriserer en god litteraturfestival. En festivals kvalitet måles ikke kun ud fra, hvor mange besøgende den kunne tiltrække, eller hvor mange litterære genrer der var repræsenterede. Et oplagt kvalitetskriterium kunne for eksempel være, at arrangementerne appellerede til forskellige oplevelsesbehov eller at man var i stand til at fremme læseglæden i specifikt udvalgte oplevelsesmiljøer.

Fem miljøbeskrivelser

Oplevelsers individuelle og kulturelle betydninger lader sig ifølge G. Schulze bedst forstå som dialektisk relation eller meningsforhandling. Manifeste og kulturspecifikke tegn så som bøger eller festivaler kombineres med tegnenes latente og subjektive betydninger. Objektive og subjektive betydninger betinger hinanden. Betydnings siden kan splittes op i tre kategorier: *nydelse, distinktion og livssyn*.

Nydelse er den forventning, glæde og ro, der indfinder sig, når sind og følelse bliver kongruent med de handlinger, vi udfører, og de objekter vi oplever. Nydelsen skal helst være helt uforstyrret. For ikke at mindske oplevelsesintensiteten skal form og indhold, præsentation og genstand udgøre en helhed. Begrebet *distinktion* bruges til at markere forskelle mellem mennesker. I status og stil bliver sociale afstande synlige. Måden at tale, spise og opleve på, den enkeltes tøj, musikstil og bilmærke er ikke kun del af ens personlige identitet, men signalerer også et social tilhørsforhold. Man er knyttet til sit oplevelsesmiljø og kan ikke undgå ikke at vise det. *Livssynet* defineres som den basale værdiorientering, der gælder for en gruppe eller en person. Det vil sige, at stilen ikke kun markerer afstand og anderledeshed. Stilen viser også, hvem man er, og hvad man står for. For eksempel er rockmusik og tolvtonemusik forskellige stilretninger i nyere musik; som stilmønstre falder de ind under hver sit oplevelsesmiljø: underholdningsmiljø hhv. niveaumiljøet. Desuden signalerer stilen nærhed eller afstand til miljøernes centrale værdier. Endelig fungerer den som et spejl for den enkelte og gruppen. Spejlet stilles op for at reflektere værdier, vidensformer og handlingsnormer og for at reflektere over dem. Man genkender hinanden ved hjælp af de tegn, der anvendes i den hverdagsæstetiske praksis.

Schulze arbejder som sagt med fem oplevelsesmiljøer: niveaumiljøet, selvrealiseringsmiljøet, integrationsmiljøet, underholdningsmiljøet og harmonimiljøet. Miljøer er kommunikations- og værdifællesskaber. Mennesker i de respektive miljøer deler visse kulturelle og hverdagsæstetiske tilbøjeligheder med hinanden – på trods af alle individuelle præferencer og forskelle. At føle sig tiltrukket af et bestemt miljø og frastødt af et andet er et spørgsmål om stil og distinktion. At kunne lide kriminalromaner og ikke digte afhænger således ikke kun af ens personlige temperament eller den rette litterære opdragelse. Litteratur er som så mange andre kulturelle tegn en slags projektfeldd for den enkeltes ønske om at tilhøre et kommunikations- og værdifællesskab frem for et andet. Man samler sig om en kulturel stil, deler visse smagsretninger med hinanden, går ind for identiske oplevelsesparadigmer og bevæger sig indenfor samme semantiske felt og har en enslydende sprogton.

Jeg vil efterfølgende skitsere miljøer først og fremmest med henblik på de målsætninger og temaer, der er væsentlige for *København læser*. Som kategorier bruger jeg: social baggrund og værdier, kulturelle præferencer og hverdagsæstetisk orientering.

Oplevelses- miljø Kategori	Social baggrund og værdier	Kulturelle præferen- cer	Hverdagsæstetik ori- entering
Niveau	Akademisk bag- grund, symbolar- bejder; ældre alders- gruppe stor selvbevidst- hed, politisk, kulturel og historisk inte- resseret; veludbygget soci- alt netværk; fokus på den ydre verden;	Orientering: finkulturskema Præferencer: Dannelse og intel- lektuel orientering; finkulturelle aktivite- ter: at læse en god bog; koncert- og mu- seumsbesøg; Habitus: indre ro og koncentration; Distancering: action; håndarbejde og triviallitteratur	Nydelse: kontemplation fordy- belse; Distinktion: Kultiveret; kompetent og høj selvkontrol Livssyn: perfektion Oplevelses- paradigme: uddeling af nobelpri- sen
Integration	Mellemlange ud- dannelser; ældre alders- gruppe; funktionær, ofte beskæftiget med mere udviklede kontoropgaver; god kontakt i na- boskabet; aktiv deltagelse i det lokale forenings- liv; konservativ grundholdning	Orientering: Både finkulturskema og trivialschema Præferencer: klassisk litteratur; bogklubbens sidste anbefaling; operette og musical; følge med i den poli- tiske og kulturelle udvikling; læse fag- litteratur Habitus: Konformitet og ven- lighed Distancering fra: det ekstravagante, det banale og det spændingsfyldte; moderne jazz og di- skomusik; eksperimenterende litteratur	Nydelse: hyggelighed og kon- templation Distinktion: antiexcentrisk og dannelsesorienteret; gør alle ting med må- de og orientere sig opad og nedad; være kvalitetsbevidst og beskeden Livssyn: perfektion og harmo- ni; Oplevelses- paradigme: Det selskabelige sam- vær

<p>Selvrealisering</p>	<p>Lange og mellem-lange uddannelser;</p> <p>ynge alders-gruppe; efteruddannelse;</p> <p>selvudvikling i harmoni med den indre og ydre natur;</p> <p>stor vennekreds;</p> <p>fokus på selvets kerne;</p> <p>god til selviscenesættelse og imagepleje</p>	<p>Orientering: Både finkulturskema og spændingsskema</p> <p>Præferencer: kreative, alternative, eksperimenterende kulturscener; litteratur som selverkendelse; føling med græsrodsbevægelser</p> <p>Habitus: Åbenhed, udvikling og introspektion</p> <p>Distancering fra: det hyggelige og det trivielle; dårlige film og litteratur; alt som tapper for energi</p>	<p>Nydelse: Action og kontemplation</p> <p>Distinktion: antikonventionel og dannelse; at finde og udtrykke sig i de aktiviteter, man foretager sig</p> <p>Livssyn: perfektion og selvrealisering</p> <p>Oplevelsesparadigme: Kunstner</p>
<p>Underholdning</p>	<p>Korte og mellem-lange uddannelser;</p> <p>Yngre alders-gruppe;</p> <p>monotont og anstrengende arbejde; lav jobstatus;</p> <p>fritidsorientering;</p> <p>fokus på jeget og egne behov og ønsker;</p>	<p>Orientering: spændingsskema</p> <p>Præferencer: sport, krop og sex; trivillitteratur, mode- og livsstilsaviser; bil- og motorcykelpleje</p> <p>Habitus: Ekspressivitet; selvoptagethed;</p> <p>Distancering fra: alt kedeligt; finere litteratur; jazz, udstillinger; det artige; politiske diskussioner</p>	<p>Nydelse: action, tempo</p> <p>Distinktion: antikonventionel: brud med gængse normer; udfordring i underholdningen</p> <p>Livssyn: Umiddelbar behovstilfredsstillelse</p> <p>Oplevelsesparadigme: Loveparade; Roskilde festival</p>

Harmoni	Korte uddannelser; ældre aldersgruppe; monotont arbejde og hårdt fysisk arbejdsmiljø; foretrækker discountbutikker; fokus på den ydre verden, der opleves som fjendtlig	<p>Orientering: trivialschema</p> <p>Præferencer: fjernsyn: quiz, naturfilm; slagermusik og ”dansk top”; ”Se og Hør”; ”Billed-Bladet” busrejser</p> <p>Habitus: stivhed, angst, langsomhed</p> <p>Distancering fra: avantgardistisk kunst; det fine og det utraditionelle; de riges verden;</p>	<p>Nydelse: hyggelige hjemlige omgivelser</p> <p>Distinktion: praktiske gøremål; har orden i tingene; noget inaktivitet; ikke-eksalteret; ikke-ekstrovert;</p> <p>Livssyn: harmoni; enkelthed og orden, sikkerhed</p> <p>Oplevelsesparadigme: royalt bryllup</p>
---------	---	---	--

Det særlige ved oplevelser – set med den enkeltes øjne

På *København læser* vil der ikke kun være forskellige oplevelsesmiljøer repræsenteret, der vil også møde personer op med specifikke oplevelsesbehov og individuelle forventninger til selve festivalen. Derfor kan det være frugtbart at supplere Schulzes begreb om *oplevelsesrationalitet* med begrebet *oplevelseskvalitet*. Her henvises der til den ungarsk-amerikanske psykolog Csikszentmihalyi. Csikszentmihalyi har skrevet en del bøger om oplevelser i hverdagen. En form for oplevelse har på grund af dens særlige intensitet fanget hans opmærksomhed i en særlig grad. Den har fået betegnelse ”flow”. Flow er særlige sinds- og kropstilstande, der indfinder sig, når mennesker med intensitet og lidenskab udfører nogle for dem vigtige aktiviteter. De bliver opslugt både af deres handlinger og grebet af deres følelser. Følelsesintensiteten og handlingsintensiteten flyder ind i hinanden; grænser overskrides.

For Csikszentmihalyi er ”flow” oplevelsen afhængig af to ting. For det første skal aktiviteterne være et tilvalg; det vil sige, at personen bestemmer selv, hvad han/hun ville deltage i og lade sig udfordre af. Tilvalget er dog ikke en tilfældighed, men sker med afsæt i den enkeltes livsverdenen. Livsverdenen er den menings- og oplevelseshorisont, som styrer den enkeltes tilvalg og fravalg. For det andet peger Csikszentmihalyi på, at de aktiviteter, der medfører ”flow” oplevelser, skal have en særlig kvalitet. De skal kunne udfordre personens hidtidige kunnen, viden og færdigheder. At udfor-

dre og overskride egne grænser virker stimulerende i sig selv. Dette gælder såvel de fysiske og kognitive som de emotionelle aspekter af ens tilværelse.

Det specifikke ved Csikszentmihalyis tanker er, at oplevelser og aktiviteter er knyttet til hinanden og at der er selve handlingen, der er mediet for oplevelsesintensiteten. Jeg vil tage hans tanke op og foreslå, at *København læser* bliver en festival, hvor litteraturrelaterede **aktiviteter** er i centrum. Denne sætning virker måske en anelse banal eller selvmodsige. For hvad skulle der ellers være i centrum på en litteraturfestival, hvis det ikke var litteraturen? Skelner man dog mellem forskellige aspekter i litteraturen, forsvinder forhåbentlig banaliteten.

Litteraturen forefindes både som indhold, medium og som aktivitet. Et digt har et specifikt indhold, en rytme og en form. Et digt kan stå på en recept, være i en digtsamling eller sendes som SMS – og digtet kan være årsagen til mange aktiviteter. Naturligvis kan det læses og nydes, det kan kommenteres og være en anledning til en hidsig diskussion, man kan lære det udenad eller omforme det ved hjælp af andre kunstneriske udtryksformer. Det er med andre ord aktiviteterne eller processerne, der skal være i fokus. Selvfølgelig skal indholdet og mediet være tilpasset aktiviteterne; følger man Csikszentmihalyi, så er det imidlertid aktiviteterne, der fører til særlige oplevelser. Isabella Mische-Renard taler om læsningen af for svære bøger som den store oplevelse i hendes liv. Nu behøver *København læser* ikke nøjes med læsning som eneste aktivitet.

Han var en god historiefortæller. Min søn var vild med ham Rune T. Kidde. (Sydhavn; 12.11.08)

Måske indikerer udtrykket *at være vild med* den særlige oplevelseskvalitet, der indfinder sig, når man - som i dette tilfælde - bliver opslugt af at høre en god historie. Festivalen kunne tilrettelægges blandt andet ud fra spørgsmålet: Hvilke særlige litteraturrelaterede aktiviteter udover *at læse* kan vi og ønsker vi at tilbyde københavnere?

Med Schulzes skema over forskellige oplevelsesmiljøer ved hånden er det så muligt nærmere at udforske, hvad forskellige grupper er vilde med, og hvad deres "flow" aktiviteter er betinget af. Fokus på udvalgte oplevelsesmiljøer kombineret med en lidt bredere vifte af litteraturbaserede aktiviteter kunne være nøglen til et oplevelsesorienteret koncept for *København læser*. Aktiviteternes særpræg kunne så relateres til målgruppernes forskellige oplevelsesparadigmer. Med denne sociologiske og psykologiske differentiering kan man fjerne sig fra et distinktionsskema, der inddeler litteratur i god og dårlig underholdning eller den smalle og brede litteratur.

Fokuseres for eksempel på børns oplevelser så kan man med fordel anvende viden om deres kulturvaner, når det drejer sig om at udvikle forskellige oplevelsesspecifik-

ke arrangementstyper. Hvorfor ikke tænke *København læser* eksempelvis ind i en idrætsramme, når sport og sportsarrangementer i de sidste 5 år har spillet en større og større rolle i børns og unges liv? Hvorfor ikke undersøge skrivningens særlige oplevelseskvaliteter og derfor udvikle et specifikt koncept for afholdelse af et skrivearrangement? Knap halvdelen af børn og unge – helt op til 15 alderen – skriver digte og noveller eller skriver dagbog. Hvorfor ikke kombinere forskellige aktivitetstyper? At tegne eller at spille teater – det er aktiviteter, der ikke behøver at stå alene, men sagtens kan kombineres med læsning.

Meningen med denne rammesætning er 1) at understrege, at aktiviteter er det centrale for *København læser*, 2) at skabe krydsforbindelser mellem litteratur og læsning på den ene side og aktiviteter med stor oplevelsesværdi på den anden side og 3) endelig at bringe andre medier end bogen ind i spillet. Festivalens styrke kunne netop bestå i, at læsning betragtes som en skabende udfoldelse i lighed med og akkompagneret af tilsvarende handlinger så som fortælling, skrivning, oplæsning, diskussion eller recitation og rap. Det er rigtigt, at litteraturen konsumeres, men den produceres, tilegnes, erfares og formidles også.

Desuden kunne festivalens appel bestå i, at litteraturen flyttes ind eller opspores i byens mangfoldige oplevelsesrum. Her tænkes der ikke kun på biblioteker, museer, skoler og auditorier; sportsarenaer, teatersale og koncerthuse kunne være lige så oplagte mødesteder; ikke at forglemme tegnestuer, s-togkupeer og parker. Og endelig findes der også den mulighed at udvide den fysiske virkelighed ved hjælp af elektroniske informationer. Denne form for realitetsudvidelse har både en stor informationsværdi og kan sagtens øge oplevelsesværdien af specifikke handlinger. Ved litteraturhistoriske byvandring kunne man for eksempel stille elektroniske informationer til rådighed, der viser, hvordan man for eksempel på Oehlenschlägers tid producerede, læste og formidlede litteratur. Kombinationen af den fysiske nutid med den elektronisk genskabte verden vil udvide og formentlig også berige litteraturoplevelsen.

Nu kunne man jo indvende, at jeg i min redegørelse først og fremmest bruger børn og ikke voksne som eksempler, og at børn trods alt er mere aktivitetsorienterede end voksne. Det er sikkert rigtigt nok. Børn og unge skelner ikke så skarpt mellem aktivitetsudfoldelse og mere kontemplative væremåder. Jeg vil dog komme med to indvendinger mod den fortolkning af aktivitetsbegrebet.

For det første skal aktiviteter ikke kun forstås som udfoldelser i det fysiske rum og som ekstroverte handlinger. Indadvendte, kontemplative eller meditative øvelser er rejser i det indre rum. Ved en sådan rejse forsøger den rejsende at komme nærmere det objekt eller emne, som har fanget opmærksomheden. Set ude fra så er kroppens bevægelsesaktivitet næsten nulstillet; men set indefra, er den psykiske og eller intellektuelle aktivitet blevet betydeligt intensiveret. Målet for eller oplevelsesintensiteten ved rejsen i det indre rum består for den enkelte i ønsket om at overstige jegets græn-

ser og at erfare en symbiose med hengivenhedens objekt. Ved den kontemplative aktivitetstype forudsættes der nok, at omgivelserne tillader denne form for hengivenhed.

For det andet nævner G. Schulze to miljøer, hvis oplevelsesrationalitet decideret er aktivitetsorienteret. Såvel i selvrealiseringsmiljøet som i underholdningsmiljøet er handling og fysisk udfoldelse og ikke de kontemplative eller begivenhedsfattige processer i højsædet. Et centralt kendetegn ved den aktuelle oplevelseskultur består desuden i, at tidligere grænsedragninger mellem den fine og den trivielle kultur ikke længere er så markante.

Læsning kan derfor være en kontemplativ øvelse og begyndelsen på en rejse i det indre rum med mange udfordringer og oplevelser. Men læsningen kan være en yderst handlingsmættet aktivitet. Med henblik på konceptudvikling er det vigtigt at screene de mangfoldige aktiviteter, som *København læser* allerede i dag tilbyder. Screeningen har ikke til hensigt at mindske læsningens betydning for festivalen. Tværtimod skal man få øje på andre eksisterende mulighedsrum, som læsningen er en del af.

For eksempel har læseklubber været en del af årets program. Læseklubber er nu ikke kun et socialt forum, hvor læseglade mennesker deler deres læseoplevelser med hinanden. De styrker også den æstetiske dømmekraft, så snart litteratur diskuteres kontroversielt. Her udfordres den umiddelbare læseglæde, hvilket på sigt kunne skærpe den æstetiske sans og muligvis intensivere glæden ved fremtidig læsning. Gennem læseklubber kombineres sociale og emotionelle aktiviteter med de æstetiske. Litterære byvandring er ligeledes aktivitetsorienterede handlinger. Bogdating er en litterær og en meget sofistikeret form for kontaktskabelse for bibliofile. Også her har vi med en eventbaseret aktivitet at gøre, hvor bøger og læsning indlysende nok er i centrum; men bogdating behøver dog ikke stoppe ved den distingverede litterære samtale: bogen kan sagtens være en entrebillet til andre frydefulde oplevelser.

Csikszentmihalyi har imidlertid også en pointe, som kan relateres til en af festivalens andre centrale hensigter, nemlig at vise og præsentere litteraturen i hverdagens mangfoldige aktiviteter. Ifølge Csikszentmihalyi burde arbejde og leg ikke være adskilte domæner, specielt når det gælder *oplevelser og "flow"*. For ham besidder alle aktiviteter en særlig oplevelseskvalitet, så snart de er udfordrende nok. Udfordringen består for ham i, at den enkelte både erfarer og overskrider sine hidtidige grænser. Oplevelsesværdien og glæden indstiller sig, når man kan udvikle sine kundskaber eller højne sine færdigheder. Selv om det er den individuelle oplevelse og den enkeltstående episode, der analytisk er i centrum for Csikszentmihalyi, så er det netop vekselvirkningen mellem hverdag og fest, mellem arbejde og leg, mellem det markerede og det habituelle, det sublime og det trivielle, der giver hans oplevelsesbegreb særlig vægt.

Forslag: oplevelsesparadigmer og oplevelsernes særlige kvalitet

Glæde og oplevelser, aktiviteter og udfordringer er knyttet til den enkeltes livsverden. Livsverdenen er referencepunktet, hvilket vil sige erfaringsrammen og meningshorisonten for al oplevelsesformidling. Er arrangørerne af *København læser* bekendt med miljøernes uensartede erfaringer, så kender de også til de kulturelle koder, som miljøerne anvender for at afkode festivalens specifikke arrangementer. Er man opmærksom på miljøernes grundlæggende oplevelsesparadigmer, er det nemt at tilpasse programmet til miljøets specifikke forventninger. Oplevelse må være udgangspunktet for de valg, der skal træffes. Ønsker man f.eks. en folkelig litteraturfestival, så burde man kun i ret begrænset omfang satse på niveaumiljøet. Vil man imødekomme selvrealiseringsmiljøets forventninger, så bør der gives plads til selv-scenesættelse og afslappethed. Ønsker *København læser* være en festival for alle, så burde man nok udvikle oplevelsesflader, der appellerer målgruppespecifikt og markedsføres differentieret. I den forbindelse kunne det være en oplagt mulighed, at aktiviteterne bliver tilpasset de respektive kulturelle, aldersmæssige og sociale segmenter, som festivalen ønsker at tiltrække.

Set med den enkelte deltagers øjne er de aktiviteter appellerende, der signalerer en oplevelsesmæssig udfordring. Disse udfordringer kan være af intellektuel, fysisk og emotionel art eller en kombination af dem. Graden af selvbestemmelse skal være stor, og motivationen for at deltage skal komme inde fra. For arrangørerne betyder det, at deres tilbud må være specifikke i indholdet og symbolsk afgrænsede, når det gælder formen. For eksempel vil *poetry slam* i upassende omgivelser bevirke, at aktiviteten ikke virker autentisk. En åben dialog med Hans Magnus Enzensberger om hans nyeste biografiske fortælling *Hammerstein oder der Eigensinn* vil nok fungere bedst, hvis kredsen af samtalepartnere er lukket. Til gengæld vil den åbne dialog i en lukket kreds fremme ”flow” oplevelsen hos deltagerkaren, så snart dialogen føres over i en stilsikker, men indholdsmæssigt nuancerende diskussion.

G. Schulzes oplevelsesmiljøer kunne give et fingerpeg om, hvilke forventninger enkelte miljøer har til litteratur og litteraturfestivaler. Csikszentmihalyi særlige oplevelsesbegreb fokuserer på aktivitetsudfoldelsens indre logik. Begge perspektiver kan samles i spørgsmålet: Hvilke litteraturrelaterede aktiviteter skal *København læser* tilbyde hvilke oplevelsessegmenter og i hvilken form, således at aktiviteterne har en særlig oplevelsesværdi for de besøgende. Ønsker man at henvende sig til alle fem segmenter, bør dette nok ske gennem et ret differentieret udbud; ellers risikerer man at bidrage til signalforvirring med tab i oplevelsesværdien som følge.

Umiddelbart vil jeg dog mene, at det vil være mere hensigtsmæssigt at koncentrere sig om tre miljøer: niveaumiljøet, selvrealiseringsmiljøet, integrationsmiljøet. Fra-valget af harmonimiljøet begrundes med, at festivaler er komplekse og udfordrende begivenheder, der ikke stemmer overens med harmonimiljøets længsel efter enkelt-

hed og overskuelighed. At der heller ikke tages højde for underholdningsmiljøet hænger sammen med, at miljøets aktivitetsforventninger er meget svære at indfri. Spil, kropslig udfoldelse og intense og udmattende aktiviteter er heller ikke de mest centrale oplevelsesformer på en læsefestival.

Styrende for mit forslag er, at folkebibliotekerne ikke nødvendigvis bør henvende sig til alle københavnernes, når det gælder *København læser*. Jeg er godt klar over, at dette forslag ikke appellerer til folkebibliotekernes idegrundlag. Men vi har med en læsefestival at gøre; derfor bør også festivalens dynamik være styrende for udvalget af de miljøer, som de litterære aktiviteter appellerer til.

Den overordnede produktpolitik

Jeg vil starte med to anmærkninger, der fokuserer på *København læser* som henholdsvis festival og arrangement. Den første anmærkning relaterer sig til produkt-elementernes kontekst, og her forsøges det at rejse spørgsmålet: Hvad var konteksten for de enkelte arrangementer, der tilsammen udgjorde *København læser*? I anmærkning nummer to gælder det om at se lidt nærmere på de målsætninger, man ønskede at indfri med projekt *København læser*. Produktet eller produkterne udformes nok alt efter de svar, der findes på disse spørgsmål.

Anmærkning nr. et. Der er i tidens løb blevet afholdt mange arrangementer på de danske folkebiblioteker; selvom det at arrangere foredrag, oplæsninger eller at bringe udstillinger i stand ikke hører til bibliotekernes kerneopgaver, så udgør arrangementer en væsentlig del af deres produktportefølje. Arrangementer er en oplagt og kærkommen mulighed for at udvide, supplere og uddybe de informationer og den kultur, som biblioteker også formidler til dagligt. Arrangementer er en oplagt måde at blive synlig i nærsamfundet på, og de er desuden et vigtigt bidrag til at organisere nærsamfundets sociale kapital. Med andre ord: arrangementer er for bibliotekernes vedkomne indlejret i to kontekster. I kulturhuskonteksten bidrager de til at styrke den sociale identitet i nærsamfundet; i formidlingskonteksten øger de borgernes vidensbasis.

Kontekstualiserer vi arrangementerne i forhold til *København læser*, så kan man have to syn på arrangementernes kontekstrelationer. For det første kan man mene, at *København læser* først og fremmest består af de arrangementer, som de enkelte biblioteker plus andre interessenter udbyder under fællesparaplyen. Det vil sige, at *København læser* er lig med summen af festivalens arrangementer. Ser man sådan på festivalen, vil den lokale forankring være meget central, og kontekstforskydningen vil være minimal. Kulturhus- og formidlingskonteksten vil være fremtrædende. Litteraturaktiviteterne vil være en aktuel markering, der imidlertid er tilpasset eller skal tilpasses nærsamfundets behov og vidensbasis.

Produkterne bør i deres indhold og udformning svare til de forventninger og den stil, som bibliotekerne har været med til at forme over tid. For at give et eksempel: Hvis fodboldikonet Harald Nielsen er et kendt navn i Brønshøj og Husum, så vil det være oplagt, at han inviteres til et foredrag på det lokale bibliotek. Et arrangement med ham vil passe glimrende i kulturhuskonteksten. At der er blevet skrevet en del bøger om ham, og at han desuden er en glimrende fortæller, er grunde nok til, at fodboldspilleren inviteres til at holde et foredrag på *København læser*. Formentligt spiller hans foredrag godt sammen med bibliotekets arrangementsprofil, hvilket vil tillokke et pænt antal besøgende, fordi brugerne ved, hvad de får. Men, kan man dog spørge,

er denne begivenhed så væsensforskellig fra bibliotekets andre arrangementer; er dette arrangement også et bidrag, der markerer læsefestivalen og bogbegivenheden *København læser*? Kan de besøgende få øje på meningen med festivalen. Man kan for det tredje spekulere lidt over, om de overhovedet husker, at arrangementet med Harald Nielsen fandt sted under paraplyen *København læser*.

Forestiller sig man til gengæld, at *København læser* som læsefestival udgør en helhed, der består af *mere* end summen af de enkelte arrangementer, så vil kontekstforskydningen være markant. Dette vil sige, at arrangementerne skal være klart relateret til festivalens idegrundlag. Konteksten er ikke kun den lokale forankring. Dette *mere* skal defineres nærmere ud fra meningen med litteraturfestivaler og litteraturformidlingen, hvor faktorer som den læsende eller læseoplevelser, litteraturens kulturpolitiske forankring eller den litterære kvalitet bringes i spil.

Rammen er ikke længere kulturhuset eller vidensformidling. Det er de andre litteraturfestivaler, som man bliver sammenlignet med. Der er det enkelte arrangements indhold og kvalitet i forhold til festivalens overordnede sigte. Den landsdækkende presse har omtalt og målt *København læser* i forhold til de andre markerede aktiviteter på dette felt. Der blev også spurgt, om der var plads til flere litteraturfestivaler? Internt blev der spurgt, om *København læser* var en festival, og om dette aspekt skulle opgraderes?

Kontekstforskydningen er større, når der anlægges et festivalperspektiv på det enkelte arrangement; hivet ud af den lokale kontekst, så ændres sammenligningsgrundlaget. Det enkelte arrangement bliver målt med lignende foranstaltninger i dansk kulturliv og (fordi København er en global by) med kulturscenen i Malmø eller Berlin. Man kan f.eks. lege med ideen om, hvordan arrangementet med Harald Nielsen i en ikke-lokal kontekst ville se ud. Ville interessen og oplevelsesintensiteten vokse, hvis man besluttede at inddrage andre fodboldikoner i eventen? Et oplagt navn kunne f.eks. være Preben Elkjær. Hvordan burde eventens stil og atmosfære udformes, således at litteratur og fodbold går op i en højere enhed og stadig er en naturlig del af *København læser*? Hvilken historie fortæller arrangøren, når han/hun introducerer dette arrangement? Hvordan bør begivenheden markeres, når man ønsker at tiltrække et større og måske et andet publikum – et publikum, der eksempelvis interesserer sig for sportsjournalistik eller biografier af sportsstjerner?

Ved en festival er det ikke udelukkende sådan, at det lokale bibliotek inviterer nærsamfundets borgere eller læsere til et spændende foredrag. Man henvender sig derimod til et mere anonymt publikum med særlige forventninger og en anden form for publikumsprofessionalisme. Eller som det siges i én af selvevalueringerne: Vi ved ikke så meget om publikums forventninger på forhånd, når det gælder læsefestivalen.

Anmærkning nr. to vedrører spørgsmålet, hvad er formålet med litteraturfestivalen og bogbegivenheden, og hvordan ser den overordnede produktpolitik ud, der følger formålet og målsætningerne? Antagelsen er her, at formålsbeskrivelsen er noget uklar. Det fremgår både af udtalelser i pressen og interne meddelelser, at *København læser* var tænkt som et litteraturfremstød og en læsefestival.

KØBENHAVN LÆSER er et litteraturfremstød, der skal få Hovedstaden til at summe af aktiviteter med bogen i centrum. ... KØBENHAVN LÆSER skal gøre *læselyst, læseglæde og læseudbytte* til en fælles oplevelse for københavnernes. Opgaven skal løftes som et netværk mellem Københavns Biblioteker og andre interessenter på den kulturelle scene. (Programafdeling 23. oktober 2008)

Ser vi bort fra de konnotationer, der ligger i ordet *fremstød* eller *kampagne*, og fokuserer på målsætningerne, så er der tale om en dobbeltmålsætning. For det første skal litteraturen pushes frem; der skal propaganderes for litteraturen og bogen; der skal være et hav af aktiviteter, som københavnernes skal bombarderes med. Den underliggende antagelse er, at bogen og litteraturen er nødlidende, og der skal en ekstra indsats til for at ændre tingenes tilstand. Bøger og læsningen er på nuværende tidspunkt ikke en naturlig del af københavnernes kulturelle behov, men de burde være det. Forlagsbranchen er i krise, og biblioteker udlåner færre bøger. Man kan ligefrem fornemme, hvor tung en opgave bibliotekerne står overfor.

For det andet har vi en mere civil, oplevelsesorienteret og glædelig udlægning af formålet med *København læser*. Lyst og glæde skal være en fælles oplevelse. Bogen og litteraturen fremtræder ikke som en truet, nødlidende eller uddøende art i det kulturelle landskab. De er derimod et medium, der vækker og tilfredsstillende elementære behov, som københavnernes deler med hinanden.

Ser vi med lidt afstand på hensigterne med *København læser*, så var den første udlægning problemorienteret. Festivalen skulle bruges som en problemknuser. Når problemet var løst, kunne aktiviteterne stoppes og læsefestivalen lukkes ned. Ved den anden udlægning blev der tænkt i et mere fremadrettet perspektiv. Her skulle litteraturen være et svar på menneskers orienteringsbehov. At kunne være med til at tilfredsstille disse behov blev forstået som en mere varig aktivitet, der desuden kunne blive til glæde for brugerne og bibliotekerne.

Produktfilosofien vil være forskellig alt efter det valgte perspektiv: på den ene side tilbageskuende, kampagneorienteret og belærende; fremadrettet og oplevelsesorienteret på den anden. I det ene tilfælde kom bibliotekernes manglende bogudlån og aftagende synlighed i centrum. I det andet var det de litteraturinteresserede med deres hverdagsæstetiske ønsker og kulturelle behov. Det bliver hermed klart, at bogen og litteraturen får en forskellig placering alt efter, hvordan man vælger at italesætte fe-

stivalen. Produktfilosofien bør efter min mening indgå som en integreret del i de kommende aktiviteter. Her må man være afklaret, om aktiviteterne skal være oplevelsesorienterede og om de skal arrangeres for og sammen med de besøgende eller om festivalen skal være et medium, der udstråler åndelighed og belæring.

Programmet og produkterne vil måske ikke se så meget anderledes ud, når man vælger perspektiv nummer to frem for det første; dog vil man se anderledes på programmet samt det innovative potentiale; muligvis vil man komme på andre ideer og aktiviteter, hvis man lægger problem- og kampagnetænkningen på hylden og i stedet koncentrerer sig om litteraturens styrke. Litteraturen har en særlig kvalitet, der består i, at den bliver vagt til live i mødet med læseren. Derfor er det mere givtigt at arrangere et godt møde mellem læseren og litteraturen i stedet for at pushe litteraturen frem. I mødet skal læserne kunne projicere deres særlige ønsker på litteraturen. Festivalen er rammen, hvor litteraturens kvalitet bliver synlig, og hvor de besøgende får opfyldt kulturelle behov.

Produktets tre serviceniveauer

Jeg har i forbindelse med evalueringen besøgt tre forskellige arrangementer: et børnearrangement, en performance for alternativ poesi og en større multifacetteret begivenhed. Alle tre foranstaltninger var på en og samme tid meget vellykkede og alligevel ikke helt tilfredsstillende. Oplevelsen blev ikke helt perfekt. Uden at lægge alt for meget i de andre tilskuers adfærd vil jeg mene, at de nok havde det på samme måde. Børnearrangementet var vellykket, fordi kunstneren kunne sin metier og fascinerede børnene gennem en glimrende fortælle teknik. Det samme kunne man sige om de to artister, der leverede en strålende opvisning i alternativ digtkunst. Ved den mangesidige begivenhed blev der leveret gedigent kunst, god underholdning og vægtig information i flere timer. Med andre ord her leverede forfattere, kunstnere og konferencierne gode præstationer i flere timer.

Men udvider man perspektivet en smule og betragter arrangementet som totaloplevelse, så viser kompositionen små skønhedspletter. Tager vi børnearrangementet først, så skulle børnene vente i knapt en halvtime, før de kunne nyde fortællingens kunst. Børnene indfandt sig kl. 14.30, som var angivet som mødetidspunkt i programmet; kunstneren indfandt sig kl. 15 som aftalt i kontrakten. Den halve times venten for børnene betød, at det var lidt uro i starten og noget uro ved slutningen, fordi børnehalebørnene skulle forlade biblioteket. Ved den alternative performance kunne oplevelsen have været mere intens, hvis udenoms forholdene havde spillet bedre sammen med selve opførelsen. Scenen var ikke et markeret og afgrænset rum, som tilskuerne uden videre kunne genkende som scene. Flere for lidt vildt i biblioteket. Lysforholdene passede ikke til den type arrangement; variationsmulighederne var begrænsede. Intimiteten og direktheden, som denne forestilling byggede på, kunne ikke indfinde sig. Der var heller ingen klar markering af, at forestillingen var

begyndt. Den begyndte bare, og jeg fandt aldrig ud af, hvorfor den blev afholdt på netop dette sted. Jeg manglede en historie, der kunne hjælpe mig med at få en tilgang til dette arrangement.

Tager vi den større og multifacetterede begivenhed, så vil jeg mene, at begivenhedens enkelte dele hver for sig var af høj kvalitet. Der blev krævet meget af tilskueren ikke mindst koncentration i flere timer. For mig gik oplevelsesintensiteten og spændingen lidt tabt undervejs - af to grunde. Når det fra arrangørernes side forventes, at tilhørerne skal være opmærksomme og nærværende, så skal der også være mulighed for ro eller kontemplation. Aftenens koreografi tillod dog sjældent, at der opstod en atmosfære af intens oplevelse. Den anden grund var, at pauserne åbenbart blev opfattet som spildtid og ikke som en aktiv del af programmet. Hele opsætningen virkede derfor for lang, selv om de enkelte dele havde den passende længde. Min opmærksomhed flagrede frem og tilbage mellem det, der foregik på scenen og de danskvand, som baren tilbød. Pauser som klare markeringer og med mulighed for at samle energi og koncentration – det ville have forøget oplevelsesintensiteten betydeligt.

Nu er det ikke kun iagttagersens idiosynkratiske syn på tingene, der er grunden til, at jeg vil foreslå arrangørerne at bruge et udvidet produktbegreb. Der er – godt nok få – anmærkninger i spørgeskemaerne, hvor den adspurgte anfører, at oplevelsesintensiteten er blevet forringet – ikke af kunstnerens præstation, men af rammen for arrangementet.

Ikke nogen god idé med småkager til børnearrangementer. Det virker meget distraherende – både for børn og voksne. (Børnearrangement på Sydhavnsbibliotek)

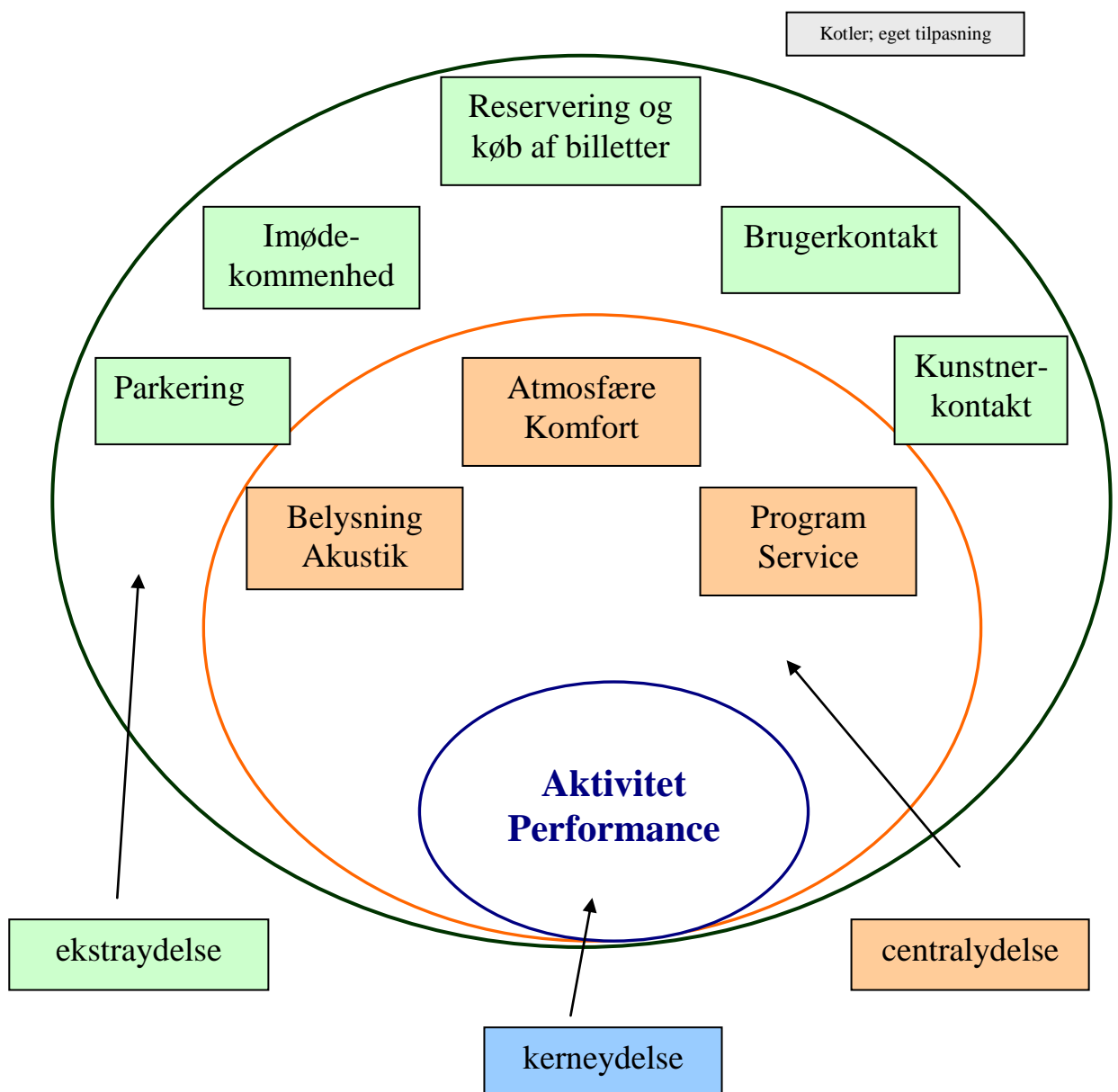
I anmærkningerne af samme karakter fremhæves det f.eks., at interviewerens ved et forfatterarrangement ikke lod forfatteren komme til orde, fordi interviewerens kunne godt lide at høre sig selv tale. Man efterlyste også bedre hjemmesideoplysninger om billetbestilling: Hvor kunne de bestilles og afhentes og om de eventuelt var gratis?

Model: Arrangementernes tre serviceniveauer

Som sagt var der ikke mange af den type anmærkninger. Jeg vil også med det samme medgive, at der ikke er tale om et problem. Bemærkninger bruges udelukkende til at illustrere, at oplevelsesintensiteten er en sammensæt størrelse, og at bibliotekernes arrangementer i brugernes bevidsthed sammenlignes med tilsvarende foranstaltninger på oplevelsesmarkedet. Mit forslag er derfor: Udvid produktbegrebets omfang således at produktet ikke udelukkende defineres af den kunstneriske aktivitet og kvalitet. Inddrag de aspekter, der befinder sig i arrangementets randområder. Det kan være alt fra maden, der serveres i pausen, til timing af pauserne samt opbygning af hjemmesider, udskænkning af saftvand og uddeling af småkager ved børneforanstaltninger.

Jeg vil derfor foreslå, at der arbejdes med tre forskellige serviceniveauer, når festivalens kommende arrangementer skal tilrettelægges. Første serviceniveau kaldes for kerneydelse og er det mest centrale aspekt, når arrangementets oplevelsesintensitet skal defineres. Det er derfor, de besøgende beslutter sig for at komme. Kunstnerens opvisning eller forfatterens højtlesning, byvandringens kvalitet eller diskussionens dynamik – er eksempler på kerneydelser. Det er aktivitets kvalitet sat i relation til oplevelsesmiljøernes nydelsesforventning, der til syvende og sidst afgør, om et arrangement er vellykket eller ej.

Arrangementernes tre serviceniveauer

Næste serviceniveau kaldes for centralydelse. Centralydelsen bidrager til at forstærke oplevelsesintensiteten af et arrangement. Der drejer sig på den ene side om den tekniske ramme om kerneydelsen; på den anden side om selve atmosfæren samt oplysninger og fortællinger, der kan udvide f.eks. den kunstneriske præsentation. Det er vigtigt, at den besøgende får at vide, hvad arrangøren vil med dette arrangement. Det tredje serviceniveau vedrører mere perifere ydelser, såsom parkering, billetbestilling eller kunstnerkontakt, salg af bøger, plader mm. Her er der tale om en ekstraydelse, en slags tilgift til kerneydelsen. Hvor vigtig den er, afhænger lidt af, hvilket oplevelsesmiljø man inviterer til arrangementet, hvilket prisniveau vi befinder os på, og hvilket serviceniveau sammenlignelige arrangementer har. Sammenspillet af de tre serviceydelser sikrer den mest intense oplevelse – vil jeg mene.

Sammenfattende vil jeg afslutte dette kapitel med tre forslag:

1. Vælg en produktfilosofi, der er fremadrettet og kreativ, og hvor festivalens besøgende er i centrum. Kvaliteten af et arrangement vil altid være relativ; den vurderes af den besøgende ud fra hans/hendes aktuelle videns- og oplevelsesbehov.
2. Afklar sammenspillet af *København læser* som festival med festivalens specifikke arrangementer og formuler en klar produktfilosofi. *København læser* kan ikke på en og samme tid læne sig op af et kulturhuskoncept, et litteraturhuskoncept og et festivalkoncept – uden at man har drøftet, hvordan disse koncepter muligvis hænger sammen eller om de kan hænge sammen.
3. Tilrettelæg arrangementer med udgangspunkt i ”arrangementernes tre serviceniveauer”. Det centrale spørgsmål er her: Hvilken historie ønsker du som arrangør at fortælle med det arrangement? – Hvorfor er arrangementet vigtigt for de besøgende? Tredje punkt skal ses i sammenhæng med de oplevelsesmiljøer, som *København læser* henvender sig til. Produkternes udformning bør svare til målgruppernes oplevelsesmønstre.

Indledning

København læser er – om man vil eller ej – et nyt led i organisationen af *Københavns Biblioteker*. Selvom den formelle organisationsstruktur minder meget om den, der benyttes ved projekter af samme art, så er der to markante ændringer at spore. For det første betegnes læsefestivalen som et åbent netværksprojekt. Da *netværk* ikke er et synderligt entydigt begreb, kræver begrebet nok en afklaring i organisationen, før dets anvendelse giver mening for organisationen. For det andet er der tale om en begivenhed, der ligger i krydsfeltet mellem drift og projekt med hver sin specifikke logik, tankeformer og handlingsrutiner. Organisationens mange øjne ser fra forskellige perspektiver på dette krydsfelt og vurderer nødvendige behov og påkrævede beslutninger forskelligt. Forskelligheden kan nok ikke undgås; men for at agere nogenlunde målorienteret bør man sætte ord på, hvad forskelligheden består i.

Dette kapitel drejer sig om meningsdannelse, som er et væsentligt aspekt i al organisering; og vi starter med en begrebs- og forventningsafklaring. I denne sammenhæng vil jeg komme ind på to spørgsmål: 1. Hvad betyder *åbent netværksprojekt* for organiseringen af *København læser*? 2. Hvordan kan man skabe mening vedrørende *København læser* som en også organisatorisk mangetydig og kompleks begivenhed?

Udgangspunkt for at stille og besvare disse spørgsmål er Karl Weicks tilgang til meningsskabelse i organisationer. For Weick er organisationer ikke kun tekster, der læses og fortolkes. En organisation befinder sig i en bestandig vandel og udvikling, hvad blandt andet betyder, at det ikke er tilstrækkeligt, at vi bare følger med og derved forstår organisationens udvikling. Vi udfører handlinger og skaber dermed mening. I processen udvikles de kategorier, der sætter os i stand at forstå vores handlinger og begivenheder samt den organisation, de er en del af. Meningsskabelsen og organiseringen er umiddelbart knyttet til hinanden. Det vil for eksempel sige: *København læser* er en proces, der får en bestemt mening, alt efter om vi for eksempel vælger at anskue processen som litteraturfremstød eller oplevelsesfestival. Vores valg begrænser flertydigheden og giver vores handlinger retning. Meningsskabelse, videnskabelse og beslutningstagning hører uløseligt sammen. Min antagelse er, at der på nuværende tidspunkt eksisterer en række forskellige meninger om *København læser*. De trænger til at blive drøftet.

Fra et organisatorisk perspektiv er *København læser* en aktivitet, der sætter en parentes om de mange arbejdsopgaver, der ellers til dagligt udføres i en stor organisation som *Københavns Biblioteker*. Forstyrrelser kan give anledning til frustration, idet de er energislugende. De bidrager til gengæld også til organisationens udvikling; forstyrrelse, nytænkning og meningsdannelse er direkte forbundne med hinanden. Der-

for vil jeg foreslå, at projektledelsen fortsætter den interne udviklingsdialog. På seminaret om litteraturformidling afholdt den 28. april 2009 fokuserede man på spørgsmålet: Hvordan skaber man oplevelsesmiljøer for litteratur og læsning via en festival? Det vil være oplagt også at holde et seminar, hvor man diskuterer to problemstillinger: 1. Hvordan passer læsefestivalen og bogbegivenheden ind i organisationen? 2. Hvad menes der med, at *København læser* er et åbent netværksprojekt?

***København læser* – et åbent netværksprojekt**

Når læsefestivalen og bogbegivenhed i organisatorisk forstand betragtes som netværksprojekt, så fremsættes der faktisk to udsagn. Projektbegrebet lægger op til, at opgaven med at organisere en festival anses for indviklet, måske fordi organisationen ikke før har givet sig i kast med en lignende opgave. Organisationens ellers udmærkede og velfungerede rutiner kan derfor ikke udnyttes; de genererer ikke den viden og de erfaringer, der er nødvendige for at løse problemet. Der kræves ekspertviden af en anden slags. Projektformen lægger op til åbenhed. Dette gælder både problemstillingerne, organisationens omverden og ressourcerne. Udfordringerne er komplekse, de skal præciseres samtidigt med, at de løses. Projektets omverden har måske store, men ikke altid klare forventninger til projektet. Med omverdenen menes resten af organisationen og eksterne interessenter. Allokering af ressourcer er også åbne. Her tænkes ikke kun på bevillinger, men også på medarbejdernes tid og motivation.

Projektlængden for *København læser* er fastsat til tre år. I løbet af disse tre år skal projektet udvikle sig til et koncept for, hvordan man organiserer en læsefestival. En del af den åbenhed, som projektformen nu medfører, vil blive reduceret; projektet forankres i organisationen. Omverdenens forventninger vil være mere præcise, end de var ved opstarten. Motivationen og opstartsentusiasmen afløses af en større grad af organisatorisk professionalisme. I den forbindelse vil det også være oplagt at tænke på en ny organisationsform for *København læser*. Oprettelsen af et sekretariat kunne være en vej til at sikre en fortsat dynamisk udvikling af festivalen.

København læser betegnes også som netværk eller åbent netværk. Ved at anvende netværksbegrebet så understreges åbenhed af en anden slags. Man ønsker at signalere, at programmet er åbent og at alle med interesse i læsning eller bøger kan bidrage til festivalen. Det vil sige, man bruger *netværk* på grund af begrebets principielle åbenhed. Netværk har i modsætning til systemer ingen grænser; omverden er inkluderet; og netværkers styrke er, at de forgrener sig permanent, uden at denne proces kan kontrolleres. Praksis har dog været en lidt anden. *København læser* hhv. dets program var åbent for alle, men der var alligevel kun et begrænset antal af eksterne aktører, der koblede sig på programmet. Om det er positivt eller uhensigtsmæssigt er i denne sammenhæng mindre vigtigt. Vigtigt er at fastholde, at det – også fremover – er muligt for alle interessenter at kunne bidrage til programmet. Netværket er åbent.

Netværket er imidlertid ikke kun en åben organisationsform, det regulerer også samspillet mellem netværkets enkelte dele. Der findes forskellige netværkstyper. Spørgsmålet vedrørende *København læser* er, hvordan denne åbenhed udadtil skal struktureres eller er blevet struktureret indadtil. Har projektledelsen haft en bestemt type netværk for øje, da programmets enkelte bidrag skulle sammenføjes? Har netværkets struktur haft indflydelse på åbenheden udadtil?

I disse spørgsmål gemmer sig to perspektiver. Det første perspektiv vedrører programmets indholdsside set udefra. Her er det vigtigt at se nærmere på programmets profil og sammenspil mellem de enkelte dele. Åbenhed består ikke kun af at have adgang til festivalens hjemmeside; åbenhed betyder også transparens og overskuelighed. For mulige bidragsydere kan det være interessant at se sig selv og finde en plads i programmet. Det er mere sandsynligt, at man bidrager med noget, hvis man ved, hvad man bidrager til. Måske er det heller ikke så vigtigt, hvor mange der bidrager, men at de bidrager med den rigtige aktivitet.

Hvis vi anlægger netværksperspektivet på programmets mange arrangementer, så opdager man sikkert et bestemt mønster. Men de mønstre, man finder, afhænger af de briller, betragteren har taget på. Tager vi læsebrillerne på kan man for eksempel undersøge, hvordan netværksrelationerne er mellem bestsellere og den smalle litteratur, hvordan forholdet er mellem den etablerede litteratur og avantgarden, og om der findes en klynge, der giver plads til det skæve. Man kunne også tage oplevelsesbrillerne på, så vil fokus være relationerne mellem spænding og underholdning, kontemplation og berigelse. Med andre ord: netværksperspektivet giver mulighed for at definere åbenhed ikke kun som adgang, men også som transparens. Betragteren kan se relationer og profiler. Netværkets relationer har indflydelse på roller, normer og aktiviteter; genkendelige relationer inviterer til deltagelse.

Umiddelbart virker programmet for *København læser* på mig, som om der er tale om individualistiske netværksrelationer. Individualistisk betyder for eksempel, at arrangementerne er mere eller mindre løst sammenflettede og aktørerne består af en alliance af interesserede. Fordelen ved individualistiske netværk er fleksibiliteten og den lave adgangsbarriere. Der forventes ikke andet end, at man bidrager til programmet med et arrangement. Adgang til festivalens hjemmeside gør det muligt, at man kobler sig på med sit projekt. Ulempen består til gengæld i, at sammenhængskraften er svag og netværkets koordineringsfunktion begrænset. Det betyder måske ikke så meget, når projektledelsens hensigt er at brede læsning og litteratur ud og at få så mange aktører som muligt på banen. Men allerede når det gælder læsegleden er forventningerne mere specifikke.

Med henblik på transparens og sammenhængskraft kunne den interesserede mulige bidragsyder spørge: Hvordan understøtter programmets struktur mit arrangement eller bidrag? Opstår der synergi de enkelte bidrag imellem, og hvordan gavner det

mit arrangement? Set på festivalens programstruktur med projektledelsen så kunne spørgsmålet være: afspejler relationerne mellem aktiviteterne sammenhængskraft og profilerer de festivalen? De besøgende kunne for eksempel tage eventbrillerne på og kigge nærmere på relationerne mellem passive og aktive arrangementer.

Mit forslag vil være, at projektledelsen forsøger at bibeholde fleksibilitet og åbenhed samtidigt med, at man skaber identitet, øger transparens og sikrer kvalitet. Byggestene i sådan et netværk er klynger. I en klynge samles de aktiviteter eller de aktører, der har samme udgangspunkt. En klynge kunne f.eks. bestå i de aktiviteter, hvor litteraturen kombineres med en anden kunstform – musik, malerkunst, fotografi osv. Hver klynge har en fokus eller identitet, specifikke kvalitetsforventninger og en bestemt habitus eller stil. *København læser* består hvert år af et bestemt antal klynger. I modellen har jeg arbejdet med fire af slagsen.

Klyngerne er forbundet med hinanden via faste koblinger. Det, der binder klyngerne sammen, kunne for eksempel være de samme høje forventninger til kvalitet eller nytænkning. Klyngerne tilsammen udgør profilen for *København læser*, og programmet skabes med udgangspunkt i denne profil. Profilen er ikke en fast størrelse, men defineres fra år til år. Der kan man andre ord komme nye klynger til, mens andre nedtones eller går i opløsning. Klyngedannelse vil skabe transparens udadtil og identitet indadtil.

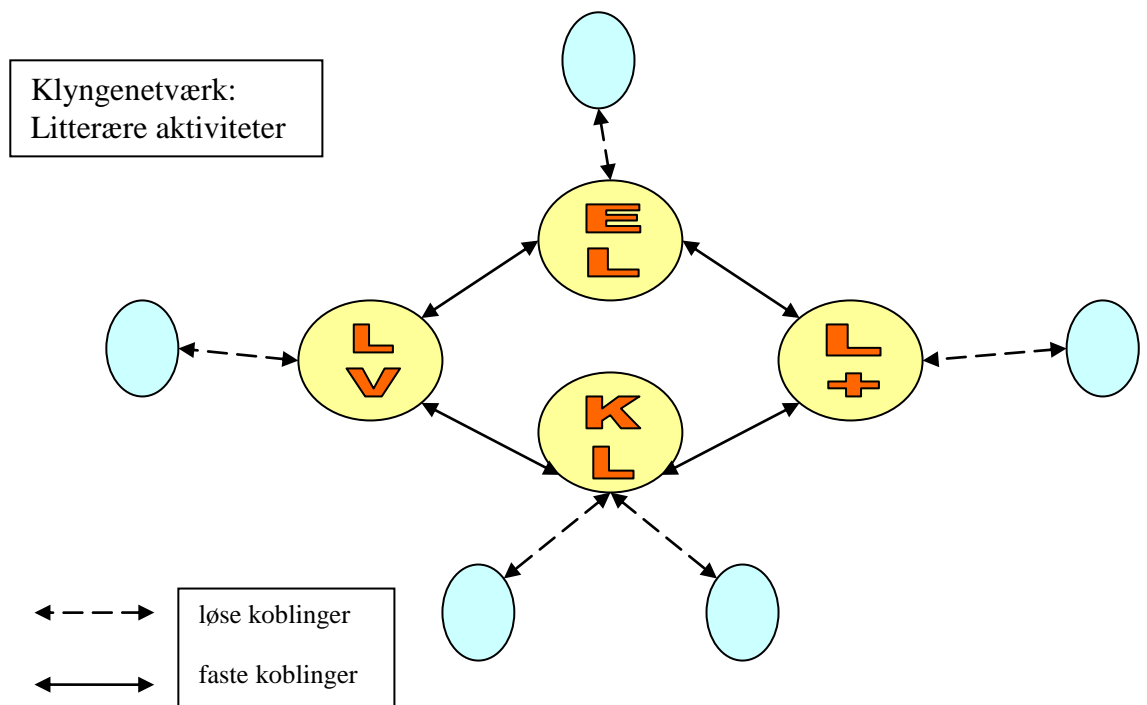
For at sikre åbenhed og fleksibilitet kan andre aktiviteter eller aktører koble sig på de forefundne klynger. Der er dog tale om løse koblinger. Med løse koblinger menes to ting. For det første er *København læser* ikke ansvarlig for, at løst tilkoblede arrangementer opfylder samme kvalitetskrav. Den type arrangementers funktion er, at festivalen har en bredde og åbenhed; men de tegner ikke festivalens identitet og profil. For det andet kan de løse tilkoblinger ikke forvente samme grad af service eller opmærksomhed. Projektledelsen eller aktørerne i klyngerne behøver for eksempel ikke i samme grad promovere de løst tilkoblede arrangementer som egne. Deltagelsen i *København læser* kan dog være med til at brande eller opgrade egen aktivitet, virksomhed eller mærke.

Klyngerne skal udgøre kernen, mens de løst tilkoblede aktiviteter giver festivalen bredde. Klyngemodellen skaber transparens og frigør desuden ressourcer i organisationen. Individualistiske netværk er tidskrævende, fordi de åbne relationer betyder, at der skal tages stilling til hvert enkelt arrangement. Projektledelsens relationskapacitet er og vil altid være begrænset; derfor bør netværkets struktur aflaste og gøre kommunikation, udvikling og promovering noget nemmere. Ved at bruge klyngemodellen kan klyngerne selv sørge for kvalitetssikringen, promovering eller nytænkning. Ved at arbejde med faste og løse koblinger behøver projektledelsen ikke i samme omfang være ansvarlig for samtlige af festivalens arrangementer. Den kan koncentrere

sig om særlige opgaver, løse uventede konflikter eller fortage nødvendige prioriteringer.

Netværksmodellen med fokus på klynger

Perspektivet for organisering er i nedenstående model de litterære aktiviteter. EL står for eksperimenterende litteratur; KL for konventionel litteratur; L+ betyder litteratur i samspil med andre kunstneriske aktiviteter; med LV menes litteratur i verdenen. Verdenen kan være litteraturens historie; litteraturen i pressens omtale eller litteratur i nationens intellektuelle liv. De blå ellipser er de enkelte arrangementer i klyngernes periferi. De gule ellipser er klyngerne, der samler arrangementer, aktiviteter og aktører. Klyngerne er enklaver med en fælles identitet. Faste koblinger udgør festivalens profil.

Klyngerne kan samle aktiviteter eller arrangementer ud fra på forskellige kriterier: livsalder, litteratur, aktiviteter, oplevelsesintensitet, geografi.

Netværksmodellen og arrangementernes geografi

Der har været en del kritik af, at der var for mange arrangementer ved *København læser* og at de var koncentreret på en uge. Vanløse Bibliotek frygtede, at man stjal kunder fra hinanden, når man overstimulerede markedet på den måde. Valby Bibliotek måtte konstatere, at de afholdte arrangementer normalt havde trukket flere pub-

likummer; man fandt, at det at koncentrere så mange aktiviteter på en uge, var en dårlig udnyttelse af de ellers knappe ressourcer. Jeg kan ikke vurdere, om ressourcerne blev dårligt udnyttet, eller om bibliotekerne stjal kunderne fra hinanden. Dette kræver en nøjere undersøgelse. Anvendelse og udnyttelse af ressourcer måles normalt i forhold til det forventede afkast. Hvilket afkast man forventede ved at arrangere *København læser*, er dog ikke helt klart: mange besøgende, et ændret image, viden og erfaringer med festivaler, omtale i pressen? Men det er vigtigt at notere sig, at nogle biblioteker har fået den fornemmelse, at deres arrangementer ikke blev værdsat i samme grad, som de havde forventet.

De fremførte argumenter bygger på tre antagelser. 1. Biblioteksarrangementer og arrangementer ved *København læser* tiltrækker samme publikum; 2. Antallet af besøgende kan ikke – i nævneværdig grad – udvides; 3. Mobiliteten i København er stor blandt andet på grund af den gode trafikale infrastruktur. Konklusionen er, at bibliotekerne befinder sig i en skærpet og selvskabt konkurrence og kunderne opsøger de tilbud, der passer bedst til deres behov. Transportomkostninger målt i penge og tid er ikke en nævneværdig forhindring. Derfor befinder et arrangement på Amager sig i princippet i konkurrence med alle andre arrangementer, der finder sted på samme tidspunkt i København.

Jeg vil ikke drøfte de to første antagelser nærmere, men mener ikke, at de nødvendigvis holder. Hvad angår antagelse nummer tre, så er der belæg for, at der i en vis udstrækning rejser efter arrangementerne. Om det gælder hele København eller geografisk mere begrænset er dog svært at afgøre, fordi de foreliggende data ikke er omfattende nok. Sandsynligheden for, at man er mere mobil inden for et vist område, er stor. Om den enkelte besøgende rejser hele København rundt for at deltage i den ønskede aktiviteter afhænger af flere faktorer. Men hvis det samme eller lignende arrangementer afholdes i et overskueligt område, så rejser man efter det arrangement, der passer til ens tidsregnskab. Derfor kunne den konkurrence, som bibliotekerne har oplevet, nok mindskes en del, hvis man fremover opdeler *København læser* i større geografiske distrikter, end det enkelte bibliotek dækker over.

Distrikter er klynger bestående af arrangementer, som er koordineret både med henblik på indhold og antal. For hele København er der måske tale om tre eller fire klynger, hvor der sørges for et afbalanceret forhold mellem udbud af aktiviteter og den forventede efterspørgsel. Inddeling i distrikter kan ske efter en allerede eksisterende samarbejdsrelation i biblioteksvæsenet, efter nærhedsprincippet, trafikale infrastruktur eller efter antallet af indbyggere. Graden af autonomien kan diskuteres, de geografisk afgrænsede klynger er knyttet til hinanden via faste koblinger. Det vil sige, at der kan aftales en arbejdsdeling klyngerne imellem. Foldere og andet informationsmateriale til medierne kan udarbejdes et sted, mens kontakten til den lokale presse f.eks. påhviler den enkelte klynge.

Klynger opdelt efter geografi kan bidrage til, at ressourcerne for *København læser*, hvis projektet forbliver at være koncentreret på en uge, kan koordineres. Også her vil mit forslag være: man fjerner sig fra den individualistiske netværksstruktur, hvor man nok kender til hinandens planer, men først og fremmest realiserer sine egne, og istedet går over til en klyngestruktur, hvor man samordner aktiviteterne og øger derved relationskapaciteten for det enkelte bibliotek. Med relationskapacitet menes evnen til at håndtere kontakter og kontakternes intensitet på samme tid. Begrænsninger i relationskapaciteten øger behovet for prioriteringer og fravalg.

Sammenfatning

Behovet for at udvikle og at nå frem til en organisationsform for *København læser* er nok betinget af, at man i løbet af de kommende to år bliver i stand til at forankre læsefestivalen i organisationen. På nuværende tidspunkt arbejdes der med to begreber, der betegner forskellige udfordringer for organiseringen: projekt og netværk. *Åbent netværksprojekt* karakteriserer på den ene side den komplicerede opgave at organisere en ny aktivitet. Projektformen egner sig til at samle de kreative og udviklingsorienterede ressourcer i en organisation. Projektformen vil dog altid være tidsmæssigt begrænset. Spørgsmålet er, hvad kommer der efter projektformen? Her kan man forestille sig forskellige muligheder, alt efter hvilke opgaver og funktioner der skal vægtes fremover. Man kan tænke sig en gruppe, der består af specialister og sørger for den nødvendige kreativitet og dynamik i produktudviklingen. Den nuværende styregruppe kunne varetage denne opgave. Et sekretariat kunne parallelt hermed tage sig af den nødvendige eksterne kommunikation og interne koordinering. Mit forslag vil være, at *København læser* forankres dybere i Københavns Biblioteker samtidigt med, at projektet bibeholder en særlig status og sin løse tilkobling.

Netværksperspektivet har jeg brugt for at beskrive åbenhed og transparens i læsefestivalen. Det skete specielt med henblik på programmet for *København læser* og festivalens geografiske forankring. Netværk består af relationer og er per definition åbne. De forgrener sig. Men relationerne danner mønstre. Og her synes jeg, at *København læser 2008* havde en individualistisk struktur både hvad angår programmet og arrangementernes geografiske placering. I individualistiske netværk (Perri) er de faste koblinger svage, hvilket betyder åbenhed og fleksibilitet, men ikke nødvendigvis sammenhængskraft. For at styrke sammenhængskraften og transparensen i programmet og i organiseringen af programmet, vil jeg foreslå etableringen af klynge-netværk. Klynger består af en samling af beslægtede aktiviteter og aktører; fokus i kan variere. Programklyngerne kan være samlet med udgangspunkt i litterære aktiviteter. Distriktet skal være fokuspunkt for de geografiske klynger. Programklyngerne kunne også etableres med fokus på oplevelse eller aldersspecifikke kulturelle behov.

Klynge definerer roller og et skaber specifikke gensidighedsforhold. Med henblik på programmet befinder nogle aktiviteter og aktører sig i netværkets centrum, mens an-

dre er anbragt i periferien. Skelnen mellem centrale og perifere aktiviteter har den fordel, at relationskapaciteten udvides eller fokuseres. I individualistiske netværk skal projektledelsen f.eks. tage stilling til hver enkelt aktivitet. Det fører til overbelastning. Klynger kan her fungere som aflastning.

Så vidt jeg kan se, har man i *København læser* allerede benyttet sig af denne mulighed ved at organisere udviklingsgrupper – enten internt i et bibliotek eller f.eks. på børnebiblioteksområdet. Mit forslag vil være, at man bruger erfaringen fra disse udviklingsklynger, men også at man løser sig fra bibliotekernes traditionelle opbygning (børnebibliotek, musikbibliotek eller voksenbibliotek) og laver klynger med udgangspunkt i litterære aktiviteter eller oplevelsesorienterede aktiviteter.

Skelnen i perifere og centrale aktiviteter kan også bruges med henblik på samspillet mellem *København læser* og eksterne interessenter. Det lokale antikvariat skal kunne eksempelvis få mulighed for at koble sig på festivalens program, men det skal ikke tegne dens profil. Med andre ord: antikvariatets tilknytning vil være af løsere karakter. På den anden side skal programmet fremstå som transparent, således at bidragsyderne kan se, hvad de bidrager til. Transparens skaber tilkøbningsmuligheder, tilkøbningsmuligheder fremmer synergi.

Indledning

I de sidste 20 år er der opstået nye forventninger til kommunikationen; kommunikation skal bidrage til forandring og participation i organisationen; den skal synliggøre organisationens ud ad til. Dette gælder også for *København læser*. I dette kapitel vil jeg komme ind på kommunikationens rolle i forandringsprocessen. Derfor ser jeg lidt nærmere på, hvordan programmet som tekst bidrager til synliggørelsen af læsefestivalen og, hvordan festivalens formidlingsformer kunne kommunikeres ud.

Kommunikation og forandring

Der kommunikeres altid i en organisation. Organisationer benytter sig af forskellige medier i deres kommunikation. Den budgetramme, der udstikkes for den enkelte afdeling i biblioteket, er ikke kun tal, men også en måde at kommunikere på. Når projektledelsen af *København læser* melder ud, at der skal skrives en selvevalueringsrapport eller, at der eksisterer en deadline for indtastning af arrangementer til programmet – så er det et andet eksempel på kommunikation i organisationer. Regnskaber, direktiver, organisationsdiagrammer er kommunikationsformer af meget teknisk og instrumentel art – eller om man vil kommunikationens kolde side.

Når der tales om forandringskommunikation, så tænkes der straks på den inkluderende, motiverende og meningsskabende kommunikation. Via kommunikationen skal der opbygges motivation; den skal befordre konsensus om forandringens retning, omfang og hastighed; kommunikationen skal bidrage til meningsskabelse, reducere usikkerhed og kompleksitet; med andre ord: Kommunikation åbner et mulighedsrum, som alle kan føle sig hjemme i. Forhandling og konsensus, den åbne debat og herredømmefrie diskurs er den anden, den varme side af kommunikationsprocessen. Her er dialogen og den direkte samtale i centrum. Vi er bekendt med den måde at kommunikere på; vi praktiserer den i familien eller, når vi er sammen med vennerne.

I en organisation vil man altid møde kommunikationens varme og kolde strømme. Men hvordan strømmene blandes, vil være afhængigt af forskellige forhold: f.eks. af de arbejdsopgaver, der skal løses, den organisationskultur der er fremherskende, eller den omverden, organisationen relaterer sig til. Til dagligt reflekterer man nok ikke meget over forholdet mellem det instrumentelle og dialogiske. Men når der skydes et forandringsprojekt som *København læser* i gang, vil der være større opmærksomhed på kommunikationsprocessen, blandt andet fordi arbejdsrutinerne er sat til dels ud af kraft, og behovet for meningsskabelse vokser. Desuden er et projekt som organisationsform et symbol på åbenhed og ny interaktion; forventningerne til kommunikationen og ofte til den dialogiske kommunikation vokser. Når organisationer er i

the projekt-mood, er hierarkier heller ikke længere så præsentative i aktørernes bevidsthed.

Store forventninger til den dialogiske kommunikation resulterer dog ofte i to modsatte reaktioner. Dialogisk kommunikation kan på den ene side opleves som byrde og belastning: alle skal uafbrudt kommunikere med hinanden. Udfordringer, nye løsninger og konceptændringer skal drøftes grundigt. Før der træffes beslutninger skal der opnås konsensus. Mødeaktivitet og kommunikationsintensitet er direkte relateret til hinanden. Man mødes for at kommunikere; og kommunikationen afføder nye møder. Kommunikationsintensiteten medfører ofte kommunikationstræthed, fordi dialogen bliver overlæst med for mange forventninger. Desuden ved alle, at dialogen stopper helt af sig selv, når beslutningen er truffet.

Kommunikationstræthed eller -overlæsning kan opstå af mange grunde. Et eksempel fra selvevalueringerne illustrerer ret godt den usikkerhed, der indstiller sig, når rammen for det videre arbejde ikke er klar. Den dialogiske kommunikation opleves som ikke særlig frugtbar.

Jeg kunne tænke mig et helt konkret og præcist dokument, som kan bruges til præsentation til nye samarbejdspartnere. Er vi en festival – en indsats for læseoplevelse osv. nogle entydige udmeldinger, som gør vores egen omtale af ugen lettere. Det er vigtigt, at et sådant dokument ligger klar snarest, da det er absolut nødvendigt allerede i foråret at begynde at bearbejde samarbejdspartnerne. Planlægningen skal starte nu. (Selvevaluering fra Vigerslev Bibliotek).

I dette tilfælde forventes et præcist dokument som arbejdsgrundlag og som forudsætning for den videre kommunikation. Det fremgår ikke helt klart af teksten, om den dialogiske kommunikation er for krævende og derfor bør reduceres. En vis træthed med de uklare forudsætninger er dog ikke til at overse. Den udviste reaktion er i øvrigt meget forståelig, fordi al udvikling og nytækning er forbundet med usikkerhed og foreløbighed. Om denne usikkerhed kan minimeres med mere dialog, er dog ikke givet på forhånd. Meget mundtlig kommunikation og store forventninger til den mundtlige kommunikation beslaglægger tit ressourcer, der ellers kunne nyttiggøres i det daglige arbejde. Derfor kan et præcist dokument eller en klar udmelding være en god ting for at undgå kommunikationstræthed.

Kommunikationstræthed er én måde at reagere på den dialogiske kommunikation. Den anden reaktion er det direkte modstykke og kunne kaldes dialogidealisme. Her tages dialogen helt bogstaveligt. Det er ikke nok, at man er i dialog med hinanden, når det gælder udvikling og fremdrift i projektet. Forventningerne til dialog er så store, at man også ønsker at drøfte rammerne for projektet, beslutningsprocessen, projektets nødvendighed og/eller dets formål. Den dialogiske kommunikation betragtes

nærmest som en livsform, ikke som et værktøj til at løse opgaver eller koordinere processer i en organisation. Dialogen og den personlige kommunikation bliver gjort til normen for al organisationskommunikation. Da normen sjældent stemmer overens med realiteterne, kan skuffelser ofte ikke undgås.

Endelig fornemmer jeg – både i huset og i øvrigt – at det nogle steder ... har været svært rigtig at ”føle for” KBH læser – altså at få det gjort til ”vores KBH læser.” Det har været ”endnu en ting oppefra, som vi skulle opfylde” – og det har vi naturligvis gjort og fået noget helt ok fra hånden. Der er jo flere ting, ”man skal”, men det er måske netop ærgerligt, at fællesskabstanken ikke er nået længere ud. Der kan brede sig en fornemmelse af, at vi skal ”opfinde” en række arrangementer, fordi vi skal og indenfor nogle på forhånd definerede rammer... (Vanløse Bibliotek; 26. nov. 2008)

Jeg formår ikke at bedømme, om *København læser* udelukkende er et ledelsesprojekt, og om aktørerne ikke har indflydelse på projektets udformning. Men medindflydelse på *København læser* er vel mere og andet, end at det enkelte bibliotek får lov til selv at bestemme over antallet af arrangementer til *København læser*. Det interessante ved den ovennævnte tekst er imidlertid dens fællesskabsretorik, der stemmer godt overens med forventningen om, at kommunikation bør være en livsform. *København læser* flyttes fra projektets normale forankring i organisationen og gøres til fællesskabets projekt. I et fællesskab skal alle høres. Ejerskab kan ifølge den argumentation opnås, hvis fællesskabet har givet samtykke til projektet og processen. Er dette ikke muligt, så forbliver projektet en ting, der påføres oppe fra. Fællesskab og organisation konstrueres som modsætning; i fællesskabet findes kun en gyldig kommunikationsmåde: den dialogiske. Men organisationer rummer altid begge kommunikationsmåder.

Kommunikationstræthed og dialogidealisme er to forståelige og naturlige reaktioner på forandringsprocesser i organisationer. En klar og på forhånd defineret ramme for den videre udvikling og dialog stilles over for en forventning om, at medbestemmelse, fællesskab og ejerskab skal være på plads, før udviklingsprocessen sættes i gang. Set udefra er der tale om en double-bind-situation, hvor de projektansvarlige kun kan gøre det forkerte: definerer ledelsen klare rammer for projektet, så afskærer den aktørerne fra selv at afstikke rammerne. Undlader ledelsen derimod at fastlægge platformen for det videre arbejde, så begrænser den projektets målrettede udvikling og fremdrift. Om behovet for mere dialog er omfattende eller trætheden over for meget kommunikation er stor, kan ikke aflæses af selvevalueringer. Men begge reaktioner findes.

Hvad angår *København læser* vil jeg foreslå, at projektledelsen fortsætter med at kvalificere det fremtidige arbejde ved at afholde orienterings- og planlægningsmøder

samt seminarer med et for festivalen relevant indhold – vel at mærke møder, der er åbne for alle. Dette er vigtigt, fordi ejerskab kun opnås, hvis og når organisationen og aktørerne udvikler sig samtidigt med, at der udvikles klare faglige rammer for projektet. For at kunne løse en så omfattende udviklingsopgave som *København læser*, er det vigtigt med en inkluderende og åben kommunikation. Åbenhed og tillid er dog ikke kun en forudsætning for, de er også et resultat af forandringsprocessen. Dette dilemma møder man i enhver organisation, der søsætter større forandrings- og udviklingstiltag. Grundlæggende beslutninger står ikke til diskussion; deres konsekvenser kan dog evalueres.

Kommunikation udadtil

Programmets informationsdybde

Programmet har været et af de centrale medier til at informere både om *København læser* som festival og om indholdet i festivalens enkelte arrangementer. Jeg vil komme med en påstand, der lyder, at den på behørig vis har udfyldt den første, men ikke den anden opgave.

Layoutmæssigt har programmet været meget vellykket. Layoutet har en stærk evne til at markere festivalen. Desuden er layoutet funktionelt, fordi programmet kan foldes sammen og derfor er nemt at have med. Når man ikke kun ser på programmets signalværdi, men også på deres informationsværdi, så er jeg i tvivl om, hvor omfattende en informationsdybde det har. Programmet minder om en aktivitetskalender, som man kender fra aviserne. Man bliver oplyst om, hvornår og hvor arrangementet finder sted, hvem de optrædende kunstnere er, og hvor meget billetterne koster. Desuden får man nogle sparsomme informationer om arrangementets indhold. To tilfældige eksempler kan illustrere dette:

Mød krimiforfatteren Jussi Adler-Olsen. Forfatteren til *Fasandræberne* møder sine læsere.

Strunge-tur gennem Indre By. Litterær vandring med Peter og Ping.

Som læser af disse sparsomme informationer skal man have referencerne i orden. Man skal vide, hvem Adler-Olsen er, og hvad *Fasandræberne* handler om, før disse informationer bliver til levende billeder. Det er måske ikke særlig interessant at få at vide, at Adler-Olsen gerne vil møde sine læsere. Hvilken forfatter vil ikke det? Oplysningen kan derfor være noget redundant, med mindre forfatteren har skiftet kurs og - i modsætning til før – nu vil møde sine læsere. Pointen er, at referencerammen skal være i orden hos de potentielle besøgende. Informationerne i programmet virker som en reminder eller som en bro mellem tidligere læseoplevelser og aktuelle læsebehov. Det kan være fint nok. Men det rykker bare ikke.

Jeg ved ikke, hvem Adler-Olsen er, men læser dog krimier. Hvis jeg skulle interessere mig for forfatteren og hans bog, så skal informationerne vække nysgerrighed. Der skal fortælles en historie, der gør manden eller bogen interessant for mig. Programmet opfylder kun i mindre omfang denne funktion. Den bringer ikke den litterære event ud over rampen. Den mobiliserer måske de trofaste læsere. Med andre ord: programmets informationsdybde er for smal.

Det jeg vil forslå er følgende: Cinematekets programhæfte er efter min mening et glimrende eksempel på, hvordan historier om kommende arrangementer kan kombineres med praktiske oplysninger. Der præsenteres profiler, lidt flere oplysninger om arrangementer og en aktivitetskalender som appendiks. Den vækker både nysgerrighed og fungerer som en reminder. Hvis læsefestivalen ønsker at gøre læsning til en spændende begivenhed for andre end dem, der i forvejen interesserer sig for litteratur, så skal der kobles historier eller fortællinger på det enkelte arrangement. Hvis det teknisk kunne lade sig gøre, så kunne disse fortællinger forsendes som mail eller SMS til interesserede abonnenter. Der kunne kobles flere informationer på programmet. Programmet kunne også oplyse om, hvilken art oplevelse det pågældende arrangement tilbyder. Endeligt kunne man forstille sig – som et tillæg til programmet –, at der udgives en festivalavis, hvor skriveoplevelser, den interpersonelle formidling og læseglæden bliver promoveret. Her skal litteraturen gøres til en personlig oplevelse. Eller som en af mine studerende skrev som udkast i en opgave: formidling og valg af skønlitteratur bør ske på baggrund af en ide om, at litteratur faktisk kan forandre folks liv. (R.L. Jensen)

Kommunikation af særlige formidlingstiltag

Jeg vil kort komme ind på litteraturformidlingen i den eksterne kommunikation. Selvom det måske lyder lidt krukke, så synes jeg, at det faktisk ikke lykkedes for festivalen at trænge igennem med de nye formidlingsformer, som så dagens lys under *København læser*. Dette kan have forskellige årsager.

Selvom læsefestivalen for Københavns Biblioteker vitterligt er en ny formidlingsform så reagerede medierne ikke i nævneværdig grad på de nye perspektiver. Som allerede nævnt før er det for det meste de skæve, paradoksale og kontekstforskudte arrangementer, der omtales. Men de omtales som arrangementer og ikke med henblik på formidlingsformens nyskabelse. Måske kunne man heller ikke forvente andet. Kunst- eller litteraturformidling i medierne betjener sig indgroede koder; nye formidlingstiltag kræver tit et nyt sprog eller i det mindst en øget fokus, hvis man ønsker at skabe opmærksomhed.

Der findes mange nye og spændende formidlingsformer: fra boguddeling til litterære byvandring, fra nye medier i formidlingsprocessen til den deltagende tilegnelse af litteratur, fra skabelse af ny litteratur til litterær voyeurisme. Selv de klassiske for-

midlingsformer – oplæsninger, foredrag og historiefortælling – virker anderledes og mere overbevisende, når de er blevet forankret i en festivalkontekst. Men, kan man så spørge, findes der mon et formidlingskoncept for hele læsefestivalen, og hvad er så konceptets grundprincipper? Hvis det findes, hvordan kan konceptet så formidles til medierne. Hvis det ikke allerede findes, vil jeg nok forslå, at der udarbejdes et sådant koncept.

Her er et par spørgsmål, som festivalens koncept for litteraturformidling burde kunne svare på: Er formidling først og fremmest tænkt som en service til det lyttende eller læsende publikum? Er formidlingens funktion at udfolde forfatterens eller viden-skabens hensigt med værket eller objektet? Er der tænkt på en dialog mellem publikum og værket? Hvilken rolle spiller den aktivitetsorienterede tilegnelse af litteratur og læsning i formidlingsprocessen? Er det dannelses- eller oplevelsesdiskursen, der præger formidlingskonceptet? Hvilken rolle spiller de nye medier i formidlingsprocessen?

Sammenfatning

Kommunikationens rolle hvad angår *København læser* trænger til en afklaring. Det hænger blandt andet sammen med, at forandringsprojekter ofte opfattes som et løfte om, at den stive og hierarkiske kommunikation, der ellers præger dialogen i en organisation, er sat ud af kraft. For at undgå kommunikationstræthed og dialogidealisme, som er to typiske reaktioner på forandringskommunikationen, vil jeg foreslå, at projektledelsen skaber en inkluderende platform. Det kan ske ved at øge viden om litteraturfestivaler og ved at opbygge en kvalificeret kompetenceportefølje. Dette vil forankre forandringskommunikationen i faglig udvikling.

Hvad den eksterne kommunikation angår, vil jeg foreslå, at informationsdybden vedrørende programmet øges. I programmet skal der fortælles de historier, der gør festivalen og de enkelte arrangementer interessante for et interesseret, men ukyndig publikum. Formidlingen af litteraturformidling til medierne bør intensiveres - ud fra et præcist formidlingskoncept. Min bekymring vil være, at de mange glimrende tiltag vil blive overset, hvis de ikke ekspliciteres. Der henvises igen til *documenta 12*; arrangørerne har intensiveret mediekontakten alene med det formål for øje at øge mediernes viden om kunstformidlingen.

København læser – partnerskabelse i litteraturformidlingen

Indledning

Partnerskaber er normalt et kontraktligt reguleret samarbejde mellem private og offentlige virksomheder, der bygger på en forventning om, at man i fællesskab formår at tilbyde bedre produkter, ydelser eller services til borgerne. Samarbejdspartnere finder sammen, fordi hver enkel partner råder over specifikke kompetencer, og fordi man med fordel kan udnytte hinandens kompetencer, når en udbudt opgave skal løses. Partnerskaber defineres i reglen som en ligeværdig samarbejdsrelation, som er opgave- eller projektcentreret, og hvor alle har lige stor indflydelse på beslutninger, der træffes. Der findes sikkert flere kriterier, der præciserer afgrænsningen af denne samarbejdsform fra andre. Men her kan vi nøjes med at holde os til de ovennævnte.

Københavns Biblioteker har indgået et samarbejde med en række partnere for at organisere en litteraturfestival. Graden af formaliseringen er varierende. Vigtige samarbejdspartnere sidder for eksempel i styregruppen for projektet. Men bibliotekernes ønske har fra starten været ikke kun at etablere samarbejder med aktører, der arbejdede inden for sammen felt. Det vil sige organisationer eller virksomheder, for hvem litteratur- eller kulturformidling ikke har været en helt fremmed opgave. Man forestillede sig desuden, at man i nærsamfundet kunne finde virksomheder eller organisationer, der var interesseret i litteraturformidling, uden at de dog til dagligt arbejdede i kultursektoren. Det lykkedes at etablere ca. 40 samarbejder mellem biblioteker og private eller andre offentlige aktører, hvilket må siges at være et meget imponerende resultat.

Jeg vil efterfølgende komme ind på to punkter. For det første vil jeg kort gengive de udfordringer, bibliotekerne oplevede, når de prøvede at etablere samarbejdsrelationer i nærsamfundet. For det andet vil jeg på baggrund af tre interviews med repræsentanter fra styregruppen belyse nogle motiver og forventninger til et samarbejde med *Københavns Biblioteker*.

Den næsten umulige opgave og et løsningsforslag

Selvevalueringsrapporterne formidler gennemgående den erfaring, at det er uhyre svært at stable disse partnerskaber på benene. Nogle biblioteker har været lidt mere ihærdige i deres forsøg end andre; men oplevelsen af at det er en op-ad-bakke opgave, tyder også på desillusionering og tab af motivation. En af grundene dertil kan faktisk forklares ud fra, hvad partnerskaber er. De er tænkt som et samarbejdsprojekt, hvis formål er at løse en opgave, og hvor de involverede partnere kan bidrage med deres særlige kvalifikationer. Det vil sige, at opgaven er en fælles platform for alt samarbejde.

Det har vist sig, at denne platform i nogle tilfælde er nemmere at etablere end i andre. For eksempel beskæftiger Københavns Zoo sig med vidensformidling, og det er ret nemt at forestille sig, at man kunne inddrage *dyriske* fortællinger i formidlingen. Samarbejde kunne bestå i opgaven at fortælle om dyr på både en magisk og en realistisk måde. Samarbejdsprojektet bestod af tre partnere: den magiske og den realistiske fortæller samt bibliotekerne og Københavns Zoo formidlingsafdeling. Kompetencefordelingen var indlysende og rollerne afgrænsede. Resultatet samarbejdet ville formentligt være en flersidig formidlingsproces og en mere intenst oplevelse for tilhørerne.

Jeg har svært ved at forestille mig en lignende samarbejdsplatform med den lokale cykelsmed, fiskemand, strikkeforretning eller legetøjsbutik. Det helt enkle spørgsmål er: Hvad skal de fokusere deres samarbejde på, og hvor er de komplementære kvalifikationer, der bidrager til opgaveløsningen? Argumentet for partnerskabet var: Et samarbejdsprojekt med de private ville skabe opmærksomhed og lokke flere kunder til butikken. Måske er det mig, der ikke kan se fidusen ved den argumentation. Som cykelsmedens potentielle kunde bliver jeg ikke mere overbevist om hans kvalifikationer eller service, hvis der ligger seks bøger om ”Fra draisinen til Leitra-kabinecyklen” i hans vindue. Måske har cykelsmeden heller ikke behov for flere kunder. Det kan jo godt være, at butikken bliver for lille, eller at der skal ansættes yderligere personale.

Der findes sikkert undtagelser – som f.eks. samarbejde mellem Christianshavn Bibliotek med det lokale apotek. At dette partnerskab lykkedes hænger sammen med et godt naboskab og viden om hinandens virksomhedskulturer. Eller sagt på en anden måde: Der skal meget opsøgende arbejde til for at finde de for biblioteket og læsefestivalen rette samarbejdspartnere. Her er der tale om ressourceforbrug og forventet

afkast. Mit umiddelbare bud vil være: vær realistisk i forventninger til partnerskabelse; gå sammen med partnere, der har lignende interesser og organisationskulturer; afvej nøje hvor mange ressourcer der kan afsættes til at etablere skæve partnerskaber.

Hvis partnerskabelsen i lokalområdet af en eller anden grund skal intensiveres, så vil jeg forslå, at bibliotekerne ikke forsøger at etablere disse samarbejder enkeltvis. Den lokale handelsforening kunne hjælpe med kontakt og kommunikation. Men efter min mening er det ikke nok. Bibliotekerne skal komme med noget, der rækker udover påstanden om, hvor vigtigt litteratur i det senmoderne samfund er for bekæmpelse af funktionel analfabetisme eller for børnenes udvikling. Jeg kunne derimod forestille mig, at det ville skabe interesse, hvis bibliotekerne arrangerer events ud fra oplevelsesflader, der også appellerer til de lokale næringsdrevne. En oplevelsesflade kunne indeholde aktiviteter, der havde med kulinariske oplevelser og mad at gøre. Ost, vin, øl og madkunst: formidlet gennem litteratur og den direkte nydelse.

Det mest oplagte er dog at koncentrere ressourcerne på de givtige samarbejdsrelationer og ikke bruge kræfter på de kunstige. Hvad givtige partnerskaber er, er afhængig af den udviklingsfase, som *København læser* for tiden befinder sig i. Jan Michael Hansen, sekretariatsleder for *København City Center*, har i et interview den 29. april 2009 gjort opmærksom på, at det kunne være interessant for læsefestivalen at sonde mulighederne for et samarbejde med BogForum. Andre givtige samarbejdsrelationer kunne etableres med udgangspunkt i festivalens andre funktionelle dele: for eksempel kommunikation og branding, innovation, tværæstetisk formidling, samarbejde med skoler og lignende institutioner. Det er oplagt på nuværende tidspunkt at se på samarbejde og partnerskabelse som en strategisk satsning. En for stor resultatfiksering vil begrænse det fremtidige udviklingspotentiale.

Styregruppen – et partnerskab i innovation og konceptudvikling

Styregruppen er et godt forum for både at udvikle konceptet for *København læser* og for at bidrage til den overordnede styring af projektet, selvom styregruppen er noget ujævnt sammensat. Der er blevet fremhævet, at kemien blandt medlemmerne har været fin, at arbejdet i gruppen har været intenst og konstruktivt, samt at gruppen holder sammen, også efter den første festival er blevet færdiggjort. Jeg vil ikke nærmere komme ind på styregruppens sammensætning, men kun anføre at kompetencefordelinger i en matrixorganisation ofte kan give anledning til undren og forbløffelse. Og *København læser* er ingen undtagelse.

Jeg vil i dette afsnit koncentrere mig på konceptudviklingen. Afsnittet bygger først og fremmest på interviews med Lise Bach Hansen og Poul Opstrup, der har store erfaringer med litteraturformidling, samt Jan Michael Hansen, der som sekretariatsleder for *Københavns City Center* har grundig indsigt i, hvordan man arrangerer festivals.

For en god ordens skyld skal der siges, at deres syn på *København læser* er relateret til deres faglige og institutionelle ståsted.

Alt, der blev sagt i interviewene, kan sammenfattes i to ord: kvalitet og udvikling. Der skal være kvalitet i udviklingen og udvikling i kvaliteten. Læsefestivalen *København læser* skal, for hvert år der går, blive mere afklaret, hvad angår festivalens vision og målsætning, og arrangørerne skal blive bedre til at omsætte visionerne til inspirerende aktiviteter. Med spænding skal man vente på næste års program og hele byen skal i en uge emme af litteratur – det er nok ikke to helt beskedne udtryk for, hvor man gerne ser *København læser* er om to år. Om visionerne kan realiseres, er afhængig af mange forskellige faktorer. Underteksten eller fællesnævneren for den overordnede vision er dog, at der bliver skabt dynamik og et image af dynamik i *København læser*, der smitter af på de involverede aktører.

Det blev for eksempel understreget, at kvalitet i udviklingen betyder, at man forestiller sig en løbende proces, der genererer og integrerer nye ideer. Konceptet er aldrig færdigudviklet. Sagt på en anden måde: *København læser* i 2010 må ikke ligne programmet fra 2009. Sådant et udsagn kan nemt virke som en floskel; for new public management bølgen smitter også af på den retorik, der bruges i forbindelse med udviklingsprojekter. I styregruppen anses kvalitet i udviklingen imidlertid for så central, at ens fremtidige medvirken gøres afhængig af, om der er fremdrift, nytænkning og drive i projektet. Hvis disse træk, som har været karakteristisk i den hidtidige udviklingsproces, skulle blive nedtonet, så bliver meget af den konstruktive energi i styregruppen flyttet et andet sted hen.

To andre punkter indikerer ligeledes, hvor vigtigt kvalitet i udviklingen anses for at være. For det første er kvalitet afhængig af, at der skabes et vist råderum eller frihed til udvikling. Al for mange institutionelle forhindringer eller bureaukratiske barrierer begrænser virkelysten og flytter opmærksomhed og fokus. Idealet er vist, at afstanden mellem det at skabe kunst og litteratur og at formidle den skal være så lille som muligt. Der eksisterer forskellige normer for skabelse og formidling af litteratur, og allerede denne forskellighed kan opfattes som en barriere. Lægger man litteraturformidling tæt op af litteraturproduktion, så vil man antagelig reducere barriererne.

For det andet skal kvaliteten sikres gennem en vedvarende tilførsel af ressourcer. Ressourcer er nu ikke ensbetydende med mere penge eller personale. Selvom personalsituationen skal være i orden, så menes der med ressourcer først og fremmest lyst til, interessen i og ansvaret for at medvirke til et spændende projekt. At gå ind i projektet og at flytte sig med projektet – opfattes som væsentlige udviklingsressourcer. Det gælder både organisationen og de involverede aktører, men også for styregruppen. I forbindelse med *København læser 2008* kunne man tydeligt fornemme, at virkelysten og engagement var tilstede - det blev ekstra gjort opmærksom på.

Udvikling i kvaliteten er det andet nøgleord, som gennemgående blev nævnt i interviewene. Godt nok og heldigvis blev kvalitetsbegrebet udlagt forskelligt, men der var slet ingen tvivl om, at kvaliteten skulle udvikles og sikres – hele vejen igennem. Kvalitet blev defineret med udgangspunkt i enten kunstneren og forfatteren eller læseren. Litteraturen skulle for eksempel skabe mulighed for, at læsningen bidrog til en forskydning i læserens syn på verden; og litteraturens kvalitet blev defineret som dens formåen til at flytte tingenes tilstand i læserens bevidsthed og til at være en brobygger mellem verdens aktuelle, tænkelige og oplevede tilstand. Brobygning eller kontekstforskydning skulle muliggøres gennem skæve læseoplevelser, der kunne formå at åbne sindet.

En anden tilgang er litteraturens evne til at appellere til menneskenes produktive, kreative og innovative sider. Den skal kunne fungere som en slags spejl for læseren. Daglige rutiner eller livets nødvendige gøremål skal kunne sættes i bero for en lille stund. Den æstetiske oplevelse skal være med til at genfinde energien i og visionerne med livet. Afbrydelser eller forstyrrelser af rutinerne skal hjælpe én med at finde tilbage til spørgsmålet om meningen med livet. Om disse bud på, hvad kvalitet i litteraturen er, direkte skal overføres til læsefestivalen, kan diskuteres. En drøftelse af kvalitetskravene i forbindelse med *København læser* kan dog ikke undgås.

Det er især Poul Opstrup, der gør opmærksom på, at man skal kende sit kvalitetsniveau for at træffe de rigtige valg, når et program skal sammensættes. Kvalitetssikring hænger for ham direkte sammen med en klar forståelse for litteraturens kvaliteter. To eller tre forkerte beslutninger i løbet af et år er efter hans mening nok til at ødelægge det image, man har brugt år til at opbygge. Derfor kan der være oplagt med en nærmere drøftelse af litterær kvalitet og dens sikring.

Kvalitet i formidlingen var et tredje punkt, som blev fremhævet i interviewene. Nu er formidlingsbegrebet sikkert ligeså komplekst som kvalitetsbegrebet. Men det var interessant – i hvert fald for mig –, at ingen af mine interviewpartnere mente, at udgangspunktet for formidlingen var den uvidende eller uinformede læser. Formidlingens funktion bestod ikke i at udbrede litteraturen eller fremme læsningen. Formidlingens kvalitet skulle derimod tage udgangspunkt i, at det er skønt at beskæftige sig eller arbejde med litteraturen. Det er selve den litteraturbundne aktivitet – læsning og fortælling, skrivning, diskussion, den iscenesatte genoplevelse -, der skulle præge formidlingen. Der blev henvist til børnebiblioteket i Stockholm, hvor der er blevet skabt oplevelsesmiljøer for både børn og forældre; oplevelsesmiljøerne dér har tilført formidlingen en ny kvalitet. Litterær formidling i Stockholm, blev der fremhævet i interviewet, er ikke noget, man gjorde for børn, men med børn og sammen med børn og forældre. At tænke i oplevelsesmiljøer og relationer stiller særlige krav til bibliotekets indretning eller arrangementerne dramaturgi, fordi der skal skabes plads til begge parter forventninger og behov.

Min redegørelse for styregruppens holdninger til kvalitet og udvikling kan virke lidt skæv. Til det vil jeg sige: Det er min redegørelse, og enhver form for lighed med de faktiske udsagn i interviewene er fuldstændig tilfældige. Meningen med redegørelsen er at vise, hvordan udviklingspartnerskabet i styregruppen har fungeret, hvilke holdninger til udvikling og kvalitet der har dannet basis for diskussionerne i styregruppen, og at disse holdninger i bedste tilfælde kan bruges som en slags spejl for det videre udviklingsarbejde i projektgruppen og i *Københavns Biblioteker*. Udviklingspartnerskaber skriver ingen drejebøger for det videre arbejde.

Sammenfatning

Partnerskaber er mange ting. At *København læser* overhovedet beskæftiger sig med partnerskabelse mellem offentlige og private organisationer er et krav fra ansøgningen til Styrelsen for Bibliotek og Medier. Jeg vil sige, at det lykkedes meget fint at stable tværsektorielle samarbejdsrelationer på benene. Skelner man mellem oplagte og kunstige samarbejdsrelationer, så var det nemt for bibliotekerne at finde sammen med organisationer, der arbejdede inden for samme område. Forventninger til de såkaldte kunstige partnerskaber kunne ikke indfries. Mit forslag vil være, at man fremover koncentrerer sig på oplagte relationer – alene ud fra et ressourceperspektiv. Oplagte relationer er dem, der bidrager til udvikling og afholdelse af *København læser*.

Et meget godt eksempel på partnerskabelse er styregruppen for *København læser*. En styregruppe er mange ting. Jeg har koncentreret mig på innovations- og udviklingsaspektet. For at vise hvad udviklingsprocessens dynamik er båret af, har jeg drøftet to nøglebegreber: kvalitet og udvikling. Styregruppen havde (og har) en klar holdning til, hvilken betydning kvalitet og udvikling bør spille i læsefestivalen. Selvom holdningerne er forskellige, er der ingen tvivl, at der skal være kvalitet i udviklingen og udvikling i kvaliteten. Projektledelsens opgave er at bruge styregruppens mangesidige holdninger, meninger og ideer som en slags spejl. Spejlets funktion er først og fremmest at skærpe egne visioner, tiltag og kompetencer angående *København læser*.

København læser – et resume

Evalueringen af *København læser* består af to dele; den første del er en evaluering i klassisk forstand. Her ses der nærmere på målsætninger og succeskriterier, som enten er blevet formuleret i ansøgningen til Styrelsen for Bibliotek og Medier eller efterfølgende i referater fra planlægningsmøder. Succeskriterierne har dog været relativt åbne, hvad blandt andet hænger sammen med, at *Københavns Biblioteker* ikke havde særligt omfattende erfaringer med at organisere en læsefestival. Det begrænsede erfaringsgrundlag har også været motivationen bag evalueringens anden del; her har ønsket været, at evalueringen skulle bidrage til at skærpe profilen for at bidrage til udviklingen af *København læser*. Evalueringsmetoderne har været tilpasset evalueringens formål. I denne anden del fremhæves så nogle problemstillinger og udfordringer, som er blevet synlige i første del af evalueringen. Det har for eksempel drejet sig om flertydige begreber, uenigheder vedrørende brug af ressourcer, vurdering af udviklingspotentiale, organisationsudvikling, kvalitet og meget andet.

Helt overordnet kan man sige, at *København læser* på mange måder har været en vellykket læsefestival. De besøgende har været ret tilfredse med de afholdte oplæsninger, rundvisninger, foredrag og events. 75 % af deltagerne har givet udtryk for, at de også til næste år agter at deltage i festivalen. Selvom det yngre besøgssegment har

været lidt mere afventende i deres vurdering end resten, så var de også overvejende tilfredse med de besøgte arrangementer. Det kunne være et mål for *København læser 2009* at skabe særlige læse- og litteraturoplevelser for aldersgruppen mellem 15 og 30 år.

Mediedækningen af *København læser* har ligeledes været tilfredsstillende. De store aviser og lokalaviserne omtalte begivenheden og kommenterede – først kritisk, senere imødekommende – den nye litteraturfestival. Mediedækningen skete i 2008 på mediernes præmisser. Målsætningen for *København læser 2009* må derfor være, at der skabes en fortløbende dialog med medierne og i medierne om formålet med eventen, om mangfoldigheden i formidlingsprocesserne og om læsefestivalens berettigelse som selvstændig litteraturbegivenhed forud BogForum. *København læser 2009* bør mediemæssigt fremstå som en profileret begivenhed. Derfor vil det være oplagt, at ressourcerne til mediekontakten opgraderes. Dette kunne blandt andet ske ved, at der ansættes en praktikant.

Københavns Biblioteker har været drivkraften bag litteraturfestivalen. Bibliotekerne har næsten alle gennemgående udvist stor interesse og engagement. Den meningsfulde organisering af projektet, den aktive rolle af styregruppen og den fremadskudende etablering af udviklingsfora har været medvirkende til, at nye ideer hurtigt førte til et interessant arrangementsprofil. Projektledelsen har udvist stort engagement og har været præsent gennem hele processen. For at sikre fremdrift og transparens i udviklingsprocessen er det vigtigt, at projektledelsen i 2009 råder over de samme ressourcer som i 2008. En central opgave for projektledelsen vil bestå i at skabe en dynamisk vekselvirkning mellem festivalen og arrangementerne. Festivalen skal have en klar og synlig identitet, som de enkelte arrangementer kan læne sig op af og bidrage til. *Enhed i mangfoldigheden for kvalitetsbevidst litteraturformidling* – dette kunne være et passende udgangspunkt for drøftelserne om festivalens identitet.

Jeg vil nu komme nærmere ind på, hvordan konceptet, produkterne, organisationen, kommunikationen og partnerskabelsen kunne udvikles videre. For god ordens skyld vil jeg gøre opmærksom på, at mit udgangspunkt for konceptudviklingen er et oplevelsesorienteret perspektiv, hvor de besøgende og deres oplevelsesbehov er i centrum. Dette skal ikke ses som modsætning, men som et supplement til styregruppens kvalitetsdiskurs. Udgangspunkt for mine overvejelser er, at litterær kvalitet ikke er en uafhængig størrelse, men er bunden til specifikke oplevelsesforventninger.

Kunst og litteratur skal følgelig ikke kun tilfredsstille de besøgendes dannelsesbehov, men også tilgodese deres ønsker om oplevelse, dvs. underholdning og spænding, glæde og nydelse i fordybelsen samt aktivitetsudfoldelse og selvrealisering. Rammen for litteraturfestivalen er oplysning og oplevelse, krop og ånd, det trivielle og det sublime. I konceptudviklingen bør man derfor tage højde for følgende spørgsmål: 1. Hvilke litterære oplevelser forestiller vi os den besøgende vil tage med sig hjem, når

festivalen slutter? 2. Hvilke oplevelser vil han/hun antagelig tage med sig hjem efter besøget af det enkelte arrangement?

Oplevelsesmiljøer er forskellige ved at have en differentieret indstilling og forventning til kulturelle aktiviteter og frembringelser. De tre kendte skemaer for vurderingen af kulturelle oplevelser - finkulturskema, trivialschema og spændingsskema – er idealtyper, der nu om stunder bliver blandet. Oplevelsesmiljøer fortæller, hvordan mennesker i oplevelsessamfundet agerer, føler og kommunikerer. Jeg har refereret til fem miljøer: niveaumiljøet, integrations- og harmonimiljøet, selvrealiserings- og underholdningsmiljøet. De første tre miljøer omfatter de ældre, de sidste to miljøer omfatter de yngre aldersgrupper.

For *København læser* kunne oplevelsesorienteringen bestå i, at man udvikler nogle oplevelsesflader. Oplevelsesflader er - lige som mediernes programflader - samlinger af oplevelsesbehov og oplevelsesforventninger under et strukturerende princip. Eksempler på oplevelsesflader kunne være: a) den litterære byvandring - en oplevelsesflade for integrationsmiljøet; b) ord på livets scene (rap, poetry slam, fortællingskunst) – en oplevelsesflade for selvrealiseringsmiljøet; c) i begyndelsen var ordet (forfattere i dialog med deres publikum) – en oplevelsesflade for niveaumiljøet. Hvad angår de unge, så kunne man overveje, hvordan enten spænding og litteratur eller søgen efter identitet i litteraturen kunne iscenesættes. Målet og succeskriteriet for de litterære aktiviteter må være at nærme sig den særlige oplevelsesintensitet, som karakteriseres med "flow".

Når festivalen eller arrangementerne planlægges kunne det være oplagt at holde sig to ting for øje: 1. Skal man invitere bredt eller skal man fokusere på specifikke oplevelsesmiljøer og i givet fald, hvilke miljøer skal man så fokusere på. Mit forslag vil være, at man satser på tre miljøer: niveaumiljøet, selvrealiserings- og integrationsmiljøet. 2. Oplevelsesmiljøerne er blandt andet kendetegnet ved, at der opleves forskelligt, og at der lægges vægt på ulige typer af oplevelser. Spørgsmålet ved planlægningen er, hvordan rammer man det for miljøet karakteristiske oplevelsesparadigme? Et arrangement bør i stil og komposition være afstemt med det specifikke oplevelsesparadigme. Et dialogmøde med den tyske forfatter Enzensberger for eksempel skal kompositionsmæssigt føre til kontemplation og fordybelse, hvilket er den dominerende habitus i niveaumiljøet. Oplevelsens kvalitet afhænger af, om festivalen og arrangementerne iscenesættes stilbevidst.

København læser er et netværksprojekt. I denne forbindelse har det været ret interessant at se nærmere på, hvordan *netværk* er blevet brugt til at skabe åbenhed og transparens, når festivalens program skulle organiseres. Netværkers styrke består netop i, at de bestandigt forgrener sig, og at denne proces er svær at kontrollere. Det udmønter sig i åbenhed. Det er efter min mening vigtigt for festivalens profil, at denne åbenhed ikke begrænses. Åbenhed er dog ikke ensbetydende med gennemsigtig-

hed eller overskuelighed. For mulige medarrangører og for potentielle besøgende kan det være afgørende, om de kan se sig selv i programmet – enten for at bidrage eller for at møde op. For projektets ledelse kunne det være vigtigt, at festivalen har en klar appel og en tydelig identitet.

Umiddelbart virker programmet for *København læser 2008* på mig, som om koblingerne mellem de mange arrangementer er mere eller mindre løse. Programmet fremstår som et individualistisk netværk. Ulempen ved denne type netværk er, at sammenhængskraften mellem de enkelte dele er svag. Synergien fortaber sig lidt. Dette kan have betydning for både den interesserede bidragsyder eller den potentielle besøgende.

For at styrke sammenhængskraften foreslår jeg, at man forsøger at kombinere åbenhed med profil- og identitetsskabende tiltag. Den individualistiske netværksstruktur bør således erstattes med en klyngestruktur. I en klynge samler man de arrangementer og aktører, der har samme indholdsmæssige ståsted. Hver klynge har et klart fokus, specifikke kvalitetsforventninger og repræsenterer en bestemt arrangementsstil. Klyngerne udgør tilsammen profilen for *København læser*. Åbenhed sikres ved, at det stadig er muligt at koble sig på festivalen. Men koblingerne er løse, og det bliver på den måde synligt, at de løst koblede arrangementer ikke tegner festivalens profil.

Festivalen bør efter min mening organiseres på to niveauer. Klyngerne udgør dens kerne, mens de løst tilkoblede aktiviteter udgør andet niveau og giver den bredde. Klyngemodellen skaber ikke kun transparens, men frigør desuden ressourcer i organisationen. Individualistiske netværk er ret tidskrævende. Den åbne struktur kræver en høj kommunikationsaktivitet. Klyngemodellen aflaster og forenkler kommunikationen. De frigjorte ressourcer kunne anvendes på mere strategiske og langsigtede dispositioner. Det helt centrale er dog, at netværksorganiseringen ikke sætter grænser for profilens synlighed og festivalens sammenhængskraft.

I forbindelse med kommunikation har jeg kigget på to aspekter: forandringskommunikation og programmets informationsdybde. Forandringsprocesser i organisationer er ofte ledsaget af to komplementære fænomener: kommunikationstræthed og dialogidealisme. Kommunikationstræthed er en reaktion på, at kommunikations- og koordineringsbehovene intensiveres i forandringsprocesser. Dialogidealisme er en forventning om, at beslutningshierarkier er sat ud af kraft i projektperioder, og at kommunikation og dialog erstatter den tekniske og instrumentelle kommunikation.

Af projektledelsen forventer man på den ene side, at rammen for udviklingsprocessen skal være afklaret på forhånd. Der skal foreligge klare udsagn og præcise dokumenter, før man starter med at tale om udviklingen af organisationen. På den anden side eksisterer der en forventning om, at ejerskab og medbestemmelse skal være på plads, før udviklingsprocessen sættes i gang. Her forestiller man sig, at ejerskab op-

nås bedst gennem en intensiveret dialog. Set udefra er der tale om en double-bind-situation. Hvad angår *København læser* vil jeg foreslå, at projektledelsen fortsætter med at kvalificere det fremtidige arbejde ved at afholde orienteringsmøder og seminarer med et for festivalen relevant indhold – som er åbent for alle. Åbenhed er ikke kun en forudsætning, for åbenhed er også et resultat af forandringsprocessen. Dette er et dilemma i enhver organisation, der søsætter større forandrings- og udviklings-tiltag.

Den eksterne kommunikation omfatter to aspekter: programhæftets informationsdybde og litteraturformidling i medierne. Informationsdybden i programhæftet for *København læser* har ikke været særlig stor. Hæftet har været for det meste en aktivitetskalender. Jeg foreslå, at informationsdybden øges. Her skal der fortælles historier, der gør festivalen og de enkelte arrangementer spændende for et interesseret, men ikke nødvendigvis litteraturkyndig publikum. Et godt eksempel er efter min mening Cinematekets program. Der kan dog være tale om et ressourceproblem; redigering kræver tid og koster penge. Men hvis man ønsker at komme ud over rampen, så er et informerende program en god investering. Kommunikation med medierne om de mange og særlige tiltag vedrørende litteraturformidlingen bør intensiveres - ud fra et præcist formidlingskoncept. Mine bekymringer er, at mange glimrende tiltag bliver overset, fordi de ikke er blevet ekspliciteret, og medierne ikke nødvendigvis selv kan se en mening i dem.

Det sidste punkt vedrører partnerskabelse mellem Københavns Biblioteker og private organisationer eller virksomheder. Her skulle man skelne mellem oplagte og kunstige partnerskaber. Det lykkedes meget fint at stable tværsektorielle samarbejder på benene, hvad angår de oplagte partnerskaber. 40 aftaler er et glimrende resultat. Mit forslag vil være, at man koncentrerer sig om disse og dropper de kunstige partnerskaber – alene af et ressourcehensyn.

Et meget godt eksempel for et vellykket samarbejde er styregruppen for *København læser*. Dynamikken i dette forum har netop vist, hvor langt man kan komme med at udvikle kvalitet og dermed kvalificere udviklingen. Hvis den faglige ekspertise og professionalisme samles et sted, hvor der er frie rammer for nytænkning, så kan dette samarbejde blive til en kvalitetsgarant for den videre udvikling. Styregruppen har på mange måder været et symbol på udvikling og kvalitet.

Afsluttende: jeg synes, det var et spændende projekt, der fortsat rummer mange muligheder.

Litteratur

Videnskabelig litteratur

Andersen, ÅN (2006) Partnerskabelse. København : Hans Reitzels Forlag

Bille, T (2006) Børns brug af kulturtilbud. *Kulturforvalterne unlimited. Nyhedsbrev nr. 25*. Lokaliseret den 15.04.09 <http://www.kulturforvalterne.dk/ref.aspx?id=437>

Choo, WCh (2006) *The Knowing Organization: how organizations use information to construct meaning, create knowledge, and make decisions*. New York/Oxford : Oxford University Press.

Ferrari, S & Adamo, GE (2006) Event Marketing and Destination Image: Residents' Perceptions. I: Ali-Knight, J & Chambers, D (eds.) *Case Studies in Festival and Event Marketing and Cultural Tourism*. LSA Publication No. 92. Eastbourne : Leisure Studies Association

Hedaa, L (2006) Hvad er netværk egentlig? I: *DILF Orientering*. 2006 ; vol. 43, Oktober. s. 10-15

Heinskou, T & Visholm, S (2004) *Psykodynamisk organisationspsykologi: på arbejde under overfladen*. København : Hans Reizel

Hvenegaard, C & Jochumsen, H. (2008) Ej blot til oplysning. Biblioteket i oplevelsessamfundet. I: Andersen, J; Hvenegaard, C & Jochumsen, H (red). *At forstå biblioteket. En introduktion til teoretiske perspektiver*. København : Danmarks Biblioteksforening.

Kotler, P & Armstrong, G (1993) *Marketing: an introduction / Englewood Cliffs* : Prentice-Hall International.

Kupferberg, F (2006) *Kreative Tider. At nytænke den pædagogiske sociologi*. København : Hans Reitzels Forlag.

Limberg, F (2008) *Das Vermittlungskonzept der documenta 12 in der nationalen Presse – Berichterstattung zwischen „Entnennung“ und regional integrativer Information*. I: *Media art culture : Medienkultur mit Blick auf die Documenta 12*. Seipold, J (Hrsg.) Kassel : Kassel Univ. Press

Lyck, L (2008) *Service- og Oplevelsesøkonomi i teori og praksis*. Århus : Academica

Perry, Dr 6 (2004) *Your friendship networks – are they of the government's business?*, I: McCarthy, H; Miller, P & Skidmore, P (eds.). *Network Logic. What governs in an interconnected world?* London : Demos

Rodrigues, AP & Correia, L (2006) Performing Arts Marketing: A Case Study of a Serious Musical Festival in Portugal. I: Ali-Knight, J & Chambers, D (eds.) Case Studies in Festival and Event Marketing and Cultural Tourism. LSA Publication No. 92. Eastbourne : Leisure Studies Association.

Schulze, G (1992) Die Erlebnisgesellschaft. Kultursoziologie der Gegenwart. Frankfurt/New York : Campus Verlag

Schwarze, D (2008) Zwischen Vermittlung und Polemik – Die documenta im Spiegel der Zeitkritik. I: Media art culture : Medienkultur mit Blick auf die Documenta 12. Seipold, J (Hrsg.) Kassel : Kassel Univ. Press

Weick, EK; Sutcliffe, MK & Obstfeld, D (2005) Organizing and the Process of Sense-making. *Organizations Science* 16/4 s. 409-421

Weinberg, (1992) Erlebnismarketing. München : Franz Vahlen

Avisartikler

Sørensen, BS: Politikere: Frie bogpriser er kommet for at blive. Information 15.05.09

Winther, TM: Krisen tvinger børnebogsbranchen til opfindsomhed. Politikken (Bøger) 28.03.09

Lavrsen, L: Vi køber seks bøger, når vi læser én. Information (Paradoks) 13.03. 09

Moos, U: Folkebibliotekernes overlevelseskamp. Berlingske Tidende (Kulturkronikken) 11.04.09

Avisartikler (udvalgte artikler til medieanalyse fra InfoMedia: 1. 04.08 – 30. 11.08)

Bangsgaard, J: København drukner i bogfestivaler. Berlingske Tidende (Magasin) 30.04.08

Kassebeer, S: Bogbjerget. Berlingske Tidende (2.sektion) 3.05.08

Debat: Bogdebat. Weekendavisen (2.sektion, Bøger) 11. 07.08

København læser 7.- 13. november – og det gør Vanløse også! Lokalavisen Vanløse Posten 7. 08.08

Bognyheder. Information (2.sektion) 2. 10.08

Nyt fra Biblioteket. København læser. Bryggerbladet 21. 10.08

Nyt fra Biblioteket. København læser. Bryggerbladet 4. 11.08

Bognyheder. Intet nyt fra glasburet. Information (Bøger) 6. 11.08

Skarum, S: Byen er fyldt med ord. Berlingske Tidende (AOK) 7. 11.08

Vesterberg, H: Københavneriet. Politikker (I Byen) 7. 11.08

Gyldendal inviterer til maraton-torsdag. Politiker.dk 12. 11.08

Østerbro Læser – tillæg til Lokalavisen Østerbro. Udgivet i samarbejde med Øbro Jagtvej Bibliotek. 12. 11.08

Sekjær, K: Bogmessen: BogForum for folket. Information (1.sektion) 13. 11.08

Levinsen, J: Måske ku' vi. Jyllands Posten 17. 11.08

Vissing, K: Harald Niensens fuldtræffere – på Husum Bibliotek. Lokalavisen Brønshøj Posten 20. 11.08

Årgang 08. Forstår vi egentlig hvilket sensationelt bogår, 2008 er? Information.dk 20. 11.08

Selvevalueringsrapporter fra Københavns Biblioteker (der anføres kun de rapporter, der henvises til evalueringen)

1. Brønshøj – Husum Bibliotekerne
2. Bispebjerg Bibliotek
3. Christianshavns Bibliotek
4. Hovedbibliotek
5. Nørrebro Bibliotek
6. Solvang Bibliotek
7. Sydhavnens Bibliotek
8. Valby Bibliotek
9. Vanløse Bibliotek
10. Vesterbro Bibliotek
11. Vigerslev Bibliotek
12. Østerbro Bibliotek

Interviews

1. Pernille Schaldemose og Bodil Jette Sørensen: Sundby Bibliotek; (30. 10. 2008)
2. Christine Nederlund: Øbro Bibliotek Jagtvej; (30.10. 2008)
3. Lene Zibrandtsen: Sydhavnens Bibliotek; (3. 11. 2008)
4. Poul Opstrup: Medlem af styregruppen for *København læser* og leder af LiteraturHaus (28. 04. 2009)
5. Jan Michael Hansen: Medlem af styregruppen for *København læser* og Citydirektør for Københavns City Center (29.04. 2009)
6. Lise Bach Hansen: Medlem af styregruppen for *København læser* og kulturproducent på det Kongelige Bibliotek (30.04. 2009)

Observationer

1. åbningsarrangement på Hovedbiblioteket 7.11. 2008
2. alternativt kulturarrangement på Nørrebro Bibliotek 10.11. 2008
3. børnearrangement på Sydhavnens Bibliotek 11.11. 2008

Fotografier

Fotografierne blev lavet af fotografen Lars Andren

Bilag

Bilag 1:

Følgende arrangører bidrog til København læser-programmet i 2008

Advokatsamfundet

Agendacenter Amager

Arnold Busck i Købmagergade

Atheneum Boghandel

Brønshøj Bogcafé

Brønshøj Kirke

Børnekulturhus Ama'r

Café Phister

Café Teatret

Café Peber&Mynte

Christianshavns Apotek

Cicero

Cinematket

Dagbladet Information

Dansk Arkitektur Center

Dansk PEN

DR Romanklubben

Det Færøske Hus

Det Kongelige Bibliotek- Den Sorte Diamant

Det Poetiske Bureau

Field's

Forlaget Rosenkilde

Frøken Svendsen

Furesø Bibliotekerne

Galleri Bo Bjerggaard

Gladsaxe Bibliotek
Glostrup Bibliotek
Gyldendal
Hans Reitzels Forlag
Herlev Hospital
Hørsholm Bibliotek
Høst
Illum Books
Introite Publishers
Islands Brygges Apotek
Kulturforeningen Liv i Sundby
Kulturhuset Bispebjerg
Kulturhuset Indre By
Kulturhuset Islands Brygge
Kvarterhuset Jemtelandsgade
Københavns Bymuseum
LiteraturHaus
Lokalavisen Østerbro
Lygten Station
Margrethekirken
Metroen
Multivers
Ny Carlsberg Glyptotek
Nørrebrohallen
Paludans Bogcafé
Patientbiblioteket på Rigshospitalet
Peter og Ping litterære ture
Post&Tele Museum
Rosenkilde& Bahnhof

Prismen
Rundetaarn
Slangerup Lokalbibliotek
Skuespilhuset - Portscenen
Taastrup Bibliotek
Tiderne Skifter
Tranquebar Rejseboghandel
Vesterbro Kulturhus
Vangsgaards Antikvariat
Vanløse Bio
Vanløse Kulturhus

Bilag 2

København læser - Selvevaluering

Indledning

Denne vejledning danner grundlag for den selvevalueringsproces og selvevalueringsrapport, der indgår som et vigtigt dokument i evalueringen af eventen *København læser*. Selvevalueringen foretages både af kontaktpersonerne og projektlederen. Selvevalueringen er tænkt som en mulighed for at gøre rede for projektlederens og kontaktpersonernes aktiviteter og overvejelser i forbindelse med at planlægning, markedsføring og gennemførelse af eventen. I den efterfølgende vejledning beskrives de tyngdepunkter, som der skal arbejdes med; den er tænkt som et arbejdsredskab, der skal sikre en nogenlunde ensartet udformning af selvevalueringsrapporten.

Kontekst

Selvevaluering er en vigtig aktivitet, der skal ses i sammenhæng med evalueringen af eventen som helhed og de enkelte arrangementer, der er del af *København læser*. Eventen omfatter kulturproducerende samt kulturformidlende aktiviteter og fremstår gennem en række forskellige medier og udtryksformer (f.eks. musik, højtlesning, billedanimationer; diskussioner, bøger og happenings). Der er heller ikke kun tale om arrangementer, der er blevet afholdt af og på bibliotekerne. Derfor gøres der også rede for de arrangementer, der er resultatet af samarbejdet med eksterne interessenter. En del af arrangementerne har været lokalt organiseret og forankret; en anden del er blevet centralt tilrettelagt, men afholdelsen skete lokalt. *København læ-*

ser er med andre ord en mangesidig begivenhed med en kompleks organisationsform.

Hensigten med evalueringen

Hensigten med eventen *København læser* er at sætte litteratur, læsning og læselyst på den kulturpolitiske dagsorden i København. Hensigten med evalueringen er at finde frem til de faktorer, der i år har været centrale for med succes at kunne gennemføre eventen. Disse faktorer skal så optimeres og sammenfattes i en model - med henblik på at gentage eventen til næste år. Det betyder nu ikke, at jeg slet ikke er interesseret i fejl og fiaskoer. Dem kan man også lære noget af. Der fokuseres dog overvejende på, hvad der har fungeret godt og hvorfor det har fungeret godt.

Evalueringen og selvevalueringen af *København læser* omfatter perioden fra 1. april 2008 til december 2008.

Selvevalueringens form

Selvevalueringen omfatter først og fremmest de aktiviteter og arrangementer, kontaktpersonerne, deres bibliotek og samarbejdspartnere har iværksat og har ansvar for.

Selvevalueringen er ikke identisk med eksisterende handlingsplaner (hvis de findes) eller løbende afrapporteringer til projektledelsen. Selvevalueringen skal være:

argumenterende; den skal gerne indeholde begrundelser;

vurderende i forhold til de aktiviteter, der lige er blevet afsluttet;

fremadrettet i forhold til, hvordan man vil angribe eventen til næste år

Det fremadrettede perspektiv fremhæves ekstra i denne evaluering, fordi *København læser* har været et udviklingsprojekt i år. Næste år skal eventen både være en del af den ordinære drift og i højere grad baseres på partnerskaber mellem det private og det offentlige.

Denne vejledning indeholder en række spørgsmål, som er opdelt i tre tematiske grupper. Selvevalueringen følger denne tematiske inddeling. Hvis det er nødvendigt at fremlægge synspunkter eller resultater, der ikke er indeholdt i de stillede spørgsmål, så kan dette ske særskilt. Selvevalueringen foregår skriftligt. Det er vigtigt, at kontaktpersonen i sin skriftlige rapport kommer ind på de overskrifter, der er opført nedenunder.

Rapporten bør fylde **4 til 5 A4-sider** eksklusive bilag. Rapporten sendes i elektronisk form til he@db.dk. Bilag kan bestå af aftaler med samarbejdspartnerne, refera-

ter, tilbagemeldinger fra brugere, udklip fra den lokale presse. Bilag til selvevalueringssrapporten sendes til Danmarks Biblioteksskole, Birketinget 6, 2300 København S.

Selvevalueringssrapporten skal jeg have senest den **5. januar 2009**

Selvevalueringens indhold

Et af de centrale aspekter, jeg vil fokusere på i min evaluering er spørgsmålet: Er der hos deltagerne opstået en positiv forventningsholdning til *København læser* og hvilke faktorer har været medvirkende til, at denne forventningsholdning er opstået? Det vil sige, at det er deltagerens oplevelser, erfaringer og meninger med arrangementerne og hele eventen, der anses for udslagsgivende.

Set med deltagerens øjne er en positiv forventningsholdning betinget af fire forskellige aspekter:

Hvilke oplevelseskvaliteter er der knyttet til det enkelte arrangement og hvordan er de blevet iscenesat? (Har det været en god oplevelse?)

Hvilke læringskvaliteter rummer det enkelte arrangement og hvordan kommer de til udtryk? (Har jeg fået noget med hjem?)

Hvordan spiller oplevelse og læring sammen? (Var der for meget gøgl? Var der for meget løftet pegefinger?)

Hvordan er programmet som helhed organiseret i forhold til deltagerens behov? (Kunne jeg nå de arrangementer, som jeg gerne vil opsøge?)

Dette er den første af de tre tematiske grupper.

Den anden tematiske gruppe er mediedækning, det vil sige foromtale, situationsberetninger og vurderende og meningsskabende anmeldelser. Mediernes beretninger om *København læser* er med til at skabe og målrette opmærksomhed på eventen samt at forme en mere generel holdning til *København læser*. En fremadrettet forventningsholdning sker i et formidlingsrum, der blandt andet er skabt af medierne.

Den tredje tematiske gruppe består af den service, den kommunikation og det samspil mellem bibliotekerne hhv. samarbejdspartnere, deltagerne og de optrædende aktører, performere, formidlere og kunstnere. Lige som medierne påvirker deltagerens forventninger, har også den direkte interaktion og kommunikation på stedet en signifikant indflydelse på, hvordan eventen som helhed og de enkelte arrangementer opleves og hvilken holdning der bliver dannet.

Spørgsmål

Spørgsmålene i selvevalueringen har det overordnede formål at afklare, hvilke aktiviteter der er blevet iværksat af kontaktpersoner og deres biblioteker, om disse aktiviteter har ført til en positiv indstilling over for eventen og hvilke af disse aktiviteter der har været mest udslagsgivende, når det gælder den positive indstilling.

Der stilles en række spørgsmål, der samles under tre overskrifter. Overskrifterne berører

Projektledelsens og kontaktpersonernes antagelser vedrørende de oplevelses- og læringsbehov, som deltagerne i *København læser* måtte komme med

Projektledelsens og kontaktpersonernes aktiviteter angående mediedækning af eventen og/eller specifikke arrangementer

Kontaktpersonernes hhv. bibliotekernes service for og kommunikation med deltagerne i forbindelse med arrangementerne

Spørgsmålene er tænkt som en uddybning af de tre overskrifter og må derfor gerne besvares samlet.

Dine/dit biblioteks antagelser vedrørende deltagernes oplevelses- og læringsbehov

Gør kort rede for, hvad du/dit bibliotek mener, der er hensigten med *København læser*.

Gør rede for de overvejelser, du/dit bibliotek havde gjort sig ved udvalget og tilrettelæggelsen af de arrangementer, der skulle tilbydes Københavnerne.

Hvordan fandt du/I frem til de arrangementer, du/I senere er kommet til at udbyde

Hvilken rolle spillede samarbejdspartnere, netværk og potentielle deltagere ved udvælgelsen?

Gik du/I efter specifikke brugersegmenter ved udvalget og tilrettelæggelsen?

Har du/dit bibliotek haft nogen overvejelser over, hvilken type arrangement der vil være mest attraktiv for specifikke målgrupper?

Hvis ja: beskriv kort overvejelserne

Hvis nej: hvorfor ikke

Har du/dit bibliotek haft nogen overvejelser over, hvordan man bedst kan stimulere læsning og læselysten for specifikke målgrupper?

Hvis ja: beskriv kort overvejelserne

Hvis nej: hvorfor ikke

Beskriv det arrangement, du/dit bibliotek mener, der var mest vellykket med henblik på at skabe gode oplevelser for deltagerne. (gerne med en kort begrundelse)

Beskriv det arrangement, du/dit bibliotek mener, der var mest vellykket med henblik på at stimulere læselysten hos deltagerne. (gerne med en kort begrundelse)

Har du/I oplevet, at *København læser* konkurrerede om andre events og begivenheder om potentielle deltagers opmærksomhed? Har det haft indflydelse på udvalg og tilrettelæggelse af dine/jeres arrangementer?

Mediernes beretninger om København læser

Har du/I sørget for mediedækning af arrangementer i forbindelse med København læser? Hvis ja, hvorfor og i hvilket omfang?

Blev du/I opsøgt af medierne (lokalaviser)?

Synes du at mediernes dækning af dine/jeres arrangementer var tilfredsstillende?

Har deltagerne nævnt over for dig/jer, at nogle af jeres arrangementer blev omtalt i medierne?

som foromtale

som beretning

som anmeldelse

Hvordan synes du, mediedækning af eventen *København læser* har været

Service for og kommunikation med deltagerne i forbindelse med arrangementerne

Beskriv, hvad din/jeres service over for deltagerne typisk har bestået i. (Du må gerne bruge et arrangement som eksempel)

Beskriv den kommunikation, der typisk foregik i forbindelse med afholdelsen af et arrangement. (Information om indholdet; efterfølgende diskussion; samling af kommentarer)

Gør rede for deltageres reaktioner og ønsker over for arrangørerne (biblioteker, samarbejdspartnere) og kom kort ind på, hvordan du/I reagerede på deltagerne

Tag stilling til, om arrangementernes form og indhold var i overensstemmelse med den atmosfære og den udstråling, som er kendetegnende for det sted, hvor arrangementerne blev afholdt

Gør rede for, hvilke af dine/jeres erfaringer, koncepter og løsninger i forbindelse med *København læser 2008* kan bruges igen, når *København læser 2009* bliver organiseret

Biblioteker varetager mange funktioner. Tag stilling til, om og hvordan dine erfaringer med *København læser* kunne spille en større rolle i dit biblioteks dagligdag og dets produkter og services.

Projektledelsen

Beskriv kort og klassificér de opgaver, projektlederen har varetaget i forbindelse med gennemførelsen af *København læser*.

Gør rede for, hvordan projektledelsen har støttet kontaktpersonerne i at definere og løse deres opgaver.

Gør rede for de tiltag, der er nødvendige for at fastholde og forstærke de besøgendes hhv. deltageres motivation til også at besøge *København læser* om et år.

Gør kort rede for den støtte,

du har fået fra de andre eventrelaterede interessenter, samarbejdspartnere plus kontaktpersoner og deres biblioteker

du mener, du har brug for for at kunne gennemføre *København læser* til næste år og ved en ændret ressourcesituation

Mange tak for hjælpen

Hans Elbeshausen 24.11.08

Bilag 3

Referat møde kontaktpersoner 25.11.2008

Dato: 25.11.2008

Tid: 14-16

Sted: Blågården

Mødedeltagere: Lise/Val, Morten/Ve, Hanne/Brh, Louise/Chr, Christine/Øbro, Gitte/Hu, Jette/S, Vibeke/Ørn, Lene/Syd, Lene/HB, Inge/HB, Dorte/Rigshosp., Kirsten Boje, Annette Matthiesen, Maria/Blå (ref)

Arrangementerne

Orientering bordet rundt om de enkelte afdelingernes arrangementer. Nogle var rigtig velbesøgte, andre knap så besøgte.

Efterfølgende en kort diskussion om hvorvidt alle arrangementer skal måles på antal deltagere. Nogle arrangementer er smalle og beskæftiger sig med en niche, og så er succeskriteriet ikke, at der kommer mange, men at de, der kommer, får en virkelig god oplevelse.

De centrale arrangementer gik fint. Bla. Danmarks største læseklub, Kidde/Quist og boguddeling i metroen. Herudover blev enkelte af de lokale arrangementer/indsatser eksponeret, så de var med til at tegne KØBENHAVN LÆSER, bla. lyrik på recept.

HB foreslog bla. at få fat i de kreative vækstlag og ikke nødvendigvis lave mainstream arrangementer med mange tilhører, men tænke mere i events.

Det blev foreslået evt. at pulje arrangementer, fx et lyrik-arrangement, der turnerer på x antal biblioteker.

Der blev efterlyst flere flerkulturelle arrangementer – evt. puljet (se ovenstående). Eller måske en dag a la Gyldendals 12 timers arrangement.

Er tidspunktet op til Bogforum det rigtige? Tidspunktet for afholdelsen af KØBENHAVN LÆSER blev berørt flere gange, og mange foreslog, at placere fremstødet i foråret. Mange havde en oplevelse af, at forlag og forfattere var travlt optaget op til Bogforum.

Det er dog, af styregruppen, besluttet at KØBENHAVN LÆSER også til næste år ligger op til Bogforum i november.

Samarbejde med lokale arrangører

Svært at få engageret de lokale erhvervsdrivende, der ikke alle har lige nemt ved at se, hvordan KØBENHAVN LÆSER kan gøre noget for dem. Ofte svært at fastholde eksterne samarbejdspartnere. Men erfaringerne fra i år gør det trods alt noget nemmere at gå til næste år.

Kirsten Boje pointerede, at styregruppen/arbejdsgruppen godt var klar over, at det var en stor hurdle, men slog samtidig fast, at en del af ideen med KØBENHAVN LÆSER netop er netværkstanken, så det ikke alene er en biblioteksevent.

Det er svært at bygge noget op, men der var succeser allerede i år – lokalt såvel som centralt. Der var apoteker, forlag, lokalaviser, boghandlere mm. involveret.

Der var opstået nogen tvivl om hvorvidt eksterne samarbejdspartnere skulle findes blandt andre kulturudbydere. Det blev dog afvist, alle er potentielle samarbejdspartnere; dyrehandlen, Silvan, McD mm.

PR materiale

Godt professionelt udtryk. Flotte plakater. HB har dog et ønske om, at den største plakat er endnu større.

Men, programmet var for uoverskueligt og skriften var for lille. Skal den fremover inddeles i områder? Hvad med dage? Og så er det en fordel at skille arrangementer for børn og voksne ad.

Flyeren var overflødig

Plakater til lokale ophæng skal være tidligere ude, det samme gælder for plakater, der reklamerer for centrale arrangementer.

Mange afdelinger har annonceret lokalt, ligesom der har været en del omtale i lokalaviserne – rigtig godt. Næste år skal vi være OBS på, at det korrekte logo og farvevalg bliver brugt ved oplag/annoncer mm.

De centrale pressemeddelelser var rigtig gode, og der var megen god omtale af eventen.

Måske skal nogle af de centrale arrangementer ”tækkes ud” og highlightes. Alle afdelinger skal reklamere for centrale arrangementer.

Afdelingerne distribuerede pr materialet ud til lokale samarbejdspartnere – fungerede fint.

Kan der tænkes i sponsorerer til programmet? Eller i det hele taget!

Det arbejdes der videre med.

Evt.

Der skal skabes et bredere ejerskab. Nogle kontaktpersoner følte, at de var alene om opgaven og nogen gange manglede opbakning fra det øvrige personale.

Måske skal afdelingslederne engageres noget mere, så de formår at skabe en fællesskabsfølelse omkring projektet lokalt.

Der ligger et arbejde i at få bredt KØBENHAV LÆSER ud til alle medarbejdere, så det bliver noget alle ansatte kender til og engageres i.

Bilag 4

København læser: Opgaver august – november 2008

<F:\EvalueringKBHNLAE\Tekst\ende\Dok nr 2008-379322 - Tidsplan august - november.doc>

Danmarks Biblioteksskole; København

Hans Elbeshausen: Videnshåndtering, biblioteksudvikling og læreprocesser

juli 2009

ISBN: 97 8877 4153 139

